

ORTADOĞU ETÜTLERİ MIDDLE EASTERN STUDIES

Cilt Volume 7 • Sayı Number 2 • Ocak January 2016

- Financial Stability of Islamic (Participation) Banks in Turkey
Burçhan Sakarya
- NATO's Evolving Energy Security Role
Göknül Erbaş Doğan
- A Nuclear Iran? A Theoretical Analysis on a Realist Actor Through Constructivist Lens
Necmettin Özdin
- İsrail'in Güvenlik Anlayışının Askeri Zemini: Bağımsızlık Savaşı'nın Stratejik ve Taktik Boyutu
Zafer Balpınar
- Cezayir'in Siyasi ve İktisadi Önemi ve Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Cezayir'in Fransa Tarafından İşgalindeki Rolü
Sevda Özkaya
- **BOOK REVIEWS**
- *Ulusların Düşüşü*
Nurgül Sevin
- *Religious Secularity: A Theological Challenge to the Islamic State*
Pınar Arkan

ORSAM
ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

ORTADOĞU ETÜTLERİ MIDDLE EASTERN STUDIES

Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

Ocak 2016, Cilt 7 Sayı 2 / January 2016, Volume 7, No 2
www.orsam.org.tr

Hakemli Dergi / Refereed Journal
Yılda iki kez yayımlanır / Published biannually

Sahibi / Owner: **Şaban KARDAŞ**, TOPAZ A.Ş. adına / on behalf of TOPAZ A.Ş.

Editör / Editor-in-Chief: **Harun ÖZTÜRKLER**

Yardımcı Editör/ Associate Editor: **Ali BALCI**

Kitap Eleştirisi Editörü/ Book Review Editor: **Gülriş ŞEN**

Yönetici Editör / Managing Editor: **Hakan TAŞÇI**

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Coordinator: **Habib HÜRMÜZLÜ**

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Meliha Altunışık	Middle East Technical University
İlker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztumur	Middle East Technical University
Katerina Dalacoura	London School of Economics
F. Gregory Gause	Vermont University
Fawaz Gerges	London School of Economics
Mahmoud Hamad	Drake University/ Cairo University
Raymond Hinnebusch	St. Andrews University
Tim Jacoby	Manchester University
Akif Kireççi	Bilkent Üniversitesi
Bahgat Korany	American University of Cairo
Peter Mandaville	George Mason University
Emma Murphy	Durham University
Harun Öztürkler	Kırıkkale Üniversitesi

Ortadoğu Etütleri şu indeksler tarafından taranmaktadır / indexed by;

Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of the Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA).

Makale Önerileri İçin / Submitting Your Articles: orsaminfo@gmail.com

Yayın İdare Merkezi / Head Office: ORSAM Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi -
Center for Middle Eastern Strategic Studies
Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Kat: 3-4 Çankaya-Ankara Türkiye/Turkey
Tel: +90 (312) 430 26 09 Fax: +90 (312) 430 39 48
orsam@orsam.org.tr

Tasarım Uygulama / Graphic Design
Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı
Kazım Özalp Mah. Rabat Sok. No:27/2 GOP, Çankaya/ANKARA
Tel: 0 (312) 446 21 56

Baskı / Printing Center

MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri

Basım Tarihi / Printed: 15 Ocak / January 2016

Ulusal Süreli Yayın

Ortadoğu Etütleri'ndeki makalelerde yer alan fikirler yalnızca yazarlarını bağlamaktadır.

The views expressed in Ortadoğu Etütleri (Middle Eastern Studies) bind exclusively their authors.

ORTADOĞU ETÜTLERİ

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Financial Stability of Islamic (Participation) Banks in Turkey.....	8
<i>Türkiye’de İslami (Katılım) Bankalarının Finansal İstikrarı</i>	
Burçhan Sakarya	
NATO’s Evolving Energy Security Role.....	34
<i>NATO’nun Gelişen Enerji Güvenliği Rolü</i>	
Göknül Erbaş Doğan	
A Nuclear Iran? A Theoretical Analysis on a Realist Actor Through Constructivist Lens.....	48
<i>Nükleer Bir İran? Realist Bir Aktörün İnşacı Bakış Açısından Teorik Olarak İncelenmesi</i>	
Necmettin Özdin	
İsrail’in Güvenlik Anlayışının Askeri Zemini: Bağımsızlık Savaşı’nın Stratejik ve Taktik Boyutu.....	66
<i>The Military Ground of Israel’s Security Understanding: Strategical and Tactical Dimensions of Her Independence War</i>	
Zafer Balpınar	
Cezayir’in Siyasi ve İktisadi Önemi ve Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa’nın Cezayir’in Fransa Tarafından İşgalindeki Rolü.....	118
<i>The Political and Economic Importance of Algeria and the Role of Mehmet Ali Pasha, the Governor of Egypt, in the French Invasion of Algeria</i>	
Sevda Özkaya	
Book Reviews / Kitap İncelemeleri	
Ulusların Düşüşü.....	129
Nurgül Sevinç	
Religious Secularity: A Theological Challenge to the Islamic State.....	135
Pınar Arıkan	

From the Editor

Ortadoğu Etütleri provides a forum for the researchers to share their best ideas to better understand political and socio-economic developments in the Middle East from a contemporary as well as historical perspective. In this January 2016 issue, it delivers five articles and two book reviews.

This issue starts with Burçhan Sakarya's invited article, *Financial Stability of Islamic (Participation) Banks in Turkey*. Sakarya analyzes and compares the performances of Islamic banks and conventional banks in Turkey. 2007/8 global financial crisis has proved that the differences in principles and financial intermediation in the different segments of the banking system can lead to significant differences in the performances of the banks, and as result, can affect the stability of the banking system in specific, and, in general, the financial system. Especially, with the strong growth projection of Islamic banking in global finance, their soundness becomes of an increasing concern. Sakarya's article deals with market where Islamic banking is considered to have a substantial potential. Utilizing Z-Score values in a panel data framework, Sakarya shows that Islamic banks in Turkey tend to have significantly higher level of stability compared to the conventional banks.

In the second article of this issues, titled *NATO's Evolving Energy Security Role*, Göknil Erbaş Doğan argues properly that energy is a critical tool of international relations. This article is a timely contribution because the low oil prices have proved that energy related developments have crucial implications for the international economic and political order. Doğan singles out two specific dimensions of energy, namely energy security and energy geopolitics. Both dimensions of energy have become important factors particularly after developments in the Black Sea, the Caspian region, and Middle East since the second half of the 2000. Doğan points out that the interconnectedness between energy and the non-conventional security challenges further complicated the security implications that NATO derived. Therefore, NATO sought to adopt a role for itself in ensuring energy security of its members. Doğan calls attention to the fact that while its role in energy security is evolving in accordance with its strategic concept through its various activities, NATO seeks to determine and conceptualize what more it can do in energy security through its experience and lessons learned.

The third article, *A Theoretical Analysis On A Realist Actor Through Constructivist Lens*, written by Necmettin Özdin, argues that the framework agreement between Iranian regime and 5+1 countries reached on April 6, 2015 deserves to be called as a historical deal since it will absolutely bring new dimensions to the 35 years relationship between Iranian regime and the West. In his article, Özdin attempts to analyze the framework deal from the theoretical background especially by using both realist and constructivist models. According to the author, the deal is not only about the nuclear issue as a result of security concern; rather there are some other crucial factors such as values, identities, ideas, and discourses which have to be included into the subject in order to highlight the background of the deal in a historical context. After arguing Iran as a realist actor in the region, Özdin depicts how the bilateral discourses and attitudes shaped and changed in the hands of the Presidents during the last decades.

The fourth article in this issues, titled *The Military Ground of Israel's Security Understanding: Strategic and Tactical Dimensions of Her Independence War*, written by Zafar Balpınar, examines the process of military acquisition of a Jewish homeland in a strategic and tactical context. The civil war period between November 1947 and May 14, 1948 and the period of total war against Arab states beginning with the foundation of the State of Israel and ending with the ceasefire agreements in 1949 are considered together. Balpınar focuses on Jewish understanding of existence and survival and addresses Jews' own discourses and acceptances unilaterally and, therefore, ignores opinions and approaches of the other combating parties. A contribution of the article is the usage of the strategic and tactical phrases, the perceptive and factual threat evaluation, and the anxieties and the expectations stipulated and applied during the invasion of Palestinian territory in analyzing the progress of the war. Balpınar argues that the understanding how the military occupation evolved is crucial for further understanding of the infrastructure of Israel's security/safety request and behavior.

Sevda Özkaya in the final article of this issue titled *The Political and Economic Importance of Algeria and the Role of Mehmet Ali Pasha, the Governor of Egypt, in the French Invasion of Algeria* argues that Algeria was one of the international competition fields in 19th century in Mediterranean for its commercial, geopolitical, and military importance. Özkaya singles out the competition between Britain and France for the particular bases in Mediterranean, as in the cases of Algeria and Egypt, and discusses how the governor of Egypt Mehmet Ali Pasha took its place in this competition. In addition to utilizing the study of Prof. Dr. Ercüment KURAN, Özkaya basis her assertions on a document gathered form Ottoman Archive.

This issue contains two book reviews. Nurgül Sevinç reviewed Daron Acemoğlu and James A. Robinson's *Ulusların Düşüşü* and Pınar Arıkan reviewed Naser Ghobadza-deh's *Religious Secularity: A Theoretical Challenge to the Islamic State* for this issue.

Harun Öztürkler

TÜRKİYE'DE İSLAMİ (KATILIM) BANKALARININ FİNANSAL İSTİKRARI

ÖZ

Küresel Finans Krizinden itibaren İslami bankalar ile geleneksel bankaların performansları, finansal aracılık ilkelerindeki farklılık nedeniyle ilgi duyulan bir alan haline gelmiştir. Bir diğer ilgi alanı ise İslami bankaların iş modelinden kaynaklanan mali istikrar özelliğidir. Küresel finasta İslami bankacılığın güçlü büyüme projeksiyonu, İslami bankacılığın mali sağlamlığının daha çok ilgi çekmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, bu makalenin amacı, Türkiye'deki İslami bankaların geleneksel bankalara göre daha istikrarlı olup olmadığını panel veri çerçevesinde Z-Skoru değerleri kullanarak incelemektir.

*Anahtar Kelimeler: İslami Bankalar, Z- Skoru, Panel Veri
JEL sınıflandırması: G20, G 21, C33*

الاستقرار التمويلي للنشاط البنكي الإسلامي في تركيا بورجهان صقاريا خلاصة:

ان اداء البنوك الإسلامية والبنوك التقليدية اعتبارا من ازمة التمويل العولمي اضحي، بسبب الاختلافات الموجودة في مبادئ الوساطة التمويلية، موضوعا يجذب الاهتمام. اما الموضوع الاخر الذي يجذب الاهتمام بدوره، فهو خاص الاستقرار المالي النابع من النموذج الذي تتبعه البنوك الإسلامية في مزاولتها نشاطاتها.

ان صورة النمو القوي للبنوك الإسلامية في معرض التمويل العولمي، اوضحت سببا لجذب الاهتمام بصورة اكبر الى جدية وقوة هذه البنوك. وفي هذا الاطار، فان الغرض من هذا المقال هو تحليل كون البنوك الإسلامية العاملة في تركيا اكثر استقرارا بالقياس الى البنوك التقليدية من عدمه في اطار المعطيات المتاحة وباستعمال قيم ومعطيات (Z - score).

الكلمات الدالة : البنوك الإسلامية، Z - score ، المعطيات، تصنيف
JEL: G20, G21, C33

FINANCIAL STABILITY OF ISLAMIC (PARTICIPATION) BANKS IN TURKEY*

ABSTRACT

Since Global Financial Crisis, the performances of Islamic banks and conventional banks have been an area of interest due to the difference in the principles of financial intermediation. Another area of interest is the financial stability characteristic of Islamic banks stemming from their business model. With the strong growth projection of Islamic banking in global finance, their soundness becomes of an increasing concern. The main goal of the article is to investigate whether Islamic (participation) banks in Turkey are more stable than conventional banks using Z-Score values in a panel data framework.

Keywords: Islamic Banks, Z-Score, Panel Data
JEL classification: G20, G21, C33

**Burçhan
SAKARYA****

* The views expressed in this paper are those of the author's and do not necessarily reflect those of the BRSA.

**PhD, Senior Banking Expert at Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA), Ankara.

Ortadoğu Etütleri

Volume 7, No 2,
January 2016, pp.8-33

1. Introduction

Global financial crisis had changed the view towards conventional banking model significantly. The build-up for the crisis have been mainly attributed to increasingly excessive leverage and use of highly complex financial instruments leading them to a stage where the term toxic is recognized. During this period, Islamic banks, which had weathered this turbulent time relatively sound and stable, gained attention both from bankers (i.e. banking industry investors in search for new business models) and policy makers as financial stability evolved as an explicit policy objective.

Moreover, Islamic finance has experienced considerable growth over the last decade. The oil exporter economies' surplus contributed to the increased international capital flows. Compliance criteria to Islamic Law (*Sharia*) induced the use of Islamic financial instruments and Islamic banking business in all geographies. In this environment where Islamic finance is becoming a major field of business in banking, their stance as sound and stable institutions contribute to their growth.

In this study, the financial stability of Turkish Islamic banks is investigated in an attempt to fill the gap in empirical literature, while providing developments in global and Turkish Islamic banking market.

The following section is about Islamic banking at a global perspective. A brief history of Islamic banking in financial markets is given here. The third section is a section on principles of Islamic banking. The differences in the principles of conventional and Islamic banking seed the difference in stability. Hence the following section gives a discussion on this issue. The fifth section provides a survey on empirical studies on Islamic banks, given the theoretical framework. The sixth section is on Turkish Islamic banking market presenting a concise history and recent figures. The following section is the empirical analysis and the last section is for concluding remarks.

2. Islamic Banking at Global Perspective

While modern Islamic finance is growing within international finance, its history is quite recent. In its modern form, Islamic banking started with pioneering experiments in 1963 in Egypt. The Mit-Ghamr Islamic Saving Associations (MGISA) mobilized the savings of Muslim investors, providing them with returns that did not transgress the laws of the Shari'ah (Hussain, Shahmoradi and Turk, 2015:4). Again in Egypt, Nasr Social Bank was established as an Islamic Bank by a state support. This was followed by Philippine's Amanah Bank in 1973. After the launch of the 1st International Conference on Islamic Economics organized by King Abdul Aziz University in Saudi Arabia and the establishment of the first commercial Islamic bank, Dubai Islamic Bank (DIB) in the United Arab Emirates in 1975, the Islamic banking indus-

try started to gain momentum (Iqbal and Molyneux, 2005). Another significant event should be noted as the establishment of The Islamic Development Bank as a multilateral development bank to “*foster the economic development and social progress of member countries and Muslim communities individually as well as jointly in accordance with the principles of Islamic Law*” (IDB; 2015). Thus following these initiatives many private and semi-private commercial Islamic banks were established especially in Egypt, Sudan, Kuwait, Bahrain, and Malaysia.

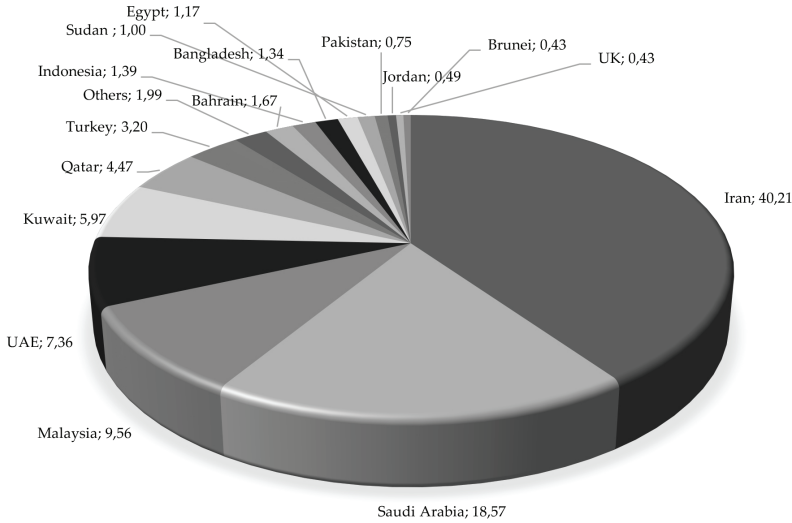
Table 1: Breakdown of Islamic Finance Segments by Region (USD billion, 2014)

Region	Banking Assets	Sukuk Outstanding	Islamic Funds Assets	Takāful Contributions
Asia	203.8	188.4	23.2	3.9
Gulf Cooperation Council (GCC)	564.2	95.5	33.5	9.0
MENA (excl. GCC)	633.7	0.1	0.3	7.7
Sub-Saharan Africa	20.1	1.3	1.8	0.6
Others	54.4	9.4	17.0	0.3
Total	1,476.2	294.7	75.8	21.4

Source: IFSB (2015)

Currently, according to Islamic Financial Services Board (IFSB) a total of 16 countries host Islamic financial services. These countries are Afghanistan, Bahrain, Bangladesh, Brunei Darussalam, Egypt, Indonesia, Iran, Jordan, Kuwait, Malaysia, Nigeria, Oman, Pakistan, Saudi Arabia, Sudan and Turkey. As of 2014, total asset size of global Islamic banking is about 1.48 trillion USD. According to the data compiled by Hussain, Shahmoradi and Turk (2015), the total asset size of Islamic finance (comprising banking and non-banking financial institutions) displayed a significant growth since mid-2000’s and rose from around 400 billion USD in 2006 to almost 1.9 trillion USD by 2014. From this data we can see that Islamic finance is mainly bank based.

Investigating IFSB’S data, it is seen that almost 81%of the banking industry concentrated in the Middle East and North Africa (MENA) and Gulf Cooperation Council (GCC) countries. Moreover ISFB (2015) reports that Iran’s banking industry dominates global Islamic banking assets with a share of around 40%, where the whole banking system is fully Islamic.

Figure 1: Shares of Global Islamic Banking Assets (as of July 2014)

Source: IFSB (2015)

However, while Iran and Saudi Arabia dominates the global Islamic banking industry, a significant acceleration is observed in countries outside the MENA region. Hussain, Shahmoradi and Turk (2015) points out that “...most of the industry’s growth in the MENA region was led by GCC countries. In particular, the Islamic finance industry grew, on average, by 43 percent in Indonesia, and by 19 percent in Turkey during 2009–13”. This fact may be attributed to the increased commodity prices helping GCC countries to get more financially involved with other Muslim economies. But also another factor may be the global crisis environment paving a way for a relatively stable and sound bank business model.

Looking at several structural indicators (compiled by IFSB from data providing 15 countries), it can be seen that the total number of Islamic banks and Islamic banking windows have reached to 242 institutions, operating with 32,354 branches. This indicates a significant increase considering the aforementioned recent history. In parallel, total number of personnel is reported as around 510 thousand.

Table 2: Selected Aggregated Islamic Financial Indicators

Indicators	Currency	Unit	2013	2014
Total assets	USD	Billion	1,200	1,308
Total <i>Shari’ah</i> -compliant financing	USD	Billion	651	688

Total funding/liabilities	USD	Billion	962	1,084
Number of Islamic banks and Islamic banking windows			238	242
Number of domestic branch offices			32,096	32,354
Number of employees			504,098	513,059

Source: PSIFIs countrywise data.

Note: The aggregated data for total assets (15 countries), total Shari`ah-compliant financing (15 countries), total funding/liabilities (14 countries), and total revenues (13 countries) are calculated from available countrywide structural data from Islamic banks and Islamic banking windows of conventional banks, converting into U.S dollar terms, at the end period exchange rates.

While Islamic banking showed a strong global growth performance, compared to conventional commercial banking, it still remains considerably small. The total asset size of the global Islamic banking can only match to the total asset size of a single bank, namely ING Bank, ranking as 21st on the biggest global banks. Hence, financial industry’s current structure indicates a tough competition for Islamic banking services. But on the other hand, International Organization of Securities Commissions predicts that as much as half of the savings of 1.2-1.6 billion Muslims would be directed to Islamic financial institutions by 2015 (Imam and Kpodar, 2010).

3. Principles of Islamic Banking

One major reason attributed to the stability of Islamic banking compared to conventional banking business is the “nature” of Islamic banking, which differs from conventional banking. To have an overall understanding of this differentiated “nature”, the key principles of Islamic finance and banking needs to be discussed.

As a definition “Islamic finance and/or banking” refers to relatively broad and geographically diverse field. Fundamentally it refers to a process of financial transactions, from beginning to end, which complies with Islamic law, *Shari’ah* legal code, and basically transactions of interest free nature. This broad definition causes a diversified implementation between regions, and countries. While Islamic banking refers to managing a financial process according to/in line with Islamic rules, the differentiation from conventional banking reveals itself from another point. Hasan and Dridi (2010) points out the fundamental difference in the field of risk transfer and risk sharing. The financial intermediation function, which is based on assets, in Islamic banking is based on risk sharing/participation. In conventional banking the financial intermediation is generated from debt based activities and risk transfer. This

issue must be underlined as the great divide. Moreover, restrictions on speculative transaction due to Islamic rules, limit the complexity and variety of financial instruments. These features already bring Islamic banking to a more stable and sound line of business.¹

Table 3: Risk Sharing in Islamic Banking and Risk Transfer in Conventional Banking

Risk Sharing in Islamic Banking	Risk Transfer in conventional (Commercial) Banking
Sources of funds: Investors (profit sharing investment account (PSIA) holders) share the risk and return with Islamic Banks. The return on PSIA is not guaranteed and depends on the banks' performance.	Sources of funds: Depositors transfer the risk to the conventional banks, which guarantee a pre-specified return.
Uses of funds: Islamic Banks share the risk in Mudharabah (<i>mudaraba</i>) and Musharakah (<i>Müşaraka</i>) contracts and conduct sales contracts in most other contracts.	Uses of funds: Borrowers are required to pay interest independent of the return on their project. Conventional Banks transfer the risk through securitization or credit default swaps. Financing is debt-based.

Source: Hasan and Dridi (2010)

Chong and Liu. (2009) considers both type of financial intermediary institutions (Islamic and conventional) ultimately as profit maximizing firms, thus having many common traits. These intermediaries reduce information asymmetries, increase efficiency in resource allocation, decrease transaction costs and assist diversifying small savers and investors. That's how they should be analyzed. Hence through this lens, the similarities yield that these two financial intermediation models are compatible. The main reason for that is the market competition drives profit maximizing firms to conduct in similar ways in the line of financial intermediation. According to Chong and Liu. (2009), that's why the convergence of profit loss sharing (PLS) rates and interest rates are observed.

However pricing might not be the crucial parameter. Considering a stylized Islamic bank balance sheet a difference in bank business model can be seen. In Islamic banking business one major instrument is *mudârabah*. Mudârabah is a partnership contract between the capital provider (Rabb-Al-Mal) and an entrepreneur (*Mudârib*) whereby the capital provider would contribute capital to an enterprise or activity that is to be managed by the entrepreneur. Profits generated by that enterprise or activity are shared in accordance with

¹ For more on the question of loss of efficiency in terms of economies of scope and scale stemming from this divide, see Beck, Demirgüç-Kunt, and Merrouche (2010), for Turkish case see Sakarya and Kaya (2013).

the percentage specified in the contract, while losses are to be borne solely by the capital provider unless the losses are due to the entrepreneur’s misconduct, negligence or breach of contracted terms (IFSB, 2015:). Hence, by definition, there is a bail-in-system in mudârabah.

Table 4: Stylized Islamic Bank Balance Sheet

Assets	Liabilities
Cash and liquid securities	Demand deposits (qard al hasan, wakala)
	Interbank murâbaḥah
Interbank murâbaḥah	Unrestricted profit sharing investment accounts (mudârabah)
Inventory (real estate, automobiles, commodities, etc.) Asset-backed transactions (murâbaḥah, ijârah, salam, and istisna)	<i>Restricted profit-sharing investment accounts (mudârabah) 1/</i>
PLS transactions (mudârabah, musharakah)	Reserves (PER, IRR)
<i>Fee-based services (wakalah, kafalah) 2/</i>	Shareholders’ equity capital

Source: Hussain, Shahmoradi, and Turk (2015)

1/ Restricted profit sharing investment accounts are generally included off-balance sheet.

2/ Fee-based services include letters of credit, letters of guarantee, safe-keeping of negotiable instruments and the collection of payments, internal and external transfer operations, hiring cofferers, administration of real estate or projects, and administration of wills. Most of them are generally included off-balance sheet.

4. Islamic Banking and Financial Stability

The (stylized) Islamic bank balance sheet and the nature of financial intermediation based on risk participation makes a strong case for financial stability. Financial stability has many definitions; as Schinasi (2004:06) points out it is a broad concept, encompassing the different aspects of finance (and the financial system)—infrastructure, institutions, and markets. Thus, financial stability depends on several factors. One major factor can be defined as the micro prudential factor. Micro prudential perspective is a perspective that even without the notion systemic risk (or macro prudential perspective), it remains as an objective approach. So, basically, maintaining financial soundness

of individual financial institutions serves both micro prudential and macro prudential goals in post global crisis understanding of financial stability.

Islamic banking provides a relatively simple and straight forward model which facilitates micro prudentiality that fosters financial stability. Risk participation model in financial intermediation is one component. The interest free financial instruments induce a less leveraged, equity based financial intermediation. Shaping a relatively equity weighted liability structure

Another factor is that Islamic rules dictate relatively less-complex financial instruments. This keeps Islamic financial institutions less complex, less interconnected and smaller for that matter. Thus with all these qualities Islamic financial institutions (banks) make half way through solving the Systemically Important Financial Institutions (SIFI)² issue. At least Islamic banks seems to be already in line with recent global structural reform initiatives such as Volcker Rule, Liakanen Report and Vickers Proposal, which basically separates (or ring fences) investment banking activities and deposit banking activities to support soundness, ease the resolution process and limit costs of probable bank failures on public.

While these main factors contribute soundness/resilience of Islamic banks, and to the (micro) prudential aspect of financial stability for that matter, there are also several drawbacks of risk sharing. Čihák and Hesse (2008) indicates that *"..the PLS financing shifts the direct credit risk from banks to their investment depositors, but it also increases the overall degree of risk on the asset side of banks' balance sheets, as it makes Islamic banks vulnerable to risks normally borne by equity investors rather than holders of debt."* Hence the pricing of risk in Islamic banking becomes a question. The connection between participation and collateralization becomes an issue. For example in mudârabah, the bank provides the capital needed for financing a given project. The entrepreneur offers labor and expertise. The PLS of the project is determined by the bank and the entrepreneur at a decided ratio. So the financial losses are taken by the bank. The liability of the entrepreneur is his labor and time. This type of risk sharing may also incentivize moral hazard.

Another specific risk inherent in Islamic banks stems from the special nature of investment deposits, whose capital value and rate of return are not guaranteed. Some of the authors quoted above argue that this increases the potential for moral hazard, and creates an incentive for risk taking and for operating financial institutions without adequate capital

² SIFIs (Systemically Important Financial Institutions) are financial institutions whose distress or disorderly failure, because of their size, complexity, systemic interconnectedness and substitutability, would cause significant disruption to the wider financial system and economic activity (see FSB, 2011).

Another area is the limited use of hedging instruments as Islamic rule may forbid use of these, therefore management of market risks may come at higher costs (direct and/or indirect). Moreover in some cases absence of such tools may increase vulnerabilities.

Overall, Islamic banking model provides a relatively direct financial intermediation with risk sharing at its core. The limitations borne by Islamic rules imply a simple yet more equity based (less leveraged) banking business. Thus, this model is praised as it excludes the culprits of Global Crisis.

5. Empirical Studies on Islamic Banks

The theoretical proposition of equity based intermediation of financing to real activities being intrinsically more stable have been an issue for empirical studies as well. Especially following the Global Crisis this theoretical proposition was somewhat supported by mere observation, as the contagion of the Global Crisis was limited to world of Islamic finance. Moreover with the increase in the interest on Islamic finance stemming from an increased overall awareness, the strong accumulation of wealth in Islamic countries, increased demand to Islamic finance products and increase in financial instruments, draw considerable attention to Islamic banking and its empirical investigation.

The empirical studies on bank soundness are carried out through two major veins. The first one is the performance. Bank performance analysis is critical in maintaining a sound business. Weaknesses in performance and efficiency for that matter are likely to lead instabilities. Haron (1996), Bashir (2000) and Beck, Demircug-Kunt and Meriouché (2013) may be cited for investigating performance and efficiency in international cases and Parlakkaya and Çürük (2011) and Sakarya and Kaya (2013) may be cited for a recent analysis for Turkish banking system. While regional or international studies are usually based on peer group analysis considering Islamic banking and conventional banking models as distinctive peers. Local market studies such as Sakarya and Kaya (2013) are more granular, bank based studies. Beck, Demircug-Kunt and Meriouché (2013) find that Islamic banks are more cost-effective in a general sense, but in markets where both Islamic and conventional banks exist, conventional banks are more cost-effective due to diversification. Sakarya and Kaya (2013) concludes that, while Islamic banks operate with higher share of equity, and focus more on traditional function of financial intermediation, they do not display any difference in efficiency and profitability (performance).

The second vein of empirical research on Islamic banks is the Z-score and GARCH models. In these type of studies, the z-score has become a popular measure of bank soundness (Beck, Demircug-Kunt and Merrouche, 2013; Čihák and Hesse, 2008). While Z-score used in Demircug-Kunt and Mer-

iouche (2013) differ from others, different business models are also investigated by using balance sheet bank-scope database covering pre-crisis period.

Čihák and Hesse (2008) investigates the financial stability of Islamic and conventional banks. All relevant were again collected data from bank-scope database. The study covers 77 Islamic banks and 397 conventional banks over a period of 1993 to 2004.

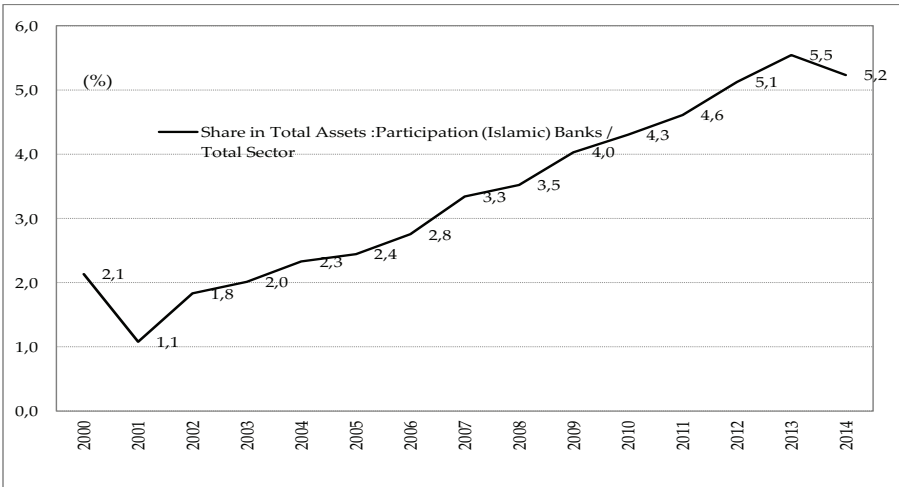
These two major studies have inspired many domestic market analysis. Rahim and Zakaria (2013) employed z-score model to find out whether Islamic banks were less or more stable than conventional banks for Malaysia. Rahji and Hassari (2013) also employ z-score analysis to compare Islamic banking between MENA and Southeast Asia region. Gamaginta and Rokhim (2015) provide an analysis for Indonesia. Ghassan and Fachin (2015) investigates Saudi Arabia and Pradhan (2014) analyzes India for financial stability.

Such domestic banking sector analysis adds significant value to the higher understanding of this issue. First of all, the data quality is considerably higher than conventional multi-country studies. More granular, and hand on data provides more reliable results and inference. Second, the control variables are going to be symmetric for all individual banks. Moreover, Islamic banking stability is also a parameter for financial market stability. Higher the share of Islamic banking it is expected to impose more effect on overall market soundness. As seen on ISFB (2015) data, the share of Islamic finance in a given economy varies. Thus this would create causality issues when dealt with broader scoped international analysis. Naturally regional or international studies contribute in a different perspective. Thus in this study Turkish banking sector is studied in a bank based, z-score model to investigate financial stability of Islamic banks.

6. Islamic Finance in Turkey

Islamic finance which has more than 40 years of international history, has a 30 years of background in Turkey. Islamic finance in Turkey dates back to 1983 with the establishment of “special finance institutions” by the Decree of Ministry of Councils numbered (83/7506). Later of these institutions have been defined as “Participation banks” with an amendment to the new Banking Act with No 5411 in 2005. These institutions are described as institutions that are licensed to provide all banking services according to Islamic finance principles.

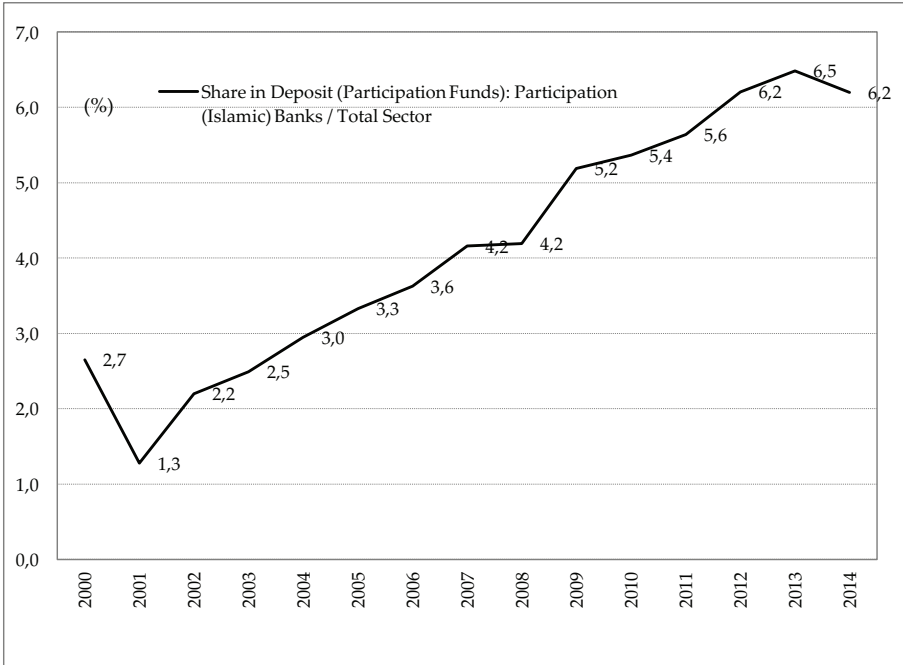
Figure 2: Share of Participation (Islamic) Banks in Turkish Banking System

Source: BRSA, PBAT(TKBB)

The total assets of Islamic banks in Turkey showed a remarkable growth performance especially during the post 2000-2001 Turkish financial crisis period. During 2002-2014 period average annual growth rate of the asset size for these banks is almost 29% where the overall banking sector's is 18.5%. However, even with this exceptional growth the share of Islamic banks in Turkish banking system has reached at 5.2% by the year end 2014.

The share of participation funds in total deposits of the sector is higher compared to the share in assets. This is simply attributable to the fact that as a significant saving unit of the Turkish economy system, households with relatively higher religious concerns, tend to direct their savings to Islamic banks, while (private) corporate sector seeks loans from every possible source.

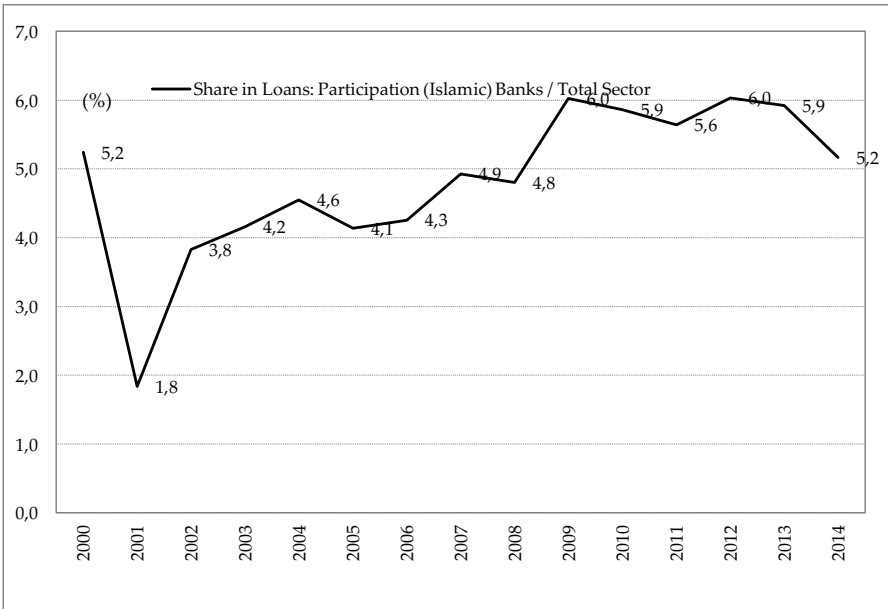
Figure 3: Share of Islamic Banks' Participation Funds in Total Deposits

Source: BRSA, PBAT(TKBB)

Hence looking at participation banks' share in loans in Turkey, an abrupt shift is observed during 2002-2003 period. From this period onward, the increase in this market share displays somewhat a relatively horizontal progress. This is mainly due to the increased financial deepening in Turkey, following the Turkish banking restructuring program and attained economic and political stability. These factors boosted retail banking by 2003, increasing household and corporate debt.

Nevertheless looking at Islamic banks share in loans and participation funds (deposits) one can easily observe that they are both around 6% (despite a drop in the share of loans in 2014) and higher than their share in total assets. This may be evaluated as an indication of Islamic banks focus on traditional financial intermediation.

Figure 4: Share of Islamic Banks' Loans in Total Loans

Source: BRSA, PBAT(TKBB)

The increased interest towards Islamic finance at global scale is also valid for Turkish case. Moreover Turkish Islamic banking is being cited for its favorable financial environment as well as political support in the development of Islamic finance domestically (see Standard&Poors, 2015, Kammer et.al, 2015 and IFSB; 2015). As mentioned above, Islamic banking in Turkey grew with a stronger pace in an ever growing industry despite the global financial crisis since 2002. A significant differentiation can be observed in the average annual growth rate of total assets and deposits (participation funds), while lending is exceptionally robust in both Islamic and conventional, deposit banks.

Table 5: Growth Rates of Loans, Deposits and Total Assets of Islamic Banks and Deposit Banks, %.

Year	Total Assets			Total Loans			Total Deposits (Part. Funds)		
	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks
2003	17.4	12.6	32.9	35.2	37.0	46.8	12.6	12.6	27.4
2004	22.7	23.0	45.4	50.0	53.4	64.1	23.0	23.0	45.7
2005	32.8	27.2	10.0	57.4	53.1	43.2	31.6	27.2	48.5
2006	22.8	22.0	38.3	40.0	40.6	44.0	22.3	22.0	33.2
2007	16.4	15.4	41.4	30.4	29.7	50.9	16.0	15.4	33.0

2008	26.0	27.3	32.5	28.6	28.8	25.4	27.4	27.3	28.4
2009	13.9	12.0	30.5	6.9	5.1	34.0	13.2	12.0	40.3
2010	20.7	19.7	28.9	33.9	34.8	30.4	19.9	19.7	23.9
2011	21.0	12.4	29.6	29.9	29.7	25.0	12.7	12.4	18.5
2012	12.6	10.4	25.2	16.4	15.3	24.5	11.0	10.4	22.2
2013	26.4	22.1	36.7	31.8	31.2	29.3	22.5	22.1	27.9
2014	15.1	11.6	8.6	18.5	19.1	3.3	11.3	11.6	6.4
2002-2014 Avg.	20.5	20.0	29.5	30.9	30.8	34.2	18.5	17.8	29.1

Source: BRSA, PBAT(TKBB)

While Islamic banks in Turkey outpaced deposits banks in terms of growth rates, their stability and profitability measures displayed somewhat a parallel development with the industry. This is mainly attributed to the fact that domestic economic and financial climate has also been favorable for the deposits banks to switch to traditional financial intermediation function, and the fact that Islamic banks are less leveraged. Moreover deposit banks have also utilized other sources of income generation with the availability of a wider range of (interest based) financial instruments.

Table 6: Selected Financial Stability Ratios of Islamic Banks and Deposit Banks

Year	Capital Adequacy Ratio			Return on Assets			Return on Equity		
	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks
2003	25.1	22.9	N/A	16.4	14.4	N/A	135.6	129.0	N/A
2004	30.9	28.2	N/A	2.5	2.4	N/A	18.1	19.0	N/A
2005	28.2	26.2	12.0	2.4	2.3	N/A	15.8	16.9	N/A
2006	23.7	21.6	12.5	1.7	1.5	3.5	12.1	11.8	36.9
2007	21.9	19.9	16.5	2.6	2.5	3.3	21.0	22.2	30.8
2008	18.9	17.4	16.1	2.8	2.7	3.1	24.8	26.6	30.7
2009	18.0	16.5	15.2	2.0	1.9	2.8	18.7	19.9	24.1
2010	20.6	19.3	15.3	2.6	2.6	2.4	22.9	25.2	19.0
2011	19.0	17.7	15.1	2.5	2.5	2.0	20.1	22.2	16.9
2012	16.6	15.5	14.0	1.7	1.7	1.6	15.5	16.8	14.8
2013	17.9	17.2	13.9	1.8	1.8	1.5	15.7	16.8	14.7
2014	15.3	14.6	14.0	1.6	1.6	1.3	14.2	15.1	13.8

Source: BRSA

Hence, the return on assets and return on equity ratios of Islamic banks are around 1.3% and 13.8%, respectively in 2014. These figures are 1.6% and 15.1% for the deposit banks. Looking at the above table it is seen that during 2006-2009 period Islamic banks profitability ratios are higher than those of deposit banks. Both type of banks have enjoyed significantly high profitability figures since restructuring period. As 2012, the profitability figures of Turkish banking industry had a minor setback, due to the domestic policy changes as well as global factors. However the recent figures are still exceptionally competitive in global sense.

Same may be told for the capital adequacy ratios (CAR) of Turkish Islamic banks. The amendments in the regulatory framework induced a higher CAR for Islamic banks by 2006. Hence their CAR remains substantially higher than international standards as well as domestic requirements (14% as of 2014).

Table 6: Selected Financial Stability Ratios of Islamic Banks and Deposit Banks

Year	Net FX Positon/Own Funds			Non-Performing Loans/Total Loans			Liquidity Ratio		
	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks	Sector	Deposit Banks	Participation Banks
2003	N/A	N/A	N/A	17.5	18.6	N/A	N/A	N/A	N/A
2004	0.5	0.3	-25.7	11.5	12.1	N/A	N/A	N/A	N/A
2005	-0.2	-0.4	2.2	6.0	6.2	N/A	N/A	N/A	N/A
2006	-0.2	-0.5	4.8	4.7	4.9	4.1	N/A	N/A	N/A
2007	0.3	0.3	-4.1	3.7	3.8	3.5	N/A	N/A	N/A
2008	0.3	0.1	4.7	3.5	3.6	3.4	168.5	167.1	238.9
2009	-0.1	-0.4	4.2	3.7	3.7	4.4	166.9	165.3	215.3
2010	0.5	0.6	1.1	5.3	5.4	4.7	169.5	167.9	232.4
2011	0.1	0.0	0.6	3.7	3.7	3.5	165.1	162.6	238.3
2012	0.4	0.4	0.6	2.7	2.7	3.1	151.8	150.1	204.7
2013	2.0	2.3	0.5	2.9	2.9	3.0	157.1	155.8	194.9
2014	-0.6	-0.6	-0.3	2.7	2.8	3.4	146.5	145.5	174.3

Source: BRSA

One other notable issue is that Islamic banks' loan loss ratio (non-performing loans/total loans) is a notch higher than the sectoral average. This is once again an expected result in focusing on financial intermediation.

7. Data and Analysis

An important feature of the z-score is that it is a fairly objective measure of soundness across different groups of financial institutions. It is an objective

measure because it focuses on the risk of insolvency, i.e., on the risk that a bank (whether commercial, Islamic, or other) runs out of capital and reserves. The z-score applies equally to banks that use a high risk/high return strategy and those that use a low risk/low return strategy, provided that those strategies lead to the same risk-adjusted returns. If an institution “chooses” to have lower risk-adjusted returns, it can still have the same or higher z-score if it has a higher capitalization. In this sense, the z-score provides an objective measure of soundness.(Čihák and Hesse; 2008)

The definition of Z-score is as follows:

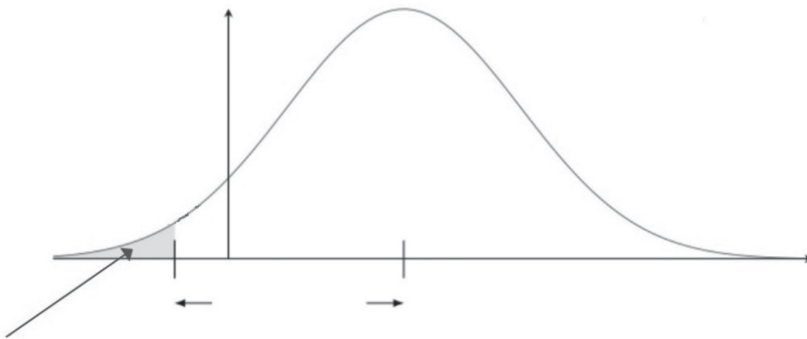
$$P\left(ROA_{it} \leq -\frac{EQ_{it}}{A_{it}}\right) \leq \frac{\sigma_{ROA_{it}}^2}{\left(\mu_{ROA_{it}} + \frac{EQ_{it}}{A_{it}}\right)^2} \equiv \frac{1}{Z_{it}^2} \quad (1)$$

The value of Z in the above expression corresponds with the probability of insolvency risk. Assuming that the ROA_{it} is normally distributed, the Z-Score is defined as a bank default probability indicator (Boyd and Graham, 1986). The Z-Score is defined (Boyd and Graham, 1986), under mild assumptions, as the number of the standard deviations of the return on assets necessary to wipe out equity capital. But even if ROA_{it} is not normally distributed, Z is the lower bound on the probability of default so that a higher value of Z-score implies a lower probability of insolvency (Čihák and Hesse, 2008). Based on the above explanation, the Z-score is calculated with the following equation:

$$Z_{i,t} = \frac{\mu_{ROA_{it}} + \frac{EQ_{it}}{A_{it}}}{\sigma_{ROA_{it}}^2} \quad (2)$$

where Z_{it} is a proxy variable for the probability of insolvency of the bank i at time t , ROA_{it} is the ratio of return on assets of bank i at time t , EQ_{it}/A_{it} is the amount of equity to assets ratio of bank i at time t , $\mu_{ROA_{it}}$ is the average rate of return on assets of bank i at time t , and $\sigma_{ROA_{it}}^2$ is the variance of rate of return on assets of bank i at time t .

Figure 5: Z-Score Definition

A variety of options to compute the Z-Score has been surveyed and compared in Lepetit and Strobel (2013), using a panel of banks for the G20 group of countries covering the period 1992–2009. They examine different approaches using a simple root mean squared error criterion. Their results support a time-varying Z-score measure, using mean and standard deviation estimates of the return on assets calculated over full samples combined with current values of the capital-asset ratio.

While there are several definitions to calculate the Z-Score for time varying panels, when analyzing a given sovereign market, it would be preferable to use a definition appropriate for the given banking industry where the distribution of ROAs might display structural differences across peer groups.

Using regressions of z-scores as a function of a number of banks specific the empirical part of the study is to test whether Islamic banks are less or more stable than commercial banks in Turkey on the basis of sector specific and macroeconomic variables. That is, in this study, to measure the bank risk and soundness, we utilize the regressions of z-scores as a function of numbers of variables. Čihák and Hesse (2008) employ regressions of z-scores as a function of a number of variables to test whether Islamic banks are less or more stable than conventional banks. Here, a modified version of this approach is implemented to test Turkish conventional and Islamic banking systems. The general form of the estimation equation is as follows;

$$z_{i,t} = \alpha + \beta B_{i,t-1} + \gamma I_{t-1} + \sum \delta_s T_s + \sum \phi_s T_s I_t + \sum \varphi_s B_{i,t-1} T_s + \varpi M_{t-1} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

In equation (3), dependent variable is z-score $Z_{i,t}$ for bank i at time t ; $B_{i,t}$ is a vector of bank-specific variables; I_t contains time-varying industry-specific variables; T_s and $T_s I_t$ are the type of banks and the interaction between the type and some of the industry-specific variables; M_t is the vector of macroeconomic variables, and $\varepsilon_{i,t}$ is the residual.

Given this framework, this study focuses on Turkish banking system with the data collected from BAT (The Banks Association of Turkey) and PBAT (Participation Banks Association of Turkey). The data covers the period between 2005 and 2014. According to the data collection and compilation process, 42 banks are included in the analysis. Of these 42 banks, 4 of them are participation (Islamic banks). Rest of the sample is comprised of conventional, deposit banks. As mentioned earlier, there has been a growing interest in Islamic banking in Turkey especially since 2013, as a result several state owned banks applied for establishment of Islamic banks of their own. These *de novo* licenses were granted, however they were not yet fully active in the market at the end of 2014. Hence this analysis covers only the participation banks that were active in 2005-2014 period. Moreover, one of the banks included in the analysis was intervened by the regulatory and supervisory authority and then

transferred to the Saving Deposit Insurance Fund according to the article 71 section (b) of Banking Act No:5411³.

When constructing the estimation equation, we included bank specific control variables such as asset size, loan / assets (for a measure of asset composition and focus on financial intermediation as well), cost / income (for cost efficiency). These financial indicators are also widely used in literature. Moreover, to control for differences in the structure of the bank's income, a measure of income diversity is also included. Demirgüç-Kunt and Merrouche (2013) and Sakarya and Kaya (2013) use this income diversity in an efficiency based analysis of Islamic banking, as to the contribution of possible economies of scale in times of re-regulation in financial markets.

From the Z-Score perspective, to differentiate the bank type (Islamic vs. conventional) on Z-Score, we use a dummy variable that takes the value of 1 if the bank in question is an Islamic bank, and 0 otherwise (i.e., if it is a commercial bank) a la Čihák and Hesse (2008). Thus, if Islamic banks are relatively sound than commercial banks, the dummy variable would have a positive sign in the regression explaining z-scores.

Table 7: Descriptive Statistics for Calculated Z-Scores

	Total	Conventional	Islamic
Mean	10.919	6.461	11.467
Median	6.558	5.840	6.681
Maximum	85.802	15.139	85.802
Minimum	-0.917	1.723	-0.917
Std. Dev.	12.544	3.740	13.127
Skewness	2.983	0.944	2.811
Kurtosis	13.569	3.068	12.224
Jarque-Bera	2240.204	5.947	1580.165
Probability	0.000	0.051	0.000
Sum	3985.3	258.4	3726.9
Sum Sq. Dev.	57271.8	545.5	55833.5
Observations	365	40	325

Source: Author's calculations.

3 According to this article no 71 [Revocation of operating permission or transfer to the Fund], "In case the (*Banking Regulation and Supervision*) Agency determines, as a result of supervision, that... (b) The continuation of the bank's activities will endanger the rights of the owners of depositors and participation funds as well as the security and stability of the financial system,The (*Banking Regulation and Supervision*) Board shall be authorized, with the affirmative votes of minimum five Board members, to revoke the operating permissions of that banks or to transfer the shareholder rights except dividends and the management and supervision of the banks to the Fund, for the purposes of transferring, selling or merging them partially or fully, on the condition that the loss will be deducted from the capital of the existing partners...

For macroeconomic variables, to keep things rather plain and simple two major indicators are included. First one is GDP growth rate, to capture both growth in deposit base, and from expenditure side domestic demand developments. The remaining macroeconomic variables are generally taken as inflation rate and usually as exchange rate depreciation. However, for Turkish case considering the sample period, rather than using inflation rate, overnight rate, is chosen. This way both the monetary policy stance and nominal pricing behavior can be captured.

A first look at the Z-Scores suggests a significant variability in the sample, with a Z-Score varying from -0.917 to 85.802 . The average is 6.461 for conventional banks with a maximum of 15.139 . The average for Islamic banks is 11.61 with a maximum of 85.802 . While these pairwise comparison of z-scores between banks are useful, for bank based differences in soundness, this might fail short to provide an explanation of variation in Z-Scores. However the basic data still suggest that Islamic banks may be more stable than commercial banks, having higher mean value. To differentiate the financial stability impact of the Islamic banking from the conventional banking, and from macroeconomic and other system-level influences, several regression analyses were applied, following the methodology in equation (3). The variables used in these analyses are reported below:

Table 8: List of Variables

Variable	Description	Mean	Std. Dev.	Maximum	Minimum
ZSKO	Z-Score	10.919	12.544	85.802	0.917
CTI	cost -to-income	97.614	688.490	13,144.170	1,146.665
ETA	equity / total assets(liabilities)	20.307	20.223	98.895	3.927
GDP	log(Gross Domestic Product)	4.307	4.114	9.157	4.826
INCDIV	Diversification Ratio	0.773	0.245	0.999	1.816
ISLMDUM	Islamic Bank Dummy	0.110	0.313	1.000	0.000
LEQ	Log(Equity)	13.583	1.802	17.193	9.086
LFA	Log(Fixed Assets)	11.474	2.455	16.265	5.930
LFI	Log(Fee Income)	11.147	2.424	15.203	2.944
LNDEF	Log(Non-Deposit External Funds)	14.090	2.360	18.223	5.852
LOANTOAS	Loan / Assets	45.126	23.342	79.310	0.000
LOANTODEP	Loan / Deposits (Participation Fund)	1,726.436	19,166.820	348,534.200	0.000

LOGNLA	Log(Non-Loan Rev. Gen. Assets)	14.373	1.901	18.255	9.883
LOGTA	Log(Total Assets)	15.456	2.156	19.327	10.149
LOGNONDEPFUND	Log(Non-Deposit Funds)	14.694	1.930	18.528	10.110
MSH	Market Share	2.739726	4.24094	16.5084	0.0027
ONR	Overnight Rate	10.004	5.190	17.245	2.999

Source: BRSA, Bloomberg, BAT, PBAT and author's calculations.

Diversification Ratio (INCDIV) is defined as

$$1 - \left[\frac{\text{Net Interest Income} - \text{Other Operating Income}}{\text{Total Operating Income}} \right]$$

As evident from the list of variables several specifications of the main regression model have been run. These are all specifications in search for capturing bank balance sheet behavior differences and indicators of market structure that is suspected to have effect on stability. However the main structure remains the same; we run a regression of Z-Scores on bank specific, industry specific, and macroeconomic variables. Generally, the bank specific variables consist of total asset size, loan to assets, cost to income, and diversification ratio. Asset size and loan to assets are calculated from balance sheet which would provide information on banks portfolio choices. Thus variables like Non-Loan, Revenue Generating assets and fixed assets are variables from the same vein, describing an asset composition for a given bank. Likewise for the liabilities side non deposit external funds variable, equity to total liabilities gives alternative approaches to bank specific concerns. For industry specific indicators market share variable in interaction with Islamic bank dummy is utilized. And as noted earlier, the macroeconomic variables are GDP growth and overnight rate.

Specification 1 in the summary results table indicates the base regression model, while specification 5 is the broadest specification. Looking at base model results, this confirms the pairwise comparison of Z-Scores of Islamic banks and conventional banks in Turkey.

Table 9: Summary Results

	Spec.(1)		Spec.(2)		Spec.(3)		Spec.(4)		Spec.(5)	
	Coef.	P.val.	Coef.	P.val.	Coef.	P.val.	Coef.	P.val.	Coef.	P.val.
C	65.689	0.000	66.293	0.000	66.293	0.000	55.608	0.000	56.522	0.000
LOANTOAS(-1)	-0.151	0.007	-0.184	0.001	-0.184	0.001	-0.176	0.002	-0.197	0.000
CTI(-1)	0.000	0.060	-0.001	0.011	-0.001	0.011	0.000	0.087	0.000	0.087

LOGTA(-1)	-2.415	0.000	-2.254	0.000	-2.254	0.000	2.331	0.003	2.422	0.003
LOANTODEP(-1)			0.000	0.001	0.000	0.001	0.000	0.013	0.000	0.511
LAD(-1)			0.000	0.000	0.000	0.000			0.000	0.000
LNDEF(-1)							-4.458	0.000	-4.486	0.000
INCDIV(-1)	0.413	0.848	-0.990	0.679	-0.990	0.679	1.570	0.493	0.769	0.718
ISLMDUM(-1)	5.875	0.029	7.034	0.009	7.034	0.009	-3.774	0.240	-2.967	0.349
ISLMDMSH(-1)	-5.433	0.003	-5.978	0.002	-5.978	0.002	0.319	0.872	-0.108	0.957
ONR(-1)	-0.762	0.000	-0.785	0.000	-0.785	0.000	-0.767	0.000	-0.785	0.000
GDP(-1)	-0.667	0.000	-0.662	0.000	-0.662	0.000	-0.591	0.000	-0.590	0.000
Obs.		323		323		323		323		323
R2		0.308		0.332		0.342		0.376		0.389

Source: Author's calculations.

The sign of the Islamic dummy variable is positive and significant in the specifications (1), (2) and (3). Moreover the interaction variable of market share and dummy is significant and negative in these specifications. Thus this implies a conclusion of smaller Islamic banks being even more stable and sound. This result is in parallel with results of Čihák and Hesse (2008) and Rahji and Hassari (2013).

The logged bank's asset size is on average negatively related to bank stability in the all estimation specifications. This is mainly attributable to the overall soundness of Turkish banking system in the research period. Hence the larger banks as leaders in the industry, may be exposed to lower levels of profitability due to (costly) efforts of protecting the market penetration as well as new product developments and promotion.

One interesting result is that the coefficient of cost to income ratio is significant, while being significantly small. Additionally, the coefficient on diversification ratio is found to be insignificant in all specifications.

These results also indicated that GDP growth rate has negative relationship with banks' stability. This is contradictory to theory and overall expectations. However, considering the prudential stance of the Turkish authorities and banking authority to be more specific, during the post global crisis period, Turkish banking system remained well capitalized and healthy while growth performance of Turkish economy showed a slight glitch since 2007, and performing just under the potential growth rate. Looking at the overnight rate, the coefficient is again significant and negative in all specifications and indicate that with lower nominal rates (inflation, exchange rate as well for the given monetary policy and exchange rate regime) stability is augmented.

8. Conclusion

In this article, the Z-score measurement as the indicator of individual bank stability has been utilized to identify stability differentiation between Islamic and conventional banks in Turkey. The use of Z-Score for this purpose have been rather well received since bank based data became more available through bankscope, and national authority sources. Thus there are several cross country investigation following the global financial crisis. This is mainly due to the mere observation of considerable decoupling of Islamic finance from conventional finance in terms of growth and soundness. This article is based on the country-level data of the banking industry in Turkey, and for that matter it is the first study about this market, where Islamic banking is considered to have huge potential.

The main result of this article shows that in general, Islamic banks in Turkey tend to have significantly higher level of stability compared to the conventional banks. From this perspective it is consistent with other studies in the literature. Moreover bank size in Islamic banking implies that lower size leads to smaller risk.

Another interesting result is that the growth performance and soundness might counter act in certain times. That is a probable result if the analysis coincides with a period where economic cycle and the financial cycle differ. Over longer horizons, this result would not be supported. However, proactive policy changes in the financial markets is expected to improve financial soundness indicators during the beginning of an economic downturn.

While Beck, Demirgüç-Kunt and Merrouche (2013) claim that Islamic banking and conventional business models do not display significant differences in efficiency, asset quality, and stability in general, Sakarya and Kaya (2013)'s findings point to a similar efficiency profile with a relatively more equity based model for Islamic banks. These results are also confirmed here, from stability perspective. Thus the stability measure used here, the Z-Score, incorporates both profitability and the leverage.

Given the global interest in Islamic banking and increased importance of participation banking in Turkey, this type of analyses should be revisited from time to time. Both Global trends and domestic trends are pushing for new non deposit/non participation based funding opportunities for Islamic banks. Thus, this will eventually lead to a higher leveraged but also bigger Islamic finance institutions. Moreover the Islamic Law based finance might have deficiencies in risk management as stated by Hasan and Dridi (2010). Hence Islamic banks, becoming an image of soundness since global crisis and building upon this image, need to constantly check their relative position with conventional banks. Moreover this will require introduction of new regulations, standards and compliance with Islamic rules at global scale.

Bibliography

- Bashir, H.A. (2000). Determinants of profitability in Islamic Banks: Some evidence from the Middle East. *Islamic Economic Studies.*, 11(1): 31-57.
- Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Merrouche, O. (2013). Islamic vs. conventional banking: Business model, efficiency and stability. *Journal of Banking & Finance*, 37(2), 433-447.
- Belouafi, A., Bourakba, C., & Saci, K. (2015). Islamic finance and financial stability: A review of the literature. *Financial Stability and Risk Management in Islamic Financial Institutions*, 21.
- Boumediene, A., & Caby, J. (2009). The stability of Islamic banks during the subprime crisis. *Available at SSRN 1524775*.
- Boyd, J. H., & Graham, S. L. (1986). Risk, Regulation, and Bank Holding Company Expansion into Nonbanking. *Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review*, Spring 1986, 2-17.
- Chong, B. S., & Liu, M. H. (2009). Islamic banking: interest-free or interest-based?. *Pacific-Basin Finance Journal*, 17(1), 125-144.
- Čihák, M., & Hesse, H. (2008). Islamic banks and financial stability: An empirical analysis. *IMF Working Papers*, 1-29.
- FSB. (2010). Intensity and effectiveness of SIFI supervision. Recommendations for enhanced supervision, 2.
- Gamaginta and Rokhim R. (2015). The stability comparison between Islamic banks and conventional banks: evidence in Indonesia. *Financial Stability and Risk Management in Islamic Financial Institutions*, 101.
- Haron, S. (1996). Competition and other external determinants of the profitability of Islamic banks. *Islamic Economic Studies.* 4(1): 49-64.
- Hasan, M. M., & Dridi, J. (2010). The effects of the global crisis on Islamic and conventional banks: A comparative study. *IMF Working Papers*, 1-46.
- Hussain, M. M., Shahmoradi, A., & Turk, R. (2015). An Overview of Islamic Finance (No. 15-120). *International Monetary Fund Working Paper Series*.
- Iqbal, M., & Molyneux, P. (2005). Thirty years of Islamic banking: history, performance, and prospects. *Journal of King Abdulaziz University-Islamic Economics*, Vol. 19, No. 1, pp. 37-39

- Kammer, M. A., Norat, M. M., Pinon, M. M., Prasad, A., Towe, M. C. M., & Zeidane, M. Z. (2015). *Islamic Finance: Opportunities, Challenges, and Policy Options (No. 15)*. International Monetary Fund.
- Parlakkaya, R. Ç., & Akten, S. (2011). Finansal rasyoların katılım bankaları ve geleneksel bankalar arasında bir tasnif aracı olarak kullanımı: Türkiye örneği. *Ege Akademik Bakış*, 11(3), 397-405.
- Pradhan, R. (2014). Z Score Estimation for Indian Banking Sector. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 5(6), 516.
- Rahim, S. R. M., & Zakaria, R. H. (2013). Comparison on stability between Islamic and conventional banks in Malaysia. *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 9(3), 131-149.
- Rajhi, W., & Hassairi, S. A. (2013). Islamic banks and financial stability: a comparative empirical analysis between MENA and southeast Asian countries. *Region et Developpement*, 37, 149-177.
- Sakarya, B., & Kaya, Y. T. (2013). Türk Bankacılık Sektöründe Katılım ve Mevduat Bankalarının Performans Farklılaşması. In *EY International Congress on Economics I (EYC2013), October 24-25, 2013, Ankara, Turkey* (No. 215). Ekonomik Yaklaşım Association.
- Shahid, M. A., & Abbas, Z. (2012). Financial stability of Islamic banking in Pakistan: An empirical study. *African Journal of Business Management*, 6(10), 3706-3714.
- Standard & Poor's. (2015) "Credit FAQ: What's Ahead For Emerging Market Sovereigns in 2016", December 10, 2015.
- The Islamic Financial Services Board (IFSB). (2015). *Islamic Financial Services Industry Stability Report 2015*, May 2015, http://ifsb.org/docs/2015-05-20_IFSB%20Islamic%20Financial%20Services%20Industry%20Stability%20Report%202015_final.pdf
- Thomson Reuters (2015) "Turkey Islamic Finance Report 2014.
- Zaher, T. S. & Kabir Hassan, M. (2001). A Comparative Literature Survey of Islamic Finance and Banking. *Financial Markets, Institutions & Instruments*, Vol. 10: 155-199. (DOI: 10.1111/1468-0416.00044).
- Lepetit, L., & Strobel, F. (2013). Bank insolvency risk and time-varying Z-score measures. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 25, 73-87.

NATO'NUN GELİŞEN ENERJİ GÜVENLİĞİ ROLÜ

ÖZ

Enerjinin uluslararası ilişkilerde temel analiz unsurlarından biri olmasını takiben enerjiye bağlı olarak iki kavram “enerji güvenliği” ve “enerji jeopolitiği” kavramları sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Her iki kavram da enerjinin politik bir unsur olarak değerini ortaya çıkarmakta ve kimi zaman birbirlerine atıfta bulunarak kullanılmaktadır. Bir kolektif savunma örgütü olması nedeniyle, NATO da enerjinin güvenlik ve jeopolitik boyutlarıyla ilgilenmektedir. NATO, 2006 Ukrayna-Rusya Federasyonu ve peşinden 2008 Gürcistan-Rusya Federasyonu krizlerinin enerji bağlantısı nedeniyle bu tarihlerden itibaren enerji konusuna olan ilgisini arttırmıştır. Bu süreç NATO’yu Doğu Avrupa ve geniş Karadeniz coğrafyasında enerji odaklı konuları da içeren bir politika sürecine yöneltmiştir. Bunun yanı sıra, Akdeniz ve Ortadoğu’daki son gelişmeler, NATO’nun güney kanadına yönelik bir enerji güvenliği rolü üstlenmesini de gerekli kılacaktır. Söz konusu makale, bu süreci ele almakta ve NATO’nun enerji güvenliği konusundaki rolünü incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: NATO, Enerji güvenliği, Enerji-politik.

دور أمن الطاقة المتطور لحلف ناتو

كوكنيل ارباش دوغان

خلاصة:

بعد ان اوضحت الطاقة احد عناصر التحليل الرئيسية في العلاقات الدولية، بدأ مفهومان لهما علاقة بالطاقة هما ” أمن الطاقة ” و ” جيو بوليتيك الطاقة ” بالاستعمال بصورة شائعة. ويظهر كلا المفهومين اهمية الطاقة كعنصر سياسي، واضح المفهومان يستعملان في احيان كثيرة كأشارة لأحدهما الى الآخر. وبسبب كونه منظمة دفاعية تضامنية، فان حلف الناتو يهتم بدوره بالابعاد الأمنية والجوسياسية للطاقة. وبسبب علاقة الازمة الناشئة بين اوكرانيا وروسيا الاتحادية في عام 2006 ومن بعد ذلك ازمة جورجيا مع روسيا الاتحادية في عام 2008 بموضوع الطاقة، فان حلف الناتو زاد من اهتمامه بموضوع الطاقة بعد هذين التاريخين. وقد دفعت هذه الوتيرة حلف الناتو نحو اتخاذ الناتو وتيرة سياسية تحتوي فيما تحتويه مواضع تكون الطاقة محورا فيها بالنسبة لمناطق اوروبا الشرقية وجغرافية البحر الاسود الواسعة. وبالإضافة الى ذلك، فان التطورات الأخيرة في منطقة البحر الابيض المتوسط والشرق الاوسط من الممكن ان تجعل من الضروري تحمل الناتو دورا في الحفاظ على امن الطاقة في جناحه الجنوبي. ويتولى هذا المقال هذه الوتيرة ودور الناتو في موضوع امن الطاقة بالبحث والتحليل.

الكلمات الدالة: حلف الناتو، أمن الطاقة، الطاقة والسياسة.

NATO'S EVOLVING ENERGY SECURITY ROLE

ABSTRACT

As energy became one of the basic tools of analysis in international relations, two related concepts came to the forefront, which are “energy security” and “energy geopolitics”. Both concepts focus on the value of energy as a political factor and are used with reference to each other. As a collective defense organization, NATO is interested in security and geopolitical implications of energy issues. After the Russian Federation-Ukraine Crisis in 2006 and the Russian Federation-Georgia Crisis in 2008, which had implications with regard to energy, NATO increased its efforts for adopting these issues into its agenda. This process led NATO to incorporate energy into its policies and actions, particularly with regard to Eastern Europe and the broader Black Sea region resulting in the introduction of NATO as an actor in energy security and energy geopolitics. In addition, the recent developments around the Mediterranean and the Middle East are also likely to push NATO for an energy security role in its southern flank. This article investigates NATO's role in energy security as a result of its adoption of energy issues.

Keywords: NATO, Energy Security, Energy Geopolitics

**Göknil ERBAŞ
DOĞAN***

* Yrd. Doç. Dr. , Mersin
Üniversitesi, İİBF, Uluslararası
İlişkiler Bölümü.

Ortaoğu Etütleri
Volume 7, No 2,
January 2016, pp.34-47

1. Introduction

Energy issues started to have a decisive effect on international relations; therefore it is significantly taking part in international actors' agendas. In the first decade of the 2000s in particular, with Russia's utilization of energy as leverage in international politics, the approaches to energy issues has undergone a transformation. NATO's decision to adopt energy issues into its policies came after the Ukraine crisis in 2006. During the last decade, NATO has focused on the security implications of energy and has incorporated it into its Strategic Concept.¹ This development is a tangible outcome of the discussions about NATO's transformation after the Cold War. The lack of energy issues in NATO's previous Strategic Concept of 1999 showed that it did not have interest in non-conventional security issues at the initial stage. After all, it became apparent in the first decade of the 2000s that a security organization of the 21st century cannot distance itself from emerging security issues, particularly energy.

The accession of Central and Eastern European countries to NATO in 1999 and 2004 introduced a different energy security outlook into the Alliance. For most of these new NATO members in Eastern Europe, energy security concerns were immediate national security matters, since their energy supply systems, which were developed during the Soviet era, were still dependent on Russia as the sole supplier. Consequently, they regarded NATO as a legitimate forum where energy security could be discussed.² Yet, NATO's interest in energy issues remained ambiguous until the energy crisis in 2006 between Ukraine and Russia. The ambiguity in NATO's energy interest dissipated after the utilization of energy as leverage by Russia during and after the 2006 crisis.

At the present time, energy infrastructure, i.e. energy storage and transit systems and the actual regions they take place, became potential targets for terrorist attacks and conventional assaults in times of war. Therefore, the effects of the 2006 crisis moved beyond its contingency and carried energy security into international agenda. Following this crisis, the Russian attacks against Baku-Supsa and Baku-Tbilisi-Ceyhan pipelines during its intervention in South Ossetia in 2008 constituted a second clear example for the importance of energy security.³ World public opinion focused on the issue of energy security as a result of Russia's energy leverage in two successive crises. Other actors, which had to deal with Russia in various platforms, had to

1 M. Çelikpala (2013) *Enerji Güvenliği NATO'nun Yeni Tehdit Algısı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, p. 26.

2 M. Rühle (2012) NATO and Energy Security: From Philosophy and Implementation, *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 10, N. 4, p. 389.

3 M. E. Biresselioğlu (2012) NATO'nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye'nin Olası Konumu, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, V.9, N.34, p.242.

take great care in energy issues and how Russia will use its energy leverage. NATO is also one of these actors. It had to focus its attention on its relations with Russia, particularly in Eastern Europe. Since Russia 'suspended' its observance of the Conventional Armed Forces (CFE) Treaty in December 2007 and withdrew from the meetings of the Joint Consultative Group in March 2015⁴, it has become apparent that the geopolitics of the Black Sea region would be further reconfigured. Accordingly, when determining its role in the onset of the 21st century, NATO has to take into consideration the security implications of the developments mentioned above. In the light of the emerging security challenges, the energy security implications of these developments pushed NATO to clarify its outlook on energy politics at the end of the first decade of the 2000s.

Moving beyond the background mentioned above, this article will deal with the evolution of NATO's perspective on energy security. Primary sources such as official NATO documents will be investigated in order to trace the evolution of NATO's role in energy issues.

2. NATO's Transformation

The first decade of the 21st century has introduced new threats and challenges in the international security environment. Actors in the international system found themselves facing various security challenges ranging from conventional to non-conventional threats. As a collective defense organization, NATO was no exception, since it had to adapt itself to evolving conditions in the security environment, even more so since the end of the Cold War. The need to evolve and transform has been the main agenda item of the Alliance's supreme decision making body, the Summit Meetings of the Heads of State and Government, for almost more than a decade.

Energy security as a topic was first included in the final communiqué of NATO's Riga Summit in 2006.⁵ In Article 45 of the document, the Allied countries recognized that "Alliance security interests can also be affected by the disruption of the flow of vital resources". Yet, they decided that the NATO Council must consult on the immediate risks to the energy security and determine the fields that the Alliance can contribute to.

After the Riga Summit, relevant NATO bodies prepared a classified report titled "NATO's Role in Energy Security". At the Bucharest Summit of 2008⁶, the Allies noted that principles that will govern NATO's approach in the field

4 NATO's role in conventional arms control <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48896.htm>

5 Riga Summit Declaration, 29 November 2006. <<http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm>> Retrieved 10 December 2015.

6 Bucharest Summit Declaration, 3 April 2008. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm> Retrieved 10 December 2015.

of energy security have been identified. According to these principles, NATO's role in energy security would be defined in five points, which are⁷:

1. Information and intelligence fusion and sharing,
2. Projecting stability,
3. Advancing international and regional cooperation,
4. Supporting consequence management,
5. Supporting the protection of critical energy infrastructure.

These official NATO documents and related developments constituted the foundation for the incorporation of energy security into NATO's agenda and policies. It should also be pointed out that all these efforts are indeed a part of NATO's response to the changing security environment, particularly with regard to the developments in its eastern flank as mentioned above. Therefore, at the end of the first decade of the 21st century, NATO has undergone a process of transformation. Since the whole story regarding this transformation would be the subject of an entire article, this article will only focus on the aspects of this transformation with regard to energy security. The transformation was initiated at the Lisbon Summit in 2010, with the introduction of a new "Strategic Concept" for the Alliance, titled "Active Engagement Modern Defense". A 'strategic concept' for NATO is⁸:

[...] an official document that outlines NATO's enduring purpose and nature and its fundamental security tasks. It also identifies the central features of the new security environment, specifies the elements of the Alliance's approach to security and provides guidelines for the adaptation of its military forces.

In the following section, the introduction of the new Strategic Concept and the related developments will be explained and analyzed first. Then, the focus will be on the developments related to and the evolution of NATO's role in energy security. The decisions taken after the Chicago (2012) and Wales (2014) Summits and their implementation will be discussed.

3. The Lisbon Summit and NATO's New Strategic Concept

NATO's Lisbon Summit has raised the expectations and hopes for a new NATO, called "NATO 3.0" by various circles.⁹ According to these discussions, NATO 1.0 lasted during the Cold War and NATO 2.0 was the version

7 This report was published in 26 October 2011 on NATO's website. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_79941.htm> Retrieved 12 December 2015.

8 New Strategic Concept FAQs, <<http://www.nato.int/strategic-concept/strategic-concept-faq.html>> Retrieved 11 December 2015.

9 J. Rogin (2010) Get Ready for NATO 3.0", *The Cable*, Washington.

of the Alliance from 1991 up until the transformation in 2010. The new strategic concept was adopted in the Lisbon summit as “the blueprint for the new NATO” in the then Secretary General Rasmussen’s words.¹⁰ The strategic concept will serve as the Alliance’s roadmap for the next ten years. It was titled “Active Engagement and Modern Defense”, which reflects the vision of the Alliance for the next decade.

The most important outcome of the Lisbon Summit is the new Strategic Concept document.¹¹ It has been a major turning point for the Alliance as the first decade of the 21st century ended. The overarching theme of the new strategic concept is the new security challenges of the 21st century and the need to address them. Yet, according to the then Secretary General Rasmussen, the need to transform the way NATO does business is real, but at the same time NATO maintains its fundamentals, which is its commitment to collective defense and deterrence¹².

The document sets three core tasks for the Alliance that are collective defense, crisis management and cooperative security. Collective defense is the defense and deterrence provided by the Article 5 of the NATO Treaty, which ensures that an attack against one member is an attack against the whole of the Alliance. Crisis management is the utilization of political and military tools in NATO’s arsenal in order to manage the crises before they devolve into conflicts that may affect the Allied countries’ security. Lastly, cooperative security means active engagement with relevant partners and other international organizations in order to enhance international security. The document states that NATO has to fulfill these three core tasks in order to ensure the security of the allied countries in the contemporary security environment. Threats against the energy security of the allied countries are evaluated in this context. The document acknowledges that the allied countries “are increasingly reliant on the vital communication, transport and transit routes on which international trade, energy security and prosperity depend” and “some NATO countries will become more dependent on foreign energy suppliers and in some cases, on foreign energy supply and distribution networks for their energy needs.”

The document highlights the fact that energy demand is growing and increasingly depends on trade and transit and remarks “As a larger share of world

10 “The New Strategic Concept: Active Engagement, Modern Defense”, Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen, 08 October 2010. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_66727.htm> Retrieved 9 December 2015.

11 “Active Engagement, Modern Defense”, Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. <http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf> Retrieved 8 December 2015.

12 “The New Strategic Concept: Active Engagement, Modern Defense”, Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen, 08 October 2010. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_66727.htm> Retrieved 9 December 2015.

consumption is transported across the globe, energy supplies are increasingly exposed to disruption.” It is needed to point out that such threats may be caused by non-conventional means such as cyber attacks and terrorism as well as conventional means. This point proves the interconnected character of new security challenges. The concept highlights its understanding of the modern security environment by stating that

Key environmental and resource constraints, including health risks, climate change, water scarcity and increasing energy needs will further shape the future security environment in areas of concern to NATO and have the potential to significantly affect NATO planning and operations.

With regard to the energy security issue, the concept document makes the commitment that NATO will “develop the capacity to contribute to energy security, including protection of critical energy infrastructure and transit areas and lines, cooperation with partners, and consultations among Allies on the basis of strategic assessments and contingency planning.”

4. The Implementation of the Concept: The Emerging Security Challenges Division and the Centre of Excellence

As the Allied countries’ leaders have acknowledged in the Lisbon Summit¹³, NATO faces “emerging, and continuing, trans-national challenges such as proliferation, terrorism, maritime-, cyber- and energy security.” In accordance with the general perspective of this article, it is needed to look deeper at the Article 41 of the Final Communiqué of the Lisbon Summit, which is related to energy security. According to Article 41, the leaders have recognized that “A stable and reliable energy supply, diversification of routes, suppliers and energy resources, and the interconnectivity of energy networks, remain of critical importance.” The statement addresses the agreement in the Bucharest Summit about the areas of NATO’s contribution to energy security and remarks that further development in these areas are agreed upon. It also assures that energy security considerations will be integrated in NATO’s policies and activities. The Lisbon Summit statement’s coverage of energy security builds upon the former summit decisions, while at the same time going further beyond. It places energy security in the context of emerging transnational security challenges, which NATO will be engaging throughout the decade. Furthermore, for the first time in Summit declarations, it is clearly stated that the Allies have agreed upon integrating energy security in NATO’s actions and policies. Therefore, NATO has actively involved itself with issues related to energy security and has introduced itself as an actor in the energy security and energy geopolitics scene.

13 Lisbon Summit Declaration, 20 November 2010. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm> Retrieved 07 December 2015.

In accordance with the Allies' decision to incorporate energy security into NATO's policies and actions, the foremost challenge was the organizational capacity of the Alliance that will address the new issues. In the Lisbon Summit, the Allies have decided to subject the NATO Headquarters to an organizational reform in order to enable it to perform better and more efficient for its overwhelming tasks. Besides organizational changes to the NATO Command Structure, the Emerging Security Challenges division was founded to deal with a non-conventional security threats such as terrorism, nuclear issues, the proliferation of weapons of mass destruction, cyber defense and energy security. This division is a part of NATO's International Staff at Brussels and works under the authority of an Assistant Secretary General. Its main task is to provide advice, guidance and administrative support to the national delegations at NATO Headquarters on the emerging security challenges mentioned above. The division is envisaged to "provide NATO with a Strategic Analysis Capability to monitor and anticipate international developments that could affect Allied security"¹⁴.

Another important milestone that highlighted the implementation of the energy security related decisions of the Lisbon Summit is the accreditation of the NATO Energy Security Centre of Excellence in Lithuania in 2012. For the nature of the emerging security challenges is increasingly interconnected, NATO requires a great deal of subject-matter expertise in order to understand the issues at hand and guide its decision-making process. This is the point that makes the centres of excellence relevant. NATO centres of excellence are nationally or multi-nationally funded international military organizations that offer training, knowledge, expertise and experience to the Allied countries in specific fields. They are not direct NATO bodies, but NATO's Command Structure accredits them in accordance to specific criteria. The NATO Centre of Excellence for Energy Security (ENSEC COE) was founded on July 10 and accredited on October 12, 2012. According to its concept document, the mission of the ENSEC COE is "to assist NATO, Nations, Partners and other bodies by supporting NATO's capability development process, mission effectiveness, and interoperability by providing comprehensive and timely expertise on aspects of energy security."¹⁵

5. Chicago and Wales Summits

Consistent with the Strategic Concept, the summit meetings in Chicago (2012) and Wales (2014) affirmed the Alliance leaders' continuing interest in the emerging security challenges and energy security in particular. The statements after the both summits recognized the "critical importance" of "a stable and reliable energy supply, the diversification of routes, suppliers and energy

14 NATO News: "New NATO division to deal with Emerging Security Challenges", 04 August 2010. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_65107.htm> Retrieved 9 December 2015.

15 "Concept of the NATO Centre of Excellence for Energy Security", <<http://www.enseccoe.org/en/resources/downloads.html>> Retrieved 6 December 2015.

resources, and the interconnectivity of energy networks”. The Wales Summit final declaration also highlights the Russia-Ukraine crisis and the instability in the Middle East and North Africa region and their implications on energy security. NATO leaders reaffirm their commitment to energy security and state:

[...] we will enhance our awareness of energy developments with security implications for Allies and the Alliance; further develop NATO’s competence in supporting the protection of critical energy infrastructure; and continue to work towards significantly improving the energy efficiency of our military forces, and in this regard we note the Green Defense Framework.¹⁶

6. General Assessment of NATO’s Perspective on Energy

During the discussions to determine its role and purpose in the immediate post Cold War era, NATO did not actively incorporate energy related issues to its agenda and policies. Yet, it was unable to remain aloof to the developments and changes in the Black Sea region, Russian policies and the international system from the beginning of the 21st century onwards. Before NATO’s Lisbon Summit in 2010 that would initiate the new Strategic Concept, the international system felt the geopolitical and security related implications of recent developments. The energy crisis between Russia and Ukraine in 2006 led NATO and the EU to approach Russia more cautiously. Afterwards, the suspension of CFE Treaty obligations by Russia in 2007 and the Russian-Georgian War in 2008 had a decisive effect on the atmosphere, in which the new strategic concept was being elaborated. For these reasons, NATO had to include energy related issues to its actions and Summit decisions from 2008 onwards. Despite the fact that Michael Rühle, Head of Energy Security Section in NATO’s Emerging Security Challenges Division, said, “Energy security will not be on the agenda for the Chicago Summit of NATO in May 2012”¹⁷, the Chicago Summit Declaration included energy security issues as well.

The security implications of energy issues are primarily related to the vulnerability of energy infrastructure against a variety of threats both conventional and non-conventional. A prime example for conventional threats against energy infrastructure is Russia’s assaults against the oil pipeline systems during its intervention in South Ossetia in 2008 against Georgia. Likewise, Iran’s aggressive naval actions in Straits of Hormuz in 2011-12 heightened tensions and fueled concerns about the energy transit passing through the important route of the Gulf of Basra.¹⁸ In addition, non-conventional security challenges

16 Wales Summit Declaration, 05 September 2014. <http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm> Retrieved 4 December 2015.

17 E. Dilek O. İşeri (2012) Yeni Enerji Jeopolitiğinde NATO’nun Enerji Güvenliğinde Tamamlayıcı Rolü ve Türkiye’nin Potansiyel Katkıları, *Akademik Bakış*, V.5, N.10, p.238

18 “Iran threatens to block Strait of Hormuz oil route”. BBC News. 28 December 2011. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-16344102> Retrieved 15 December 2015.

such as terrorism and cyber attacks pose important risks for energy security. For the energy infrastructure elements such as transit pipelines extend across borders in a wider geographical extent, ensuring its safety against terrorist threats is a major challenge. Similarly, cyber attacks from hostile actors may target the electronic systems of energy facilities.

For NATO, the Bucharest Summit in 2008 had identified the five principles mentioned above for its role in energy issues. Over the following years NATO has incorporated energy issues in its strategic concept, and sought to elaborate how it can contribute to energy security of its members. According to Sorin DUCARU, NATO Assistant Secretary General for Emerging Security Challenges, “NATO’s energy security activities can be classified into three areas: raising strategic awareness, contributing to the protection of critical energy infrastructure, and enhancing energy efficiency in the military.”¹⁹

For long years, NATO has served as a platform for consultation among its members and partners on security issues; therefore it is able to carry security implications energy issues into the international agenda of its allied countries. NATO has the right tools for bringing together knowledge, expertise and experience from government officials, the academia and the industry in order to provide a comprehensive and broad perspective on the security related aspects of energy. Such a perspective enables NATO to have a clear strategic picture about how energy developments may influence the security environment. Julius Grubliauskas (2014), a political officer at NATO’s Emerging Security Challenges Division, highlights that “NATO’s political consultation process, supported by shared intelligence, provides Allies with a confidential setting in which to discuss energy developments that affect their security in the broadest sense.”

In addition, looking from the security perspective, the fact that many countries rely on international trade for vital energy resources highlights the importance of the protection of critical energy infrastructure. While NATO does not initiate activities that are directly aimed at the protection of energy infrastructure, it has focused on improving its capabilities on various fields such as crisis management, consequence management, maritime security and protection against non-conventional security challenges. Rühle and Grubliauskas suggest that it was various “international events rather than conceptual blueprints” that made NATO’s role in energy security relevant.²⁰ This perspective primarily points out the contributions of NATO’s maritime operations in ensuring freedom of navigation such as Operation Ocean Shield in the Horn of Africa and Operation Active Endeavour in the Mediterranean.²¹ Ex-

19 “Energy Security: Operational Highlights” No. 5, 2014. NATO Centre of Excellence for Energy Security, <<http://ensecco.eog/download/332/esoh5.pdf>> Retrieved 14 December 2015.

20 (2012; 67)

21 See NATO Maritime Command website <<http://www.mc.nato.int/Pages/home.aspx>> for detailed information about its operations.

ercises and operations provide NATO with both experience and flexibility in including energy issues in its overall activities. Therefore, NATO develops its capacity for intervening early in energy related crisis and conflicts.

While NATO is cautiously developing its capacity and capabilities in, Russia's activities and policies point out that energy related problems will require further attention in the Black Sea region, the Mediterranean, and Middle East. In this context, Frank Umbach points out the energy related dimension of Russia's annexation of Crimea:

Putin's annexation of Crimea was very much driven by undermining Ukraine's energy and gas diversification strategy. For the strategy to work, the Crimean peninsula was of strategic importance. It has vast offshore oil and gas resources in the Black Sea, estimated between 4-13 trillion cm of natural gas.

Similarly, it is possible to underscore the importance of the recent developments in the Middle East for NATO's evolving energy security role. In 1952, NATO's southern flank extended well into the Eastern Mediterranean and the Middle East with the accession of Turkey and Greece. With respect to energy, this region is neighboring the world's largest hydrocarbon reserves, thus constituting an efficient land and naval route to the transit of energy reserves to Europe.

The recent developments in the Middle East introduce a new geographical dimension to the discussions about NATO's role in energy security, particularly with regard to its southern flank. NATO's decision to tackle the issues of energy security brings about the protection of critical energy infrastructure in Turkey to NATO's agenda. Turkey is the final destination for the Baku-Tbilisi-Ceyhan Oil Pipeline (BTC). BTC has a capacity of 1.2 million barrels of oil per day. In the first three quarters of 2015, 198 million barrels of crude oil loaded on 275 tankers at Ceyhan. The oil terminal in Ceyhan has an annual capacity of 50 million tons of crude oil (approximately 400 million barrels). It is vital for the reach of the Caspian hydrocarbon reserves to the international markets. In addition to BTC, NATO has a pipeline system in Turkey. It is approximately 3200 kilometers long and consists of two branches. The western branch starts from Antalya and reaches Balıkesir, and the eastern branch starts from Mersin and İskenderun, and reaches Malatya and Diyarbakır. NATO pipeline system was established for providing storage and supply of fuel to Turkish Armed Forces and NATO troops.²²

The most important development in the recent months in the Syrian civil war is the Russian involvement that started in Autumn 2015. On 30 Septem-

22 See <http://www.bp.com/en_az/caspian/operationsprojects/pipelines/BTC.html> for the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline and <http://www.ant.gov.tr/?page_id=11> for NATO's pipeline system in Turkey.

ber 2015, the Russian Parliament gave authorization for the deployment of air forces in Syria.²³ Since then, Russian airstrikes in support of the Syrian regime, under the pretext of fighting against terrorism have increased considerably. In addition, persistent violations of Turkish airspace by Russian warplanes resulted in growing tensions between the two countries. Eventually on 24 November 2015, Turkish fighter jets downed a Russian airplane violating Turkish airspace of the province of Hatay, leading to deterioration in both the rhetoric and the relations between Turkey and Russia.²⁴ This incident reverberated through media and the world public, reminiscent of the Cold War conflict. Russia has since reinforced its naval base in Latakia, deploying S-400 air defense missile systems in Syria and an air defense warship in the Mediterranean.²⁵

The Russian involvement in Syria and the November 24 incident have deep ramifications in terms of energy security of Turkey and NATO. Russia is known to employ a variety of conventional and non-conventional instruments in order to escalate tensions with NATO allies in Eastern Europe. The use of such tactics is called “hybrid warfare” and its objective is fomenting a deep sense of political and economic insecurity and fear among the target country’s population.²⁶ As mentioned above, it involves a mix of conventional and non-conventional means of conflict in order to exploit the vulnerabilities of the adversary. In the case of Russian hostile actions in Eastern Europe, it mostly involves the use of systematic and deliberate misinformation campaigns. In the context of the recent tensions, it is observed that Russia has already started employing a similar approach against Turkey. Though, in this case, the level of hostility may go beyond the realm of information warfare. Given the proximity of Turkish critical energy infrastructure to the southern border, growing Russian military presence in both Syria and Mediterranean presents potential risks against Turkey’s energy security. Furthermore, Russian support

23 “Russian parliament grants Vladimir Putin right to deploy military in Syria” The Guardian, 30 September 2015. <<http://www.theguardian.com/world/2015/sep/30/russian-parliament-grants-vladimir-putin-right-to-deploy-military-in-syria>> Retrieved 20 December 2015.

24 “Turkey Shoots Down Russian Military Jet”, The Wall street Journal, 24 November 2015. <<http://www.wsj.com/articles/turkey-shoots-down-jet-near-syria-border-1448356509>> Retrieved 20 December 2015.

25 “Russia S-400 Syria missile deployment sends robust signal” BBC, 1 December 2015. <<http://www.bbc.com/news/world-europe-34976537>>, “Turkey-Russia jet downing: Moscow beefs up defenses in Syria” BBC, 28 November 2015, <<http://www.bbc.com/news/world-europe-34950355>>, Retrieved 19 December 2015.

26 Diego A. Ruiz Palmer, “Back to the Future? Russia’s Hybrid Warfare, revolutions in military affairs, and Cold War comparisons”, Research Paper No. 120, NATO Defense College, October 2015, <<http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=859>>, Retrieved 20 December 2015; Shelest, Hanna, “Hybrid War & The Eastern Partnership: Waiting for a Correlation”, *Turkish Policy Quarterly*, Vol.14 No.3, <<http://turkishpolicy.com/article/772/hybrid-war-the-eastern-partnership-waiting-for-a-correlation>>, Retrieved 20 December 2015; Jan Joel Andersson, “Hybrid operations: lessons from the past,” *European Union Institute for Security Studies*, EUISS Brief Issue, No. 33, October 2015, <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_33_Hybrid_operations.pdf> Retrieved 20 December 2015.

to the Assad regime in Syria proves to be problematic as well. It is well known that Syria provided support and safe haven to the terrorist organization PKK in the 1990s. Given the current situation in the Turkish-Syrian relations, Syria will by no means refrain from threatening Turkey either through supporting terrorist organizations or through the use of military means such as ballistic missiles. One only needs to remember the downing of Turkish reconnaissance jet in June 2012 or the accidental ballistic missile attack against Reyhanlı in March 2015 for evaluating the potential threat that Syria poses. The critical energy infrastructure mentioned above, namely the Ceyhan Oil Terminal and NATO's pipeline system's eastern branch are located several hundred kilometers from Aleppo around which most of the heavy fighting in the Syrian civil war takes place between various factions. Therefore, the risk against the energy infrastructure in the south of Turkey has never been more serious. Deteriorating security situation in Turkey's southern border poses both conventional and non-conventional challenges against energy security, which is a significant issue that NATO seeks to address or at least contribute to.

7. Conclusion

After NATO's initial negligence about energy related issues during its post-Cold War transformation, NATO witnessed the geopolitical developments particularly in the Black Sea region having deep implications for energy security. Therefore, it had to incorporate energy related issues to its strategic concept and activities. This process started to take shape after the Russia-Ukraine energy crisis of 2006 and NATO's the conceptual adaptation was realized in 2009. The recent developments with significant security implications highlight the prevalence of energy issues in the Black Sea, the Mediterranean, and Middle East and may potentially keep NATO's interest alive. From the second half of the 2000s onward to the recent years, the course of regional politics in the Black Sea, the Mediterranean, and Middle East remark the importance of energy geopolitics.

At this stage, individual energy suppliers' use of energy as a political tool in European and transatlantic relations had a catalyst effect on NATO's decision. In addition, the interconnectedness between energy and the non-conventional security challenges further complicated the security implications that NATO derived. Therefore, NATO sought to adopt a role for itself in ensuring energy security of its members. While its role in energy security is evolving in accordance with its strategic concept through its various activities, NATO seeks to determine and conceptualize what more it can do in energy security through its experience and lessons learned.

Bibliography

- Andersson, Jan Joel, "Hybrid operations: lessons from the past," *European Union Institute for Security Studies*, EUISS Brief Issue, No. 33, October 2015, <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_33_Hybrid_operations.pdf> Retrieved 20 December 2015.
- Çelikpala, M. (2013), *Enerji Güvenliği NATO'nun Yeni Tehdit Algısı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Biresselioğlu, M. E. (2012) NATO'nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye'nin Olası Konumu, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, V.9, N.34, pp. 227-252.
- Rogin, J. (2010) Get Ready for NATO 3.0, *The Cable*, Washington.
- Rühle, M. (2012) NATO and Energy Security: From Philosophy and Implementation, *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 10, N. 4, pp. 388-395.
- Rühle, M. and Grubliauskas J. (2012) NATO and Energy Security: Infrastructure Protection and Beyond, *Turkish Policy Quarterly*, Vol.11, N.3, pp.65-73.
- İşeri, E. Dilek O. (2012) Yeni Enerji Jeopolitiğinde NATO'nun Enerji Güvenliğinde Tamamlayıcı Rolü ve Türkiye'nin Potansiyel Katkıları, *Akademik Bakış*, V.5, N.10, pp.229-247.
- Grubliauskas, J. (2014) NATO's energy security agenda, NATO-Review "Energy Insecurity: What Can NATO Do?", <<http://www.nato.int/docu/review/2014/NATO-Energy-security-running-on-empty/NATO-energy-security-agenda/EN/index.htm>> Retrieved 13 December 2014.
- Palmer, Diego A. Ruiz (2015) Back to the Future? Russia's Hybrid Warfare, revolutions in military affairs, and Cold War comparisons, *Research Paper* No. 120, NATO Defense College, October 2015. <<http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=859>>, Retrieved 20 December 2015.
- Shelest, Hanna (2015) Hybrid War & The Eastern Partnership: Waiting for a Correlation, *Turkish Policy Quarterly*, Vol.14 No.3, <<http://turkishpolicy.com/article/772/hybrid-war-the-eastern-partnership-waiting-for-a-correlation>>, Retrieved 20 December 2015.
- Umbach, F. (2014) The Energy Dimension of Russia's Annexation of Crimea, *NATO-Review*, ("Energy Insecurity: What Can NATO Do?"), <<http://www.nato.int/docu/review/2014/NATOEnergy-security-running-on-empty/Ukraine-energy-independence-gas-dependence-onRussia/EN/index.htm>>, Retrieved 13 December 2014.

NÜKLEER BİR İRAN? REALİST BİR AKTÖRÜN İNŞACI BAKIŞ AÇISINDAN TEORİK OLARAK İNCELENMESİ

ÖZ

Yaptırımlar ve tartışmalar ile dolu uzunca bir maratonun sonunda 6 Nisan 2015 tarihinde İran be 5+1 ülkeleri arasında prensip anlaşmasına varıldı. Bu anlaşma İran rejimi ve Batı arasındaki 35 yıllık ilişkiye yeni boyutlar getireceğinden tarihi bir anlaşma olarak nitelenmeyi hak etmektedir. Bu makale hem realist hem de inşacı modelleri kullanarak bu anlaşmayı teorik arka plandan hareketle analiz etmeye girişmektedir. Bu amaçla, makalenin iddiası şudur: konu sadece güvenlik kaygıları ile bağlantılı bir nükleer mesele değildir, dolayısıyla anlaşmanın arka planını aydınlatmak için değerlerin, kimliklerin, düşünceler ve söylemlerin tarihsel bağlamda konuya dâhil edilmesi gerekmektedir. İran bölgesinin realist bir aktörü olarak tartışıldıktan sonra, makale karşılıklı geliştirilen söylem ve tutumların son on yıl boyunca devlet başkanlarının elinde nasıl şekillenip değiştiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İran, Amerika, nükleer program, realizm, inşacılık, söylemler

ایران النووية؟ بحث نظري حول وجهة نظر فاعل واقعي نجم الدين اوزدان خلاصة:

بعد سباق طويل مليء بالعقوبات والجدل، ويتاريخ 6 نيسان/ ابريل 2015 تم الاتفاق المبدئي بين إيران والدول 5 + 1. ويستحق هذا الاتفاق ان يطلق عليه وصف "الاتفاق التاريخي" باعتبار انه سينقل العلاقات بين النظام الإيراني وبين الغرب الى ابعاد جديدة. ويتولى هذا المقال، عن طريق استعماله الأسلوبين الواقعي والنظري في آن واحد، تحليل هذا الاتفاق منطلقاً من خلفيته النظرية. وفي هذا الاطار، فان ما يقف عنده هذا المقال هو: ان الموضوع ليس مجرد قضية نووية نابعة من المخاوف الأمنية، ولذا فانه من اجل القاء الضوء على خلفية هذا الاتفاق، يتحتم تضمين الاتفاق قضايا مثل القيم والهويات والافكار والاقوال بما لها من ارتباطات تاريخية. وبعد ان يتناول المقال بالنقاش إيران باعتباره لاعبا واقعيا في المنطقة، يقوم باظهار كيفية تشكيل وتغيير المقولات والمواقف التي جرى تطويرها بشكل متقابل طيلة العشرة سنوات الاخيرة على يد رؤساء الدول.

الكلمات الدالة: إيران، أمريكا، البرنامج النووي، الواقعية، المقولات النظرية، الاقوال.

A NUCLEAR IRAN? A THEORETICAL ANALYSIS ON A REALIST ACTOR THROUGH CONSTRUCTIVIST LENS

ABSTRACT

As a result of long marathon of sanctions and discussions, a framework agreement between Iranian regime and 5+1 countries was reached on April 6, 2015. It deserves to be called as a historical deal since it will absolutely bring new dimensions to the 35 years relationship between Iranian regime and the West. This article attempts to analyze the framework deal from the theoretical background especially by using both realist and constructivist models. To that end, this article suggests that this is not only about the nuclear issue as a result of security concern; rather there are some other crucial factors such as values, identities, ideas, and discourses which have to be included into the subject in order to highlight the background of the deal in a historical context. After arguing Iran as a realist actor in the region, this article shows how the bilateral discourses and attitudes shaped and changed in the hands of the Presidents during the last decades.

Keywords: Iran, the U.S., nuclear program, realism, constructivism, discourses

**Necmettin
ÖZDİN***

* PhD candidate at Political Science and International Relations, Bahçeşehir University

Ortadoğu Etütleri
Volume 7, No 2,
January 2016, pp.48-65

1. Introduction

A nuclear deal with Iranian regime has been one of the Obama administration's essential policy targets. Following a long marathon of discussions, tactics, sanctions, and negotiations a framework agreement between Iranian regime and 5+1 countries (the US, UK, France, China, and Russia plus Germany) was reached on April 6, 2015. The recent agreement on Iran's nuclear program was not only a surprising, but also a historical deal with the international community for it has a potential for a new dimension considering the 35 years of non-relationship between Iran and the U.S. As the President Obama declared on the agreement that: "I am convinced that if this framework leads to a final, comprehensive deal, it will make our country, our allies, and our world safer."¹ It might be too early to assert something on the whole picture, such a crucial agreement between Iran and the US however highlights the historical significance both for the regional and global balance of power. By the way, the Iranian president said that "If there is no end to sanctions, there will not be an agreement" and continued as follows: "The end of these negotiations and a signed deal must include a declaration of cancelling the oppressive sanctions on the great nation of Iran."²

Should Iran get the Bomb? According to Kenneth N. Waltz, a founding figure in International Relations theory - called as neo-Realism or "structural realism", yes it should. In his essay published in *Foreign Affairs* in 2012 Waltz argued that "a nuclear-armed Iran ... would probably be the best possible result: the one most likely to restore stability to the Middle East."³ Waltz also argues that Iran can rarely be dissuaded from the pursuit of acquiring nuclear weapons through economic sanctions as the historical record indicates. North Korea is the best case in his argument indicating that if Tehran considers its security dependent highly to the possessing nuclear weapons, sanctions as in the North Korea case – succeeded to get weapons regardless of sanctions and UN Security Council resolutions – will not work as intended. Security is the key concept in this argument and Israel's regional nuclear monopoly was regarded as the main cause behind the instability in the Middle East.

However, is it all about the security concerns especially against Israel's nuclear capability for the Iranian regime? In this article, I argue that the arguments on nuclear deterrence have some limitations in understanding the

1 "Statement by the President on the Framework to Prevent Iran from Obtaining a Nuclear Weapon", *The White House*, 02 April 2015. Available at: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/04/02/statement-president-framework-prevent-iran-obtaining-nuclear-weapon>

2 Ali Akbar Dareini, "Iran's President Rouhani Says Nuke Deal Depends On Lifting Sanctions", *The Huffington Post*, 15.04.2015. Available at: http://www.huffingtonpost.com/2015/04/15/rouhani-nuke-deal-sanctions_n_7069532.html

3 Kenneth N. Waltz, "Why Iran Should Get the Bomb", *Foreign Affairs*, July/August 2012. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2012-06-15/why-iran-should-get-bomb>

dynamics of the relations between Obama administration and Iranian regime and also their priorities. Iran with its historical identity from Persians to Sasanians is neither North Korea nor some other actor in the International Politics. When it comes to Iran and the Middle East as a whole, there raises some other crucial factors designing the way of politics such as Persian nationalism and historical sense of regional leadership with its sectarian identity and hegemonic challenges of the Iranian regime since the Islamic Revolution in 1979. At this point, constructivist model can offer an additional comprehensive view of states and their preferences, interests and priorities through their identical codes. As Alexander Wendt, a prominent figure in constructivism, argued that “if the United States and the Soviet Union decide they are no longer enemies, the cold war is over”.⁴ From this point of view, this article seeks to understand the issue of nuclear deal between the Obama administration and Iranian regime through constructivist lens with its basic assumptions on the role of identity, values, ideas of the states and discourses developed bilaterally.

As Waltz argued, “International politics is the realm of power, of struggle and of accommodation... the international realm is variously described as being anarchic, horizontal, decentralized, homogenous, undirected and mutually adaptive”.⁵ While (neo) realism highly focuses on understanding the running of the international system at the structural level, it might ignore the central determinant components such as the role of ideology, norms, values and ideas. From the standpoint of constructivism, perceptions, ideas and discourses are the fundamental forces that shape the logic of International Politics. The values or perceptions of states and their citizens come into being by societal interaction. Thus, the conflict or cooperation among states largely depends on the bilateral perceptions. As Alexander Wendt asserted that *anarchy is what states make of it*, it is also possible to re-develop the argument by contextualizing that cooperation, enemies or alliances are what states make of it. In this sense, two states, as in the case of the U.S. and Iran, can start to negotiate and re-establish their understanding and bilateral relations as the identities and interests behind the states never remain static and unchanged, but are always in a constructive process by the mutual discourses.

A realist approach for the Iranian nuclear program is based on the assumption that Iran as a rational actor in the region would seek the pursuit of nuclear arms as a means of deterrence against Israel. Touching the significance of the security concerns, realist approach can help us to understand how the state of Iran behave under some certain conditions despite its lack on the role of ideas and norms behind the state attitudes and foreign policy approach. In addition to the basic assumptions of realism that states are motivated through

4 Alexander Wendt, “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, *International Organization*, Vol. 46, No.2 (Spring 1992), p.397.

5 Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, (New York: Waveland Press, Inc. 2010), p.113.

the concerns such as power-seeking and security issue, constructivist model includes the ideas, values and identities of the actors developing their discourses and attitudes with the others into the scope. To this end, by utilizing both constructivist and realist approaches this article aims to put that Iran's nuclear pursuit can be regarded as an outcome of both security concerns mostly affected by the historical and geographical realities and ideological/identical considerations shaped by the discourses in both state's foreign policy approaches. When considering the latest discourses developed by the President Obama and Rouhani, a deal can be seen as an ultimate and much possible target for both side: an "ultimate" legacy for the Obama administration, living under the "non-sanctions" for the Iranian regime.

2. Identifying Iran: A Pure Realist Actor in the Region

The Islamic Republic of Iran is based on an extremist interpretation of Shia Islam that demands clerical governance of the State. Iranian elites/Islamists reject the idea that religion and politics can be separated and have designed their state institutions accordingly. In the words of regime's founder, Ayatollah Ruhollah Khomeini, "In Islam the legislative power and competence to establish laws belongs exclusively to God Almighty. The Sacred Legislator of Islam is the sole legislative power. No one has the right to legislate and no law may be executed except the ... ruling of the [Divine] Legislator." In this sense, the Islamist clerical elites have secured power to their class while justifying their autocratic rule by attributing it to the will of Allah. With this ideological base, the 1979 Iranian Islamic Revolution established parallel lines of authority: one a formal governmental bureaucracy responsible for the administration of government and the other a series of clerical bodies deciding policies. The president serving as the nominal head of government takes direction from and reports to the Supreme Leader, an appointed ayatollah.⁶

The power structure of the Iranian regime lies in the hands of two key figures: The president, as chief executive, is responsible for the daily running of the country, but does not determine the general guidelines of Iranian domestic and foreign policy alone, and command the armed forces and security organs. This authority lies in the hands of the "supreme leader" – the strongest figure in the Iranian politics. The supreme leader is not much interested and intervenes in the issues of the state executive. This structure behind the Iranian regime highlights the vital importance of cooperation between the President and the supreme leader so that the stability of the state could be maintained.⁷

6 Clifton W. Sherrill, "Why Iran wants the bomb and what it means for US policy", *Nonproliferation Review*, Vol.19, No.1, March 2012, p.32.

7 Wifried Buchta, *Who Rules Iran: The Structure of Power in the Islamic Republic*, A Joint Publication of the Washington Institute for Near East Policy and the Konrad Adenauer Stiftung, 2000, p.XI.

Iranian both socially constructed national identity and realist attitudes which has been based on the distrust with the western world have been institutionalized within the Iranian Constitution, as written in the chapter of foreign policy under Article 152: “The foreign policy of the Islamic Republic of Iran is based upon the rejection of all forms of domination, both the exertion of it and submission to it, the preservation of the independence of the country in all respects and its territorial integrity, the defence of the rights of all Muslims, non-alignment with respect to the hegemonic superpowers, and the maintenance of mutually peaceful relations with all non-belligerent States”. Post-revolutionary Iran is a state whose main goals was established as “the complete elimination of imperialism and the prevention of foreign influence” in the Constitution (Chapter 1, Article 3, No.5).⁸

Iranian realist perspective toward the regional issues is primarily shaped by the strategic loneliness leading Iran’s rulers to see their country as surrounded by rival powers and mistrusts the international and regional systems due to its inherently vulnerable position and regional competitive environment. Iranian geography is also influential in shaping its foreign policy approach – to adapt certain courses of action. This geography designs the parameters in the Iranian power relations and tends to isolate itself from its neighbors – including land borders with seven states (Iraq, Turkey, Armenia, Azerbaijan, Turkmenistan, Afghanistan and Pakistan) and maritime borders with six Persian Gulf States (Kuwait, Saudi Arabia, Bahrain, Qatar, the UAE and Oman) and, indirectly, with Russia and Kazakhstan through the Caspian Sea. In the North, Iran almost shares a maritime border with Russia. To the Northwest is Turkey, a country for centuries one of the Iran’s regional rivals from the Ottoman period, and today as a NATO member. To the West is Iraq, and to the south is the Saudi Arabia. In addition to these geographic parameters, it is worth noting that Iran is not a member of any significant regional organization or security arrangement unlike two of its main rivals, Turkey as a NATO member, and Saudi Arabia as a member of the Arab League and the Gulf Cooperation Council (GCC).⁹ Geopolitics, therefore, continues to play a key item in the Iranian foreign policy. Over time, a combination of factors such as geography, the need to secure the country’s territorial integrity, adverse historical experiences, competition with other empires and the country’s resource endowment have come together and determine Iranian foreign policy.¹⁰

8 “The Constitution of Islamic Republic of Iran”, *Iran Chamber Society*. Available at: <http://www.iran-chamber.com/government/laws/>

9 Thomas Juneau, “Iran under Rouhani: Still Alone in the World”, *Middle East Policy*, Vol. 21, No.4 (Winter 2014), pp.92-95.

10 Anoushiravan Ehteshami, “The Foreign Policy of Iran” in *The Foreign Policies of Middle Eastern States* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2002), Raymond Hinnebusch and Anoushiravan Ehteshami, Eds. pp.284-285

A realist approach intended to understand the Iranian nuclear program would be based on an assumption that Iran as a rational actor in the international system would seek the pursuit of nuclear arms as a means of deterrence against Israel. As Ray Takeyh argued that “Iran’s nuclear calculations... are not derived from an irrational ideology, rather than a judicious attempt to craft a viable deterrent capability against an evolving range of threats”. When coupling with the discourse of the Bush administration positioning Iran as a part of ‘axis of evil’, the threats and pressures from the western world have pushed Iran to pursue nuclear program and develop such a risky strategy.¹¹ An undisputable fact on Iran is that the country has the security concerns in the region, but the truth, as Nasser Saghafi-Ameri, a former senior Iranian diplomat emphasized, is not about seeking nuclear weapons. This can be verified by looking at the “Twenty Year Vision Document”, a document considered in Iran as a secondary importance after its Constitution, in which it is asserted that Iran by 2025 should be the leading nation in the region in terms of economic, scientific and technological achievements. There is no place in the document to the Iranian ambitions for the military power in the region.¹²

As Scott D. Sagan argued that nuclear weapons are more than tools of national security, and can serve as international normative symbols of modernity and identity as well. Under the *Norms Model* his argument focuses on the norms concerning weapon acquisition –both shaping and reflecting a state’s identity.¹³ From this point of view, realist approach may argue that Iran does not only think of nuclear forces as necessary for fighting in future conflicts, but it is also possible for Iran to seek a legitimacy and respect through the nuclear agenda. This is called as “prestige effect” described as any situation in which the possession of an arsenal legitimizes the central state authority in dealing with the outsiders.¹⁴ International Atomic Energy Agency (IAEA) chief Muhammad el-Baradei said “Iran’s program is an effort to force recognition of its role as a regional power,” and continued “In my view Iran’s nuclear program is a means to an end: it wants to be recognized as a regional power, they believe that the nuclear know-how brings prestige, brings power, and they would like to see the U.S. engaging them.” To be honest, it is the fact that Iran has been taken more seriously by the West since developing a nuclear program.¹⁵

11 Ray Takeyh, “Iran’s Nuclear Calculations”, *World Policy Journal*, Vol. 20, No.2 (Summer 2003), pp.21-28.

12 Nasser Saghafi-Ameri, “Iran-US Reconciliation: Overcoming Challenges and Setbacks”, *Institute for Strategic Research Journal*, 09 January 2013. Available at: <http://www.isrjournals.ir/en/essay/1307-iran-us-reconciliation-overcoming-challenges-and-setbacks.html>

13 Scott D. Sagan, “Why Do States build Weapons? Three Model in Search of a Bomb”, *International Security*, Vol.21, No.3 (Winter, 1996-1997).

14 Christopher Whyte, “Why Israel Fears a Nuclear Iran: Realism, Constructivism & Iran’s Dual-National Identity”, *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*, Issue 5:3, 2011, pp.149-150.

15 Nikola Krastev, “IAEA Chief: Iran’s Nuclear Program About Winning Recognition, Prestige,” *Radio*

It might provide a number of advantages to pursuit of nuclear program, on the other hand, being a nuclear power in the region would ultimately bring some disadvantages to the Iranian regime as well. If the Iran becomes a nuclear power in the region, it is most likely that Turkey, Saudi Arabia and even Egypt as the regional states would target to build a nuclear program to balance the Iranian regime. In addition to the regional aspect, international community with its main body –the UN will continue to press through several sanctions in order to abandon the nuclear program. It is easy to monitor that these sanctions have been and still continue to contribute the economic outcomes which have highly devastating socio-economic outcomes and are undermining the survival of the regime.¹⁶ “We prefer a region without nuclear weapons. But if Iran does it, nothing can prevent us from doing it too, not even the international community,” said Abdullah al Askar, a member and former chairman of the foreign affairs committee of Saudi Arabia’s advisory legislature. Saudi Arabia has already launched a civilian nuclear program, signing agreements this year on technology sharing and training with South Korea and France.¹⁷

3. Constructing a Deal between Rational Actors

Whereas realism tends to focus on material factors such as power and security, constructivist model however highlights the impact of values, ideas and identities. In constructivism, states are not assumed as an actor only seeking to survive; rather, they are the product of specific historical processes with their interests and identities. Discourses deserve to be taken consideration since they reflect and shape beliefs and interests, and establish accepted norms of behavior.¹⁸ In addition to the basic assumptions of realism that states are motivated through the concerns such as power-seeking and security issue, constructivist model includes the ideas, values and identities of the actors developing their discourses and attitudes with the others into the scope.

Emphasizing the significance of the security concerns, realist approach can help us to understand how the state of Iran behave under some certain conditions despite its lack on the role of ideas and norms behind the state attitudes and foreign policy approach. When (neo) realism highly focuses on understanding the running of the international system at the structural level, it might ignore the central determinant components such as the role of ideology, norms, values and ideas. As Alexander Wendt argued that “the fundamen-

Free Europe, November 5, 2009.

16 Clifton W. Sherrill, “Why Iran wants...” pp.33-34

17 Yaroslav Trofimov, “Saudi Arabia Considers Nuclear Weapons to offset Iran”, *The Wall Street Journal*, 07 May 2015. Available at: <http://www.wsj.com/articles/saudi-arabia-considers-nuclear-weapons-to-off-set-iran-1430999409>

18 Stephen M. Walt, “International Relations: One World, Many Theories”, *Foreign Policy*, No.110 (Spring 1998).

tal structures of international politics are social rather than strictly material... and these structures shape actors' identities and interests, rather than just their behavior."¹⁹ From the standpoint of constructivism, perceptions and ideas are the fundamental forces that shape the logic of international politics. The values or perceptions of states and their citizens come into being by societal interaction. Thus, the conflict or cooperation among states largely depends on the bilateral perceptions. In this regards, a constructivist model offers an analytical framework from normative, ideational and ideological background in order to see how the Iranian-American discourses and relations shaped and altered in the course of time.

Despite the Iran and US disputes during the past 30 years, it is necessary to understand the dynamics of each country's domestic politics and the role of diverse political forces in the decision-making process. The western perspectives lack an understanding of Iran's complex power structure. Their narrative is mostly based on a simplistic analysis in order to justify the policy approach toward Iran's nuclear program. This discourse evolves on the role of the Supreme Leader and his authority on the issues related to nuclear question which makes any negotiation futile. This kind of discourse ultimately neglects the complex procedure of consensus building among different power centers in Iran, ignoring the fact that the Supreme Leader takes into account all those factors in the making of his final decision on any strategic issue as nuclear program. It can be asserted that in the process of decision making in such a strategic issue the President of Iran and his Foreign Minister will have a great role to play.²⁰

A fundamental principle in constructivist model is the people's attitudes towards objects on the basis of their meanings. As Alexander Wendt puts: "States act differently toward enemies than they do toward friends because enemies are threatening and friends are not. Anarchy and the distribution of power are insufficient to tell us which is which. U.S. military power has a different significance for Canada than for Cuba, despite their similar "structural" positions, just as British missiles have a different significance for the United States than do Soviet missiles. The distribution of power may always affect states' calculations, but how it does so depends on the intersubjective understandings and expectations, on the "distribution of knowledge," that constitute their conceptions of self and other...[I]f the United States and Soviet Union decide that they are no longer enemies, "the cold war is over." It is collective meanings that constitute the structures which organize our actions."²¹

19 Alexander Wendt, "Constructing International Politics" *International Security*, Vol.20, No.1. (Summer 1995), 75.

20 Nasser Saghafi-Ameri, "Rouhani, Obama Meeting Significant for Iran-US Rapprochement", *Iran Review*, 22 August 2013. Available at: <http://www.iranreview.org/content/Documents/Rouhani-Obama-Meeting-Significant-for-Iran-US-Rapprochement.htm>

21 Alexander Wendt, "Anarchy is What...", pp.396-397.

It is worth noting here that the initiation of Iran's nuclear program dates back to 1956, when Mohammed Reza Shah administration started a series of talks with the US and signed the first agreement (Atom for Peace program announced by Eisenhower administration) between two countries in 1957.²² However, since the Iranian revolution in 1979, the positive western attitude toward Iran was reversed and Iran is being marginalized. As Ahmadinejad, in 2006, also told *Der Spiegel*, "It's interesting to note that European nations wanted to allow the shah's dictatorship the use of nuclear technology. That was a dangerous regime. Yet those nations were willing to supply it with nuclear technology. Ever since the Islamic Republic has existed, however, these powers have opposed it. I stress once again, we don't need any nuclear weapons."²³ Takeyh and Maloney note that the essential framework for US policy toward Tehran was established with the hostage crisis in 1979 and pursued the strategy of "dual track" relied heavily on economic pressure: prohibition of Iranian oil imports to the US, a freeze of all Iranian state assets held by US institutions, and eventually a travel ban and comprehensive embargo on nearly all forms of trade with Iran. All the discourses accompanied with the strategy of "dual track" as a foreign policy approach toward Iranian regime began with the Carter administration and continued with the President Reagan, President Bush senior, President Clinton, and President George W. Bush.²⁴

Following the 1990s, a new narrative on security threat has emerged to replace the collapsed Soviet threat in the US foreign policy approach. While the American officials worried about the potential threat of nuclear attack from Moscow during the Cold-War years, they now faces with another threat of nuclear/biological/chemical/terrorist attack from anywhere such as Baghdad and Pyongyang. This has been reflected in the American strategic thinking as follows: the "Rogues" have replaced the "Reds".²⁵ On the other hand, both Presidents Obama and Rouhani have started to replace hostilities with respectful language. A month after his inauguration in September 2013, President Rouhani surprised everyone by holding a brief telephone conversation with President Obama. This was the highest level of contact between the two countries since the 1979 Revolution. The historic telephone call was the climax of a dramatic shift in tone between the United States and the Islamic Republic of Iran. Realizing the significance of public symbolism, both Washington and Tehran have engaged each other at the highest levels, with Foreign Minister Javad Zarif and Secretary of State John Kerry holding dozens of meetings and

22 Nader Entessar, "Iran's Nuclear Decision-Making Calculus", *Middle East Policy*, Vol.16, No.2 (Summer 2009). Available at: <http://www.mepec.org/journal/middle-east-policy-archives/irans-nuclear-decision-making-calculus>

23 "Interview with Iran's President Ahmadinejad: 'We Are Determined'", *Der Spiegel*, 30 May 2006.

24 Ray Takeyh and Suzanne Maloney, "The Self-Limiting Success of Iran Sanctions", *International Affairs*, 87 (6), 2011, pp.1297-1312.

25 Paul D. Hoyt, "The 'Rogue State' Image in American Foreign Policy", *Global Society*, Vol. 14, No.2. (April 2000), p.297.

appearing next to each other in front of flags of the United States and Iran. Rouhani's administration has also engaged in a reconstruction of the United States' image inside Iran.²⁶

4. New Discourses and New Attitudes

Rouhani in his first year in the office began to improve the Iranian image in the international community and to portray himself and his government as being ready to deal with the West. His cabinet is full of ministers with advanced degrees from Western universities. Even his foreign policy approach differs in practice from Ahmadinejad's, the aim of both has been to maximize Iranian influence in the region that has been a core foreign policy target of the Islamic Republic's since 1979. A great degree of the continuity in Iranian policy despite the changes in government stems from the centrality of the Supreme Leader in the foreign policy issues. Rouhani considers the economy essential not only for maintaining domestic support for his government, but also for increasing Iranian influence in regional and global affairs. That's why, coming to a deal on nuclear issue for Rouhani is so crucial to recover Iran's economy by ending international isolation.²⁷ During the last years of the Cold-War, the relationships between both American and Soviet leaders made it easier for Gorbachev to pursue the policies of glasnost and perestroika that ultimately led to the liberation of Eastern Europe and the disintegration of the U.S.S.R. From this point of view, Peter Beinart argues that Iranian President Hassan Rouhani, like Gorbachev, wants to end his country's cold war with the United States due to its devastating economic consequences.²⁸

Despite the Obama's way of politics with Iran which is based on negotiations and mutual understanding, some analysts asserted that diplomacy and economic sanctions are unlikely to prevent Iran from acquiring nuclear weapons. Thus, the United States should continue to apply diplomatic and economic pressure on Iran both to raise the costs of the capability for nuclear weapons and to isolate the country from the international community. In addition to these limited policies, the United States should also bolster its military capabilities in and around the Persian Gulf in order to expand Washington's options for countering the Iranian nuclear program if the diplomacy

26 Bahman Baktiari, How Can Iran and the United States Normalize Their Relationship After 36 Years of Mutual Satanization? *The World Post*, 05.04.2015. Available at: http://www.huffingtonpost.com/bahman-baktiari/unmaking-of-an-adversaria_b_7199432.html

27 Rodger Shanahan, "Iranian foreign Policy under Rouhani", *Lowy Institute for International Policy*, 11 February 2015. Available at: <http://www.lowyinstitute.org/publications/iranian-foreign-policy-under-rouhani>

28 Peter Beinart, "The Real Achievement of the Iran Nuclear Deal", *The Atlantic*, 03 April 2015. Available at: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/04/the-real-achievement-of-the-iran-nuclear-deal/389628/>

option applied by the Obama administration fails.²⁹ Unlike Obama, Hillary Clinton has a little hope that Iranian behavior will change anytime soon. “[E]ven if the nuclear issue was eventually settled by an enforceable agreement, Iran’s support for terrorism and its aggressive behavior in the region would remain a threat” to the U.S. and its allies, Clinton wrote in her 2014 memoir that “I had seen too many false hopes dashed over the years [by Iran] to allow myself to get too optimistic now.”³⁰

The two competing discourses—one was the former Iranian president Khatami’s discourse of “dialogue among civilization” on the basis of the adaptation of detente policy; and the other was George W. Bush’s discourse of “axis of evil” developed in the post 9/11 period in order to extend the scope of “war on terrorism”—clearly indicated how the use of language properly or improperly can promote cooperation or competition among states³¹. In his State of the Union Address to Congress on January 29, 2002, President Bush used the expression, the Axis of Evil, to include Iraq, Iran, and North Korea: “States like these, and their terrorist allies, constitute an Axis of Evil, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger.” On the one hand the Axis of Evil metaphor may re-structure the way the West views Iran; on the other hand, it also re-structures the way the Iranians view the World and, more importantly, themselves.³²

Stephen Walt and John Mearsheimer explained the background of challenges, policies and attitudes towards Iran by saying that Iran is widely portrayed as Israel’s most dangerous enemy and existential threat since it is the most likely to acquire nuclear weapons. Ariel Sharon began publicly pushing the US so that the Bush administration would put strong arm on Iran “the day after” it conquered Iraq. It was a call, began in April 2003, for a regime change in Iran as Iraq was “not enough”. The authors came to conclusion that Iran’s nuclear ambitions never became a direct and existential threat to the US. It is the same America that could live with a nuclear Soviet Union, a nuclear China or even North Korea; then it can also live with a nuclear Iran. “Iran and the United States would hardly be allies” they said “if the lobby did not exist”.³³

29 Eric S. Edelman, Andrew F. Krepinevich, and Evan Braden Montgomery, “The Dangers of a Nuclear Iran”, *Foreign Affairs*, Vol. 90 (1), 2011, pp.66-81.

30 Michael Crowley, “A Changed Iran? Obama aides divided”, *Politico*, 04.03.2015. Available at: <http://www.politico.com/story/2015/04/obama-aides-doubt-iran-regime-116661.html>

31 Mahdi Mohammed Nia, “Discourse and Identity in Iran’s Foreign Policy”, *Iranian Review of Foreign Affairs*, Vol.3, No.3 (Fall 2012), p.33

32 Daniel Heradstveit and G. Matthew Bonham, “What the Axis of Evil Metaphor did to Iran”, *Middle East Journal*, Vol.61, No.3 (Summer 2007), pp.422-426.

33 John J. Mearsheimer and Stephen M. Walt, “The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy”, *Middle East Policy*, Vol.13, No.3 (Fall 2006), pp.60-61.

The attitudes of Iranian public toward the nuclear program have not been clear exactly in accordance with some outcomes of the surveys. For instance, according to a survey, conducted in 2008 by the Program on International Policy Attitudes (PIPA) at the University of Maryland and by WorldPublicOpinion: 66 percent of Iranian respondents supported Iran having “a full fuel cycle nuclear energy program” but thought that Iran “should not develop nuclear weapons”. However, a June 2007 survey by Terror Free Tomorrow claims that “a majority of Iranians (52%) . . . favor the development of nuclear weapons and believe that the people of Iran would live in a safer world if Iran possessed nuclear weapons. RAND Corporation’s survey indicated that most respondents favored the nuclear program for civilian use and that a plurality opposed the development of nuclear weapons. However, support for actual nuclear weapons was, somewhat surprisingly, stronger than previously assumed: 87 percent strongly favored Iranian development of nuclear energy for civilian use. Only 3 percent of respondents strongly opposed developing nuclear energy for civilian use. In addition, 98 percent believed that the possession of nuclear energy is a national right. This finding suggests there may be widespread support for the civilian aspect of the nuclear program.”³⁴

Sanctions may have induced Iranian regime to enter negotiations, but they have not persuaded it to abandon its pursuit of nuclear program.³⁵ Despite the Iranian leaders’ self-confidence, the economic situation in the Islamic Republic is highly vulnerable. Economic frustration feeds social problems. The Iranian government acknowledged in 2007 that two million people—or 2.9 percent of the population—use narcotics; other estimates place the number at five to six million. Divorce is also on the rise within the Iranian society.³⁶ As Zbigniew Brzezinski, national security advisor of the President Jimmy Carter, in an interview by Benjamin Lansy, also asserted that “the intelligent elements of Iranian public opinion [...] are eager for change in their overall situation. They are tired of extremism; they are tired of fanaticism... [T]here is a yearning in Iran [...] for a normal status quo.”³⁷

5. Conclusion

“Make bread while the oven is hot” says an Iranian proverb. A deal between the U.S. and Iran removing sanctions would recover Iran’s economy and let

34 Sara Belt Elson and Alireza Nader, “What Do Iranians Think? A Survey of Attitudes on the United States, the Nuclear Program, and the Economy”, *RAND Corporation*, Technical Report, p.11.

35 Joshua Muravchik, “War with Iran is probably our best option”, *The Washington Post*, 13 March 2015. Available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/war-with-iran-is-probably-our-best-option/2015/03/13/fb112eb0-c725-11e4-a199-6cb5e63819d2_story.html

36 Patrick Clawson, “Could Sanctions Work Against Tehran?” *Middle East Quarterly*, Vol. 14 (Winter 2007). Available at: http://www.meforum.org/1068/could-sanctions-work-against-tehran#_ftnref16

37 Benjamin Lansy, “Zbigniew Brzezinski: Alternative to Iran deal ‘a policy of self-destruction’”, *Msnbc*, 04/03/2015. Available at: <http://www.msnbc.com/msnbc/zbigniew-brzezinski-alternative-iran-deal-policy-self-destruction>

Iran to gain access to the international banking system. By reaching an agreement no one would expect that four decades of hostility between them will be evaporated overnight. Nor will Iran stop its expansionism across the region. Some will continue to follow the radical discourse since for the Iranian Islamist, America is treated as an idea rather than a state. Ayatollah Ahmad Jannati of the Guardian Council expressed in 2009, "When all is said and done, we are an anti-American regime. America is our enemy and we are the enemies of America".³⁸ Iran's foreign minister, Javad Zarif, however said "serious differences" between Tehran and Washington remain. "I hope that at the end of this process, we will all show that through dialogue and engagement with dignity, we can in fact resolve problems, open new horizons, and move forward."³⁹ As Fareed Zakaria also said that Iranian regime is a rational actor contrary to what is believed which means that the regime wants to thrive and calculates costs and benefits, then acts accordingly.⁴⁰

Despite the loneliness in his foreign policy approach toward Iran, President Obama tries to do diplomatically what the Bush administration could not by military power under the discourse of "war on terrorism". *Forty-seven U.S. Senate Republicans signed an open letter to leaders in Iran regarding the talks on Iran's nuclear program. The letter states that any agreement reached must be approved by Congress and that Congress can overturn any agreement reached after President Obama leaves office.*⁴¹ *In such a scenario in which Congress votes against a comprehensive agreement, the possible outcome is that the U.S. would find itself back at the table in the coming one or two years, facing an Iran with a more advanced nuclear program and even less willing to accept any compromise.*⁴² Obama also said he did not believe that the 34 years of distrust between the U.S. and Iran could be erased overnight. "... I do believe that if we can resolve the issue of Iran's nuclear program that can serve as a major step down a long road towards a different relationship one based on mutual interests and mutual respect."

The western perspective towards Iran lacks an insight for Iranian internal political structure. The western discourse is mostly directed by an analysis

38 Clifton W. Sherrill, "Why Iran wants..." p.40.

39 Colum Lynch and John Hudson, "Iran, World Powers Strike Tentative Nuclear Accord", *Foreign Policy*, 02 April 2015. Available at: <http://foreignpolicy.com/2015/04/02/world-readies-for-breakthrough-on-iran-nuclear-talks/>

40 Fareed Zakaria, "Is Iran rational?" *The Washington Post*, 09 April 2015. Available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/is-iran-rational/2015/04/09/3c2cc5a8-def5-11e4-a500-1c5bb1d8ff6a_story.html

41 "U.S. Senate: Open Letter to the Leaders of the Islamic Republic of Iran", *Council on Foreign Relations*, 09 March 2015. Available at: <http://www.cfr.org/congresses-parliaments-national-legislatures/us-senate-open-letter-leaders-islamic-republic-iran/p36254>

42 Philip Gordon, "The Myth of a 'Better' Iran Deal", *Politico Magazine*, 11 May 2015. Available at: <http://www.politico.com/magazine/story/2015/05/the-myth-of-a-better-iran-deal-117834.htm> l#. VWtM-luJjIX

which only justifies their approach in which the Supreme Leader has the full authority on the nuclear issues. The reality seems highly different as the negotiations indicate that the President of Iran with his Foreign Minister might be influential and have a great role to play. “Dialogue among civilization” developed as a discourse by the former Iranian president Khatami on the one side, and the discourse of “axis of evil” used by the Bush administration on the other side, are the completely different and conflicting discourses indicating how the actors re-define and re-construct both itself and counter. Iran’s President Hassan Rouhani said “We believe there is a third option. We can cooperate with the world.” Regarding the Iranian regime, what the President Obama’s view is that the election of President Rouhani indicates that there was an appetite among the Iranian people for a rejoining with the international community, an emphasis on the economics and the desire to link up with a global economy”⁴³ Taking into account of the new discourses developed by both sides it seems that a deal would be much possible and the single policy choice: an ultimate “legacy” for the Obama administration and being a global actor without “sanctions” for the Iranian regime.

Bibliography

- Baktiari, Bahman, “How Can Iran and the United States Normalize Their Relationship After 36 Years of Mutual Satanization?” *The World Post*, 05.04.2015. Available at: http://www.huffingtonpost.com/bahman-baktiari/unmaking-of-an-adversaria_b_7199432.html
- Beinart, Peter, “The Real Achievement of the Iran Nuclear Deal”, *The Atlantic*, 03 April 2015. Available at: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/04/the-real-achievement-of-the-iran-nuclear-deal/389628/>
- Buchta, Wifried, *Who Rules Iran: The Structure of Power in the Islamic Republic*, A Joint Publication of the Washington Institute for Near East Policy and the Konrad Adenauer Stiftung, 2000.
- Clawson, Patrick, “Could Sanctions Work Against Tehran?” *Middle East Quarterly*, Vol. 14 (Winter 2007). Available at: http://www.meforum.org/1068/could-sanctions-work-against-tehran#_ftnref16
- Crowley, Michael, “A Changed Iran? Obama aides divided”, *Politico*, 04.03.2015. Available at: <http://www.politico.com/story/2015/04/obama-aides-doubt-iran-regime-116661.html>
- Dareini, Ali Akbar, “Iran’s President Rouhani Says Nuke Deal Depends On Lifting Sanctions”, *The Huffington Post*, 15.04.2015. Available at:

43 “Iran Nuclear Plan: Tehran Reacts”, *The Iran Primer*, 02 April 2015. Available at: <http://iranprimer.usip.org/blog/2015/apr/02/iran-nuclear-plan-tehran-reacts>

http://www.huffingtonpost.com/2015/04/15/rouhani-nuke-deal-sanctions_n_7069532.html

- Edelman, Eric S., Andrew F. Krepinevich, and Evan Braden Montgomery, "The Dangers of a Nuclear Iran", *Foreign Affairs*, Vol. 90 (1), 2011.
- Ehteshami, Anoushiravan, "The Foreign Policy of Iran" in *The Foreign Policies of Middle Eastern States*, eds. Raymond Hinnebusch and Annoushiravan Ehteshami, (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2002).
- Elson, Sara Belt and Alireza Nader, "What Do Iranians Think? A Survey of Attitudes on the United States, the Nuclear Program, and the Economy", *RAND Corporation*, Technical Report, 2011.
- Entessar, Nader, "Iran's Nuclear Decision-Making Calculus", *Middle East Policy*, Vol.16, No.2 (Summer 2009). Available at: <http://www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/irans-nuclear-decision-making-calculus>
- Gordon, Philip, "The Myth of a 'Better' Iran Deal", *Politico Magazine*, 11 May 2015. Available at: <http://www.politico.com/magazine/story/2015/05/the-myth-of-a-better-iran-deal-117834.htm> l#. VWtM-luJjIX
- Heradstveit, Daniel and G. Matthew Bonham, "What the Axis of Evil Metaphor did to Iran", *Middle East Journal*, Vol.61, No.3 (Summer 2007), pp.422-426.
- Hoyt, Paul D., "The 'Rogue State' Image in American Foreign Policy", *Global Society*, Vol. 14, No.2. (April 2000), p.297-310.
- "Interview with Iran's President Ahmadinejad: 'We Are Determined'", *Der Spiegel*, 30 May 2006.
- "Iran Nuclear Plan: Tehran Reacts", *The Iran Primer*, 02 April 2015. Available at: <http://iranprimer.usip.org/blog/2015/apr/02/iran-nuclear-plan-tehran-reacts>
- Jones, Steve, "U.S. and Iran: Detente Possible?" *About news*, 24 September 2013. Available at: <http://usforeignpolicy.about.com/od/alliesenemies/a/U-s-And-Iran-Detente-Possible.htm>
- Juneau, Thomas, "Iran under Rouhani: Still Alone in the World", *Middle East Policy*, Vol. 21, No.4 (winter 2014), pp.92-95.
- Krastev, Nikola, "IAEA Chief: Iran's Nuclear Program About Winning Recognition, Prestige," *Radio Free Europe*, November 5, 2009.

- Lansy, Benjamin, “Zbigniew Brzezinski: Alternative to Iran deal ‘a policy of self-destruction”, *Msnbc*, 04/03/2015. Available at: <http://www.msnbc.com/msnbc/zbigniew-brzezinski-alternative-iran-deal-policy-self-destruction>
- Lynch, Colum and John Hudson, “Iran, World Powers Strike Tentative Nuclear Accord”, *Foreign Policy*, 02 April 2015. Available at: <http://foreignpolicy.com/2015/04/02/world-readies-for-breakthrough-on-iran-nuclear-talks/>
- Mearsheimer, John J. and Stephen M. Walt, “The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy”, *Middle East Policy*, Vol.13, No.3 (Fall 2006), pp.60-61.
- Muravchik, Joshua, “War with Iran is probably our best option”, *The Washington Post*, 13 March 2015. Available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/war-with-iran-is-probably-our-best-option/2015/03/13/fb112eb0-c725-11e4-a199-6cb5e63819d2_story.html
- Nia, Mahdi Mohammed, “Discourse and Identity in Iran’s Foreign Policy”, *Iranian Review of Foreign Affairs*, Vol.3, No.3 (Fall 2012), p.33
- Sagan, Scott D., “Why Do States build Weapons? Three Model in Search of a Bomb”, *International Security*, Vol.21, No.3 (Winter, 1996-1997).
- Saghafi-Ameri, Nasser, “Iran-US Reconciliation: Overcoming Challenges and Setbacks”, *Institute for Strategic Research Journal*, 09 January 2013. Available at: <http://www.isrjournals.ir/en/essay/1307-iran-us-reconciliation-overcoming-challenges-and-setbacks.html>
- , “Rouhani, Obama Meeting Significant for Iran-US Rapprochement”, *Iran Review*, 22 August 2013. Available at: <http://www.iran-review.org/content/Documents/Rouhani-Obama-Meeting-Significant-for-Iran-US-Rapprochement.htm>
- Shanahan, Rodger, “Iranian foreign Policy under Rouhani”, *Lowy Institute for International Policy*, 11 February 2015. Available at: <http://www.lowyinstitute.org/publications/iranian-foreign-policy-under-rouhani>
- Sherrill, Clifton W., “Why Iran wants the bomb and what it means for US policy”, *Nonproliferation Review*, Vol.19, No.1, March 2012, p.32.
- “Statement by the President on the Framework to Prevent Iran from Obtaining a Nuclear Weapon”, *The White House*, 02 April 2015. Available at: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/04/02/statement-president-framework-prevent-iran-obtaining-nuclear-weapon>

- Takeyh, Ray, "Iran's Nuclear Calculations", *World Policy Journal*, Vol. 20, No.2 (Summer 2003), pp.21-28.
- Takeyh, Ray and Suzanne Maloney, "The Self-Limiting Success of Iran Sanctions", *International Affairs*, 87 (6), 2011, pp.1297-1312.
- "The Constitution of Islamic Republic of Iran", *Iran Chamber Society*. Available at: <http://www.iran-chamber.com/government/laws/>
- Trofimov, Yaroslav, "Saudi Arabia Considers Nuclear Weapons to offset Iran", *The Wall Street Journal*, 07 May 2015. Available at: <http://www.wsj.com/articles/saudi-arabia-considers-nuclear-weapons-to-offset-iran-1430999409>
- "U.S. Senate: Open Letter to the Leaders of the Islamic Republic of Iran", *Council on Foreign Relations*, 09 March 2015. Available at: <http://www.cfr.org/congresses-parliaments-national-legislatures/us-senate-open-letter-leaders-islamic-republic-iran/p36254>
- Walt, Stephen M., "International Relations: One World, Many Theories", *Foreign Policy*, No.110 (Spring 1998), pp.29-46.
- , "Top Ten Media Failures in the Iran War Debate", *Foreign Policy*, March 2011. Available at: http://foreignpolicy.com/2012/03/11/top-ten-media-failures-in-the-iran-war-debate/?wp_login_redirect=0
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics*, (New York: Waveland Press, Inc.), 2000.
- , "Why Iran Should Get the Bomb", *Foreign Affairs*, July/August 2012. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2012-06-15/why-iran-should-get-bomb>
- Wendt, Alexander, "Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics", *International Organization*, Vol. 46, No.2 (Spring 1992), pp.391-425.
- , "Constructing International Politics" *International Security*, Vol.20, No.1. (Summer 1995), pp.71-81.
- Whyte, Christopher, "Why Israel Fears a Nuclear Iran: Realism, Constructivism & Iran's Dual-National Identity", *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*, Issue 5:3, 2011.
- Zakaria, Fareed, "Is Iran rational?" *The Washington Post*, 09 April 2015. Available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/is-iran-rational/2015/04/09/3c2cc5a8-def5-11e4-a500-1c5bb1d8ff6a_story.html

THE MILITARY GROUND OF ISRAEL'S SECURITY UNDERSTANDING: STRATEGICAL AND TACTICAL DIMENSIONS OF HER INDEPENDENCE WAR

ABSTRACT

This study deals with the process of military acquisition of a Jewish homeland in a strategic and tactical context. The periods, one in form of a civil war between November 1947 and 14 May 1948 and the other as a total war against Arab states beginning with the foundation of the State of Israel and ending with the ceasefire agreements in 1949 are read together. Because the study focuses on the Jewish understanding of existence and survival, it covers Jews' own discourses and acceptances unilaterally and ignores the opinions and approaches of the other combating parties. The strategic and tactical phases that were stipulated and applied for obtaining the Palestinian territory are reviewed in scope of Jewish aims and practices on the ground, but not of leader/commander and his way of administration and ideology. Through perceptive and factual threat evaluation, the anxieties and expectations determining the course of war and their projections on the ground are examined. War modeling, foreseen strategic/tactical approaches to the war and security acquisitions in this regard are the output of the process. Understanding this military acquisition is crucial for understanding the basis of Israel's security/safety quest and behavior.

Keywords: Israel, The State of Israel, Survival, War, Strategy, Tactics.

الأرضية العسكرية لمفهوم الأمن لدى إسرائيل : البعد الاستراتيجي والتكتيكي
لمعركة الاستقلال
ظفر بالبينار خلاصة :
خلاصة :

يتولى هذا البحث دراسة وتيرة الحصول على وطن يهودي بالمفهوم العسكري حسب الرؤى الاستراتيجية والتكتيكية. ويقتضي دراسة الفترة الواقعة بين نوفمبر ١٩٤٧ و ١٤ ايار ١٩٤٨ التي اتسمت بمظهر الحرب الأهلية، والتي بدأت باعلان تكوين الدولة وانتهت باتفاقية وقف اطلاق النار في عام ١٩٤٩ على انها فترة اعلان الحرب على الدول العربية باجمعا. ولأن الدراسة تتمحور حول مفهوم وجود المجتمع اليهودي واستدامته، فانها - اي الدراسة - ستركز من حيث الأساس على وجهات نظر اليهود انفسهم ومنطلقاتهم كوجهة نظر احادية، في حين تغض النظر عن وجهات نظر سائر المكونات الداخلة ضمن اطار الدراسة، وعن جوانبها المحقّة او غير المحقّة والصحيحة او الخاطئة. وتتركز الدراسة في معرض وضع اليد على الاراضي الفلسطينية على تحليل الاهداف الميدانية والتطبيقات وليس على المراحل الاستراتيجية او التكتيكية المتوخاة او على القادة والزعماء والمفاهيم الادارية او العقائدية. كما تتناول الدراسة بالبحث المخاوف والتوقعات التي رسمت وجهة سير الحرب منطلقاً من التهديدات المفترضة او الواقعية، وانعكاسات ذلك على ميدان القتال. ان كيفية سير المعارك والتقاربات الاستراتيجية والتكتيكية المحتملة للحرب، والتطبيقات المتعلقة بالأمن كلها كانت بمثابة مخارج للحرب. ان فهم التحركات العسكرية هذه يعتبر مهما من حيث فهم البنية التحتية لتطلعات اسرائيل الى تحقيق الأمن وتصرفاتها في هذا المجال.

الكلمات الدالة : اسرائيل، دولة اسرائيل، البقاء، الاستراتيجية، التكتيك.

İSRAİL'İN GÜVENLİK ANLAYIŞININ ASKERİ ZEMİNİ: BAĞIMSIZLIK SAVAŞI'NIN STRATEJİK VE TAKTİK BOYUTU

ÖZ

Bu çalışma, bir Yahudi yurduna askeri anlamda sahip olunması sürecini stratejik ve taktik anlamda incelemektedir. Kasım 1947-14 Mayıs 1948 arasındaki iç savaş görünümünde olan dönem ve devletleşme ilanı ile başlayıp, 1949'daki ateşkes anlaşmalarıyla sona eren Arap devletlerine karşı topyekûn savaş dönemi birlikte okunmaktadır. Çalışma, Yahudi toplumunun var olma ve varlığını devam ettirme anlayışına odaklandığı için, Yahudilerin kendi söylemlerini ve kabullerini tek taraflı olarak esas almakta, çatışmaya dâhil olan diğer kesimlerin görüşlerini ve yaklaşımlarını göz ardı etmektedir. Filistin topraklarının elde edilmesi bağlamında öngörülen ve uygulanan stratejik/taktik aşamalar, lider/komutan, onun yönetim anlayışı ve ideolojisi çerçevesinde değil, sahadaki hedefler ve uygulamalar kapsamında tetkik edilmektedir. Çalışmada, algısal ve olgusal tehdit değerlendirmesi üzerinden savaşa hangi endişe ve beklentilerin yön verdiği ile bunların sahadaki izdüşümleri ele alınmaktadır. Savaşın şekillenmesi, savaşa dair öngörülen stratejik ve taktik yaklaşımlar ile bu çerçevede güvenliğe ilişkin edinimler, sürecin çıktısı konumundadır. Bu askeri edinimi anlamak, İsrail'in güvenlik arayışının ve davranışının alt yapısını anlamak bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İsrail, İsrail Devleti, Beka, Savaş, Strateji, Taktik.

**Zafer
BALPINAR***

* Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Ortadoğu Etütleri
Volume 7, No 2,
January 2016, pp.66-117

1. Giriş

Dünya Yahudi toplumu bağlamında faaliyet gösteren Yahudi Ajansı Başkanı David Ben Gurion, Filistin'in tarihi ve ahlaki anlamda Yahudilere ait olduğunu¹ ve Basel'de 1897'de toplanan 1. Siyonist Kongre'den beri Filistin'de bir devlet kurulmasıyla ilgili olarak gelişme sağlanmadığını düşünüyordu.² Her ne kadar 1904 yılındaki 7. Siyonist Kongre'de Filistin'de güvenli bir Yahudi yurdu kurulması düşüncesine sabitlenilmiş olsa da onun ifade ettiği üzere bir ilerleme kaydedilememiştir.

İşte bu motivasyonla hareket eden Ben Gurion, Biltmore Konferansı kararlarıyla 1942 yılında Filistin'e döndüğünde amacı oldukça açıktı; tüm Filistin'de bir Yahudi devleti tesis edilmesi, bir Yahudi ordusu kurulması, Beyaz Kitap'ın reddedilmesi ve Yahudi Ajansı kontrolünde sınırsız göçün hayata geçirilmesi. Devlet fikri geri dönülmez bir şekilde netleşmişti, mesele sadece uygun zaman ve zeminin oluşmasıydı. Ben Gurion'un devlet ilanı için acele edilmemesi, zira ABD'nin gelecekte Ortadoğu'nun siyasi kaderini belirleyecek güç olacağı yönündeki öngörüsü, 2. Dünya Savaşı'ndan ABD'nin hâkim güç olarak çıkmasıyla doğrulanmıştı.³

Konjonktürün ortaya çıkardığı realite bağlamında da, Holokost sonrasında Filistin dışında bir yerde kültürel-ulusal Yahudi hayatının yeni bir başlangıç yapma imkânı olmadığından, Filistin'de bir Yahudi devleti yaratma kurgusunun ilk modeli, 2. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki altyapı üzerine, yani Nazi toplama kampları, Filistin'deki aktif siyonist güçler ve ABD'deki Yahudi toplumu üzerine oturtuldu.⁴ Bu ilk model, daha sonra İngiltere'nin mandatar yönetimi bırakarak, sorunu Birleşmiş Milletlere (BM) havale etmesiyle, uygulanamadı. Sonraki safhada ise siyasi beklentilerin gerçekleştirilmesinde, BM'nin Filistin topraklarını bir Yahudi ve bir Arap devletine taksim eden 181 sayılı kararı (UN/GA/RES-181/1947) esası oluşturdu.

Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde (19. YY'ın sonlarından 1947'ye kadar) Filistin'de Yahudi varlığı, dini cemaatlerin yanı sıra, 'beka koloniciliği', yani, Doğu Avrupa'daki kıyımdan, Nazi zulmünden ve nihayetinde Holokosttan kaçanların Filistin'e gelmeleri şeklindeydi. Bu dönemde gelenler Siyonist gruplar ve fikirler tarafından organize edilmiş, yerleşim genişlemeleri genellikle toprak satın alımı yoluyla yapmış, gelecekteki devletin kurumlarının

1 Ofira Seliktar, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, (Beckenham: Croom Helm, 1986), s. 66.

2 Shimon Peres, "Pivotal Movements", *The Jewish Week*, 29 Kasım 2011, http://www.thejewishweek.com/special_sections/text_context/pivotal_moments (Erişim Tarihi 23.01.2015)

3 Yosef Gorny, "Zionist Voluntarism in The Political Struggle: 1939-1948", *Jewish Political Studies*, C. 2, No. 1-2, Spring 1990, s. 80, 83.

4 Idith Zertal, *From Catastrophe To Power: Holokost Survivors and The Emergence of Israel*, (California: University of California Press, 1998), s. 226.

ve ordusunun altyapısı hazırlanmıştı.⁵ Hazırlanan altyapı 14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti'ne dönüştürülerek, Yahudi tarihinde yeni bir sayfa açıldı. Böylece hem sürgün hayatından kurtuluş, hem güvenli bir Yahudi yurdu hem ulus kimliği hem de Yahudiliğin vaat edilmiş toprakları gereği yerine getirilmiş oluyordu. Bu gereğin yerine getirilmesi ve Filistin coğrafyasının Yahudileştirilerek yeniden yapılandırılması, yerel halkın yerlerini terk etmelerinin sağlanması ve geri dönüşlerinin önlenmesi askeri bir strateji ve taktikler bütünüyle mümkün olmuştur. Ancak bu aynı zamanda Filistinlilerle yaşanan çatışmanın Arap dünyasıyla bir savaşa evrilmesi anlamına da gelmiştir.

Bu çalışma, bir Yahudi yurdunun askeri anlamda elde edilmesi sürecini stratejik ve taktik yönleri bağlamında incelemektedir. Kasım 1947-14 Mayıs 1948 arasındaki iç savaş görünümünde olan dönem ve devletleşme ilanıya başlayıp 1949'daki ateşkes anlaşmalarıyla sona eren Arap devletlerine karşı cephe savaşı dönemi bir arada ele alınmaktadır. 1948 Savaşı temeli oluşturmakla birlikte, devletleşme öncesi yaşanan silahlı boyut da ayrılamaz bir parça olarak değerlendirildiği için, İsrail literatürü doğrultusunda, 1948 Savaşı yerine tarihi süreci daha geniş bir şekilde kapsayan Bağımsızlık Savaşı ifadesi kullanılmaktadır.

Çalışma, Yahudi toplumunun var olma ve varlığını devam ettirme anlayışını ele aldığı için Yahudilerin kendi söylemleri ve kabulleri tek taraflı olarak esas alınmakta, çatışma içinde yer alan diğer kesimlerin görüşleri ve haklılıkları göz ardı edilmektedir. Filistin topraklarının elde edilmesine yönelik olarak öngörülen ve uygulanan stratejik/taktik aşamalar, lider/komutan, onun yönetim anlayışı ve ideolojisi çerçevesinde değil, sahadaki hedefler ve uygulamalar bağlamında incelenmektedir. Temel vurgu, Araçlar ve Filistinlilerle ilgili düşünceler ve uygulamalar üzerindedir. Dönemin siyasi iç çekişmeleri, hedeflenen amaçlara farklı yollardan ulaşma arayışları da inceleme kapsamına dâhil edilmemekte, çatışmaya yansıyan uygulamalar ve kabuller esası oluşturmaktadır. Ancak sahaya yansıyan kararlarda en etkin ismin Ben Gurion olduğu vurgulanmalıdır.

Çalışmada, algısal/olguşal tehdit değerlendirmesi üzerinden savaşa hangi endişe ve beklentilerin yön verdiği ve sahada ortaya çıkardığı izdüşümler ele alınmaktadır. Savaşın şekillenmesi, savaşa dair öngörülen stratejik ve taktik yaklaşımlar ile bu çerçevede güvenliğe ilişkin edinimler, sürecin çıktısı konumundadır. Bu askeri edinim, İsrail'in güvenlik arayışına yönelik olarak sergilediği davranışın alt yapısını anlamak bakımından önem arz etmektedir. Ancak bu çalışma, devletleşmenin salt askeri amaçlar ve başarılarla tanımlanabileceği iddiasında değildir. Amaç, İsrail'in var olma ve varlığını devam ettirme mücadelesinin askeri boyutunu ortaya koymaktır.

5 Oren Yiftachel, "Creeping Apartheid in Israel-Palestine", *Middle East Report*, Middle East Research and Information Project (MERIP), No. 253, Winter 2009, s. 13.

Çalışma, Bağımsızlık Savaşı'nın silahlı güçlerin sahadaki güç kaydırmalarını, ilerlemelerini ve geri çekilmelerini, egemenlik sahalardaki daralma ve genişlemelerini değil, Yahudilerin var olma felsefesi ile amaç-eylem-sonuç zincirini esas aldığından, harita kullanımına yer verilmemiştir.⁶ Bağımsızlık Savaşı bölümünün amacı, strateji ve taktiklerin elde edileceği alanı belirlemektir. Stratejik boyut, taktik aşamayı yöneten altyapıyı bileşenler halinde ortaya koyarken, taktik boyut amacın gerçekleştirilmesi için başvurulmuş yöntemleri ele almaktadır. Sonuç ve değerlendirme bölümü, Bağımsızlık Savaşı'nın stratejik ve taktik boyutunun geniş kapsamlı bir analizini içermektedir.

2. Bağımsızlık Savaşı

İsrail'in Bağımsızlık Savaşı olarak adlandırdığı savaş iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama Kasım 1947'de başlayıp İngiliz mandasının sona erdiği 14 Mayıs 1948'e kadar olan, Yahudi ve Filistin toplulukları arasında cereyan eden iç çatışma niteliğindeki silahlı mücadeledir. İkinci aşama ise İsrail Devleti'nin ilanı ile Arap devletleriyle yaşanan ve son ateşkes anlaşmasının yapıldığı Temmuz 1949'a kadar devam eden cephe savaşı şeklinde icra edilen savaştır.⁷ Bu sürecin Kasım 1947'den İsrail Devleti'nin ilanına kadar olan kısmı bir iç savaş görünümünde olurken, Kasım 1947-Mart 1948 arasında savunma ağırlıklı, Mart 1948'den devlet ilanına kadar da saldırgan karakterde icra edilmiştir.⁸

Bağımsızlık Savaşı bağlamında, Yahudilerin tehdit değerlendirmeleri İngilizler, Filistinliler ve Arap devletlerini kapsamıştır. Bir Yahudi devletinin yolundaki en öncelikli engel olarak, Filistin'in mandater yöneticisi olan İngiltere görülmüştür. Filistin'deki Yahudi toplumunun lideri David Ben-Gurion İngilizlere hiçbir zaman güvenmemiş, onları Arap yanlısı görmüş ve Yahudileri, Araplarla olan çıkarlarını maksimize etmek için kullandığını düşünmüştür.⁹ Diğer yandan İngilizlere güvenmese de Filistin'de Yahudi toplumunu koruyan gücün kendi varlıkları değil, mandater devletin gücü olduğunun da farkında olmuştur.¹⁰

1940'lara kadar ağırlıklı olarak siyasi ve diplomatik alanda yürütülen İngilizlere karşı mücadele, 1940'ların ikinci yarısından itibaren, İngilizleri Yahudilerin amaçlarına kısıtlama getiren Filistin politikasını tekrar düşünmeye sevk etme amaçlı olarak *Lehi* ve *Irgun* liderliğinde silahlı mücadele formuna

6 Bağımsızlık Savaşı'nın safhalarına ait detaylı harita incelemesi için bkz. Martin Gilbert, *The Routledge Atlas of The Arab-Israeli Conflict*, (New York: Routledge, Eight Edition, 2005), s. 1-187.

7 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", *Journal of Contemporary History*, C. 43, No. 2, Nisan 2008, s. 241-243.

8 Benny Morris, *Righteous Victims: A History of The Zionist-Arab Conflict, 1881-1999*, (New York: Knopf, 1999), s. 213-214.

9 Neil Lochery, *Why Blame Israel?: The Facts Behind The Headlines*, (Cambridge: Icon Books, 2004), s. 46.

10 David Tal, *The War in Palestine 1948: Strategy and Diplomacy*, (New York: Routledge, 2004), s. 24.

dönüştürülmüştür. Oysa bu yıla kadar büyük ölçekli güvenlik kaygılarının karşılanması İngiliz şemsiyesi sayesinde başarılabilirdi ve Yahudiler Filistinli küçük gruplarla silahlı mücadeleye yoğunlaşabiliyordu. Filistinlilerden kaynaklanan güvenlik sorunu günlük, küçük çaplı ve kapsamlı hazırlığı gerektirmeyen tacizlerin önlenmesi ve misilleme yapılması türündendi. Yahudi yerleşimlerinin güvenliği tamamen, İngilizlerin Filistin'de kalmasıyla doğrudan ilişkiliydi. Ancak devletleşme amacına ulaşabilmesi için Yahudilerin 1946 yılından itibaren İngilizlerle Filistin konusunda hem askeri hem de diplomatik mecrada ilerleyen mücadelesi, İngilizlerin Filistin üzerindeki kontrolünü kırmayı ve azaltmayı amaçlar konuma evrildi.¹¹ İngiltere de üzerinde hissettiği baskı sonucu Filistin sorununu BM'ye taşıdı ve 29 Kasım 1947'de BM'nin Filistin'i Arap ve Yahudi devletlerine bölen, Kudüs şehrini de uluslararası özel bir statüye bağlayan 181 sayılı taksim kararının oluşmasına zemin sağladı. Ayrıca Filistin'de artan gerilimin dışında kalarak, müdahale etmemesiyle bir iç savaş manzarasının Filistin'e hâkim olmasının önünü açtı.

Bu süreçte Filistinlilerin oluşturduğu tehdit, yerleşimlerin ve ekonomik öneme sahip yerlerin korunması, Yahudilere karşı saldırganlık gösteren yerel halkın misilleme saldırılarıyla yıpratılması, onların ekonomik öneme sahip noktalarının vurulması, onları eylemlerden alıkoyacak nitelikte karşılık verilmesi ve bir şekilde çatışmanın dışında kalan Filistinlilerin çatışmanın dışında kalmaya devam etmelerinin sağlanması bağlamında ele alınmıştır.¹² Ancak Filistinlilerin gerçek anlamda yaşamsal tehdit teşkil etmediği, savaşın ilk dönemi olan Aralık 1947-Mayıs 1948 arasında yaşanan çatışmalarda topraklarının kolayca ele geçirilebilmesinden anlaşılmaktadır.¹³

Devletleşmeye yönelik tehdidin Arap devletleri boyutu çok daha ciddi düzeydeydi. Arap Birliği Genel Sekreteri Azzam Paşa'nın 16 Eylül 1947 tarihli "Arap dünyası taviz verecek durumda değildir, milletler taviz vermezler savaşılır, barışçı yolla ya da tavizle bir şey alamayacaksınız, belki gücünüzü kullanarak bir şeyler alabilirsiniz, barışçıl çözümleri konuşmak için artık çok geç kalmıştır"¹⁴ ve 11 Ekim 1947 tarihli "Bu bir yok etme savaşı olacaktır, bu Moğol ya da Haçlı kıyımları gibi tarihte konuşulacak bir kıyım olacaktır"¹⁵ şeklindeki yaklaşımları, Arap Birliği'nin oy birliğiyle aldığı 29 Kasım 1947 tarihli taksim planı ve bir Yahudi devleti kurulmasını reddetmesiyle pekiştirilmiştir.

¹¹ *Ibid*, s. 12, 23-24.

¹² *Ibid*, s. 57.

¹³ David Tal, "Between Intuition and Professionalism: Israeli Military Leadership During The 1948 Palestine War", *The Journal of Military History*, C. 68, No.3, Temmuz 2004, s. 908.

¹⁴ Dan Kurzman, *Genesis 1948: The First Arab-Israeli War*, (Cleveland: World Publishing Company), 1970, s. 8.

¹⁵ Michael Curtis, "Will The Real Moderate Palestinians Please Stand Up", *American Thinker*, 20 Ocak 2013, http://www.americanthinker.com/articles/2013/01/will_the_real_moderate_palestinians_please_stand_up.html (Erişim Tarihi 02.04.2015)

Ayrıca, Yahudi Ajansı 1947 Aralık ayında Arap Ligi Genel Sekreteri Azzam Paşa'ya bir mektup göndererek, Arapların Yahudilerin devletleşme hakkını kabul etmeleri halinde savaştan kaçınacaklarını belirtmiş, ancak bu kabul görmemiştir. Arapların, Yahudilerin Filistin topraklarındaki yabancılar oldukları ve buradaki mevcudiyetlerinin geçici olduğu cevabı, çatışmanın kaçınılmazlığını tescillemiştir. Bu aşamadan sonra Yahudilerde genel kanaat, Filistin'de tarafların kendi yaşam sahalarını edinmek üzere giriştiği çatışmanın, çözümü olmayan sıfır toplamlı bir oyuna dönüştüğü ve Araplarla anlaşmaya çalışmanın zaman kazanmak dışında önemsiz bir çaba haline geldiği şeklinde oluşmuştur.¹⁶

Bu genel tehdit değerlendirmesinin karşılık geldiği Bağımsızlık Savaşı'nın ilk döneminde, hali hazırda Yahudi silahlı mücadelesi devletleşme amacı doğrultusunda devam etmiştir. Filistin topraklarının Yahudiler ile Araplar arasında taksim edilme olasılığının Yahudi iç siyasetinde tartışıldığı 1946-47 yıllarında, farklı siyasi görüş ve siyonist amaçlara değişik yollardan ulaşma arayışları, kendi kulvarından çıkarılarak 'revizyonist'¹⁷ çizgiye yaklaştırılmıştır. Bu doğrultuda sosyalist radikalizm, siyasi ve askeri aktivizmle bir arada ele alınarak, Filistin'in ele geçirilmesi ilkesi benimsenmiştir.¹⁸

Filistin'in askeri yöntemle ele geçirilmesi ilke olarak benimsendikten sonra Yahudiler, devletleşme öncesinde silahlı mücadelenin ilerideki döneme taşınma ihtimalini göz önünde bulundurarak, Plan A (Şubat 1945-tek taraflı bağımsızlık ilanı politikasını tamamlamak için tesis edilmiş, Filistin'in Yahudi kesimini elde etmek için Filistinlilerin direncinin kırılmasını amaçlamıştır); Plan B (Mayıs 1947-İngiltere'nin Filistin meselesini BM'ye götürmesi karşısında oluşan yeni durumda Plan A'nın yerini almak üzere hazırlanmıştır); Plan C (Kasım 1947-Mayıs 1948 Planı olarak da bilinen plan, BM taksim planı ardından ihtiyaç duyulan Yahudi askeri varlığını geliştirmeyi amaçlamıştır); ve Plan D veya Plan Dalet (Mart 1948-taksim planıyla Yahudilere verilen bölgeler ve ötesine Yahudi varlığını taşımayı ve korumayı, mümkün olduğunca çok toprak elde etmeyi hedef almıştır) ile askeri düzenlemelerini çatışmacı karakterde yapılandırmışlardır.¹⁹ Hazırlanan planların genel hedefi, Yahudi devletine tahsis edilen bölgede kontrolü elde tutmak ve tüm Yahudi yerleşim yerlerini savunmak olarak belirlenmiştir. Planların uygulanmaya başlamasıyla da ateşkesin gerçekleşmeyecek bir beklenti olduğu iyice açığa çıkmıştır.²⁰

16 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 14; Ofira Seliktar, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, s. 62.

17 Revizyonist görüş için bkz. Wladimir Jabotinsky, *Sadece Bir Emir Kipi: İsrail'i Kur*, Çev. Atilla Aşçı, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2014).

18 Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy*, (Oxford: Oxford University Press, 2006), s. 217-220, 225-226.

19 T.G. Fraser, *The Arab-Israeli Conflict*, (New York: Palgrave Mc Millan, 2004), s. 42.

20 Natanel Lorch, "Plan Dalet", *From Haven to Conquest*, Walid Khalidi (der.), (Washington: The Institute for Palestine Studies, 1987), s. 755; David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 65.

Plan Dalet kapsamında: Nachshon operasyonu (*), Tel-Aviv ile Kudüs'ü birleştiren bir koridor oluşturulması, bu suretle Arap devletinin ana parçasının ikiye bölünmesi amaçlanmış ancak başarısız olunmuştur; Harel operasyonu (*), Nachshon operasyonu sürdürülmüş özellikle Latrun yakınlarındaki Arap köyleri hedef alınmış, ancak başarısız olunmuştur; Misparayim operasyonu, Hayfa'nın ele geçirilmesi ve Arap nüfusundan arındırılması amaçlanmış ve başarılı olunmuştur; Chametz operasyonu (*), Yafa civarındaki Arap köylerinin tahrip edilmesi ve Yafa'nın Filistin'in kalan kesimiyle irtibatının kesilmesi amaçlanmış ve başarılmıştır; Jevussi operasyonu (*), etrafındaki Arap köylerini tahrip ederek Kudüs'le olan bağlantılarının kesilmesi ve kuzeyde Ramallah-Kudüs, güneyde Betlehem-Kudüs, doğuda Jericho-Kudüs yolunun kontrol altına alınması amaçlanmış ancak başarısız olmuştur; Yiftach operasyonu, Doğu Galile Araplardan temizlenmiştir; Matatech operasyonu, Taberiye'yi Doğu Galile'ye bağlayan Arap köyleri tahrip edilmiştir; Maccabi operasyonu (*), Latrun civarındaki Arap köylerini tahrip etmek ve Ramallah'a girme hareketini kuşatmak için yapılmış ancak başarısız olunmuştur; Gideon operasyonunda, Beisan işgal edilmiş ve civarındaki Bedeviler sürülmüştür; Barak operasyonu, Negev yolundaki Bureir'in civarındaki Arap köyleri kısmen tahrip edilmiştir; Ben Ami operasyonu(*), Acre işgal edilmiş ve Galile Araplardan temizlenmiştir; Pitchfork operasyonu (*), Kudüs'ün yeni şehir kesimindeki Arap yerleşimleri işgal edilmiştir; Schifon operasyonu (*), Kudüs'ün eski şehir kesimi işgal edilmeye çalışılmış ancak başarısız olunmuştur. Bu 13 operasyonun 8 tanesi taksim planı ile Yahudilere verilmeyen kesim içinde icra edilmiştir.²¹

Planın alt operasyonları bağlamda güç kullanımı, politika yapmanın temel aracı konumuna yükselmiş, Plan Dalet bu uygulamanın temsilcisi olmuştur. Plan, çatışmanın, güvenliği sağlama anlayışındaki konumunu güçlendirirken, asıl amaç olan İsrail Devleti'nin üzerine inşa edileceği oldubittiyi yaratmayı esas almıştır. Planın ideolojik kapsamı siyonist ideallerle uyumludur. Plan Dalet'in askeri açıdan önemi, taksim planı dışında kalan ancak işgal edilmiş alanlara ilave olarak, taksim planıyla Yahudilere verilmiş sahayı da korumak ve Arap ordularının olası işgalini karşılamak için kuvvet tesis etmek bağlamında olmuştur.²²

1948 yılı Ocak ayında geldiğinde yaşanmakta olan çatışmalarda Arap unsurların amacı, Yahudi yerleşimleri arasındaki irtibatı kesmek olurken, Yahudilerin amacı da ne pahasına olursa olsun elde ettikleri pozisyonları korumak şeklinde sabitlendi.²³ Alınan kararlar sonucu Şubat 1948'de çatışmanın

21 Walid Khalidi, "Plan Dalet: Master Plan For Conquest of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 18, No.1, Sonbahar 1988, s. 17-18. (*) ile gösterilen operasyonlar Arap ordularının işgalinden önce gerçekleştirilmiştir.

22 Natanel Lorch, "Plan Dalet", s.755; Walid Khalidi, "Plan Dalet", s. 8-9, 16.

23 Benny Morris, *The Road To Jerusalem: Glubb Pasha, Palestine and Jews*, (New York: I.B. Tauris, 2003), s. 163.

geldiği nokta itibarıyla ve son üç ayın kayıp değerlendirmesi üzerinden, Filistin'deki Yahudi toplumunun önde gelenleri, çatışmaların 1929 ve 1936-39 olaylarının çok üzerine çıktığına, artık durumun çatışma formunu aştığına ve savaşa durumuna evrildiğine karar verdiler²⁴

Çatışma sürecinin artık geri çevrilemez noktaya ulaşması hem Arap hem de İsrail tarafında sadece ileri istikameti olan yönde saldırgan duyguları arttırmıştı.²⁵ Ancak Yahudi tarafında Arap devletleriyle büyük ölçekli bir savaş yapabilecek bir alt yapı ve planlama yoktu. Tek organizasyon *Haganah*'ın askeri imkanları bağlamında Filistinlilerle yeniden bir çatışma yaşanması durumuna yönelik hazırlanan 'Mayıs Planı' idi. Bir cephe savaşına giden yolda Yahudi silahlı gücünün eğitilmiş subay açığı oldukça fazlaydı. Ordunun askeri yönetim kabiliyeti, II. Dünya Savaşı'nda savaşmış gazilerden ve *Haganah*'da en üst rütbe olan müfreze komutanı seviyesinde askerlerden ibaretti. Gerilla ve milis karışımı bir güçte ve organizasyonda olan *Haganah*'ın Aralık 1946'dan itibaren Arap işgali ihtimali doğrultusunda düzenli ordu formuna getirilmesi çalışmaları, Kasım 1947-Mayıs 1948 arasındaki dönemde *Haganah*'nın savaşa yönelik yapısal olarak tekrar organizasyonu, silah edinimi ve imalatı, gerekli insan kaynağının temini, savaş için bütçe planlaması ve diasporanın savaş teçhizatı temininde ekonomik olarak seferber edilmesi çalışmalarıyla takviye edildi. Arapların durumu da İngilizler tarafından eğitilen Ürdün Lejyonu hariç, benzer yetersizlikleri paylaşıyordu.²⁶

Nisan 1948'e gelindiğinde savaşa yönelik hazırlıklar devam ederken, Yahudiler için kaçınılmazlık, Arapların geri döndürülemez söylemleriyle perçinleniyordu. Arap Yüksek Komitesi'nin BM temsilci Jamal Husseini'nin 16 Nisan 1948'de BM Genel Kurulu'nda "Yahudi Ajansı'nın temsilcisi dün bize kendilerinin saldırgan olmadıklarını, Arapların savaşı başlattıklarını söyledi, bunu inkâr etmedik, tüm dünyaya savaşa gideceğimizi söylemiştik"²⁷ ve Ürdün Kralı Abdullah'ın 26 Nisan 1948'de "Filistin sorununun çözümü için tüm barışçıl çabalar başarısız oldu, bizim için kalan tek yol savaştır, Filistin'i koruma zevki ve onuru benimdir"²⁸ yönündeki yaklaşımları, zaten savaşın söylemsel anlamda ilan edildiği anlamını taşıyordu.

Ben Gurion'un başlarda, Arap devletlerinin Filistin'deki Yahudileri yeryüzünden silmek istediğini farz eden ancak diğer taraftan da saldırının taksim

24 Emmanuel Sivan, "To Remember Is To Forget: Israel's 1948 War", *Journal of Contemporary History*, C. 28. No.2, Nisan 1993, s. 355.

25 Noah Lucas, *The Modern History of Israel*, (London: Weidenfeld and Nicholson, 1974), s. 363-364.

26 David Tal, a.g.e., s. 27; David Tal, "Between Intuition and Professionalism", s. 887; David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 4, 29.

27 Mitchell Bard and Moshe Schwartz, *1001 Facts Everyone Should Know About Israel*, (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2005), s. 175.

28 Mitchell G. Bard, *The Complete Idiot's Guide to Middle East Conflict*, (Indianapolis: Alpha Books, 1999), s. 162.

planının önlenmesine yönelik dozda olacağını öngören görüşü, Arapların yaptığı açıklamalar doğrultusunda, Nisan 1948 itibarıyla "savaş yapmazsak kazanamayız, savaş sırasında yukarı aşağı, doğuya batıya, Kudüs bölgesine yerleşin" yaklaşımına evrildi.²⁹ Çatışma bu noktadan sonra artık her şeyin tehlike altında olduğu, her şeyin ortaya konduğu ve harekete geçirildiği, "ulusun savaşı", "vatan cephesi", "tüm ülke bir cephedir", "tüm ulus bir ordudur" ifadeleriyle tanımlı bir topyekûn savaş olarak görülmeye başlandı.³⁰ Bu paralelde BM Taksim Planı da savaş süresince geçerli olacak bir arayış değil, yeni toprakların kazanımının bir aşaması haline geldi.³¹ Bu değişimin nedeni, Ben Gurion'un askeri hazırlıkların tatminkâr bir seviyeye ulaştığını gördükten sonra, Arapların taksim planını kabul etmemelerinin etmelerinden daha iyi olacağını düşünmüş olmasıyla ve Araplara karşı girilecek bir savaştan toprak kazancıyla çıkılacağını öngörmüş olmasıyla yakından ilişkilidir. Zira Ben Gurion, işgalden önce 12 Mayıs'ta Yahudilerin savaşı kazanma şansını düşmanın-kiyle eşit görmektedir.³²

Savaşa giden süreçte askeri güç dengesi şu şekildeydi: Aralık 1947-Mayıs 1948 arasındaki dönemde Yahudi güçleri Filistinli Araplardan sayı, eğitim ve teknoloji olarak daha üstündüler. Mayıs 1948 ortasında Filistin'de faaliyet gösteren düzenli ve milis Arap güçlerinin sayısı 20.000 iken, Yahudilerin gücü yerleşimlerdeki ikinci hat güçler hariç 35.000'e ulaşmıştı.³³

14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti'nin ilan edilmesiyle, çatışma Irak, Suriye, Mısır ve Ürdün Arap güçlerinin uluslararası sınırı geçerek İsrail'e saldırmaları sonucu, Filistin-İsrail düzeyinden Arap-İsrail boyutuna genişledi. İlk öncelik, üstünlüklerine rağmen Arap güçlerini durdurmak ve onlara karşı tutunmaktı. Zira Yahudi güçleri asker sayısı bakımından avantajlı olmasına rağmen Mısır, Irak ve Suriye'nin hava kuvvetleri, Mısır ve Suriye'nin tankları ve modern topçu birlikleri vardı. *Haganah*'in elinde ise başlangıçta bunlardan hiçbiri yoktu.³⁴ Ayrıca, ancak 26 Mayıs'ta merkezi bir idare altında ordu yapılanması şekline ulaşacak olan *Haganah* ile *Irgun* ve *Lehi*'den paramiliter gruplar işgali karşılayan silahlı gücü oluşturuyordu.³⁵

29 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 33; Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 45.

30 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 241-243.

31 Arnon Golan, "The Transfer to Jewish Control of Abandoned Arab Lands During The War of Independence", *Israel: The First Decade of Independence*, S. Illan Troen, Noah Lucas (der.), (Albany: State University of New York Press, 1995), s. 412.

32 Benny Morris, *The Road To Jerusalem*, s. 35.

33 Avi Shlaim, "The Debate About 1948", *International Journal of Middle East Studies*, C. 27, No. 3, Ağustos 1995, s. 294. Temmuz ortasında bu sayı 65.000'e, Eylül'de 90.000'e ve Aralık'ta 94.441'e ulaştı. Araplar kendi güçlerini takviye etmekle birlikte bu sayıya uyum sağlayamadılar, üstünlük yaklaşık 2'ye 1 oranında Yahudilerden yana oldu.

34 Benny Morris, *The Road To Jerusalem*, s. 16, 35.

35 Benny Morris, *1948: A History of The First Arab-Israeli War*, (New Haven: Yale University Press, 2008), s. 320.

Bu nedenle Yahudilerin daha fazla konsolide olabilmeleri için, çatışmaya var olma mücadelesi kimliği kazandırılması yaşamsal önem arz etmiş ve yapılacak savaş varoluşsal bir tehdit olarak görülmüştür. Tehdide üretilecek cevabın da kalite ve sayı bakımından askeri üstünlüğü, güç kaydırması yapabilme kabiliyetini ve Filistinlilerle yapılan iç savaşı kazanmanın sağladığı moral ve motivasyon avantajını barındırması esas alınmıştır.³⁶

15 Mayıs 1948'de başlayan, aslında Bağımsızlık Savaşı'nın ikinci yarısı olan 1948 Savaşı, iki ateşkesle ara verilen üç çatışma aşamasından oluşmuştur. İlk aşama 15 Mayıs-11 Haziran 1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bu aşama, 15 Mayıs'ta Mısır'ın güneydeki yerleşim yerlerine saldırıya geçmesiyle başlamıştır. Saldırıları ancak 29 Mayıs-3 Haziran arasında İsrail güçlerince Pleshet operasyonu kapsamında durdurulabilmiştir. Kudüs'te Ürdün lejyonu ile Kudüs için yoğun çatışmalar yaşanmış, şehir kuşatma altında kaldığından lojistik destek sorunu baş göstermiştir. Araplar İsrail güçlerini, şehrin Arap bölgesinden ve eski şehrin Yahudi kesiminden çıkarmayı başarmıştır.³⁷ Ürdün'ün kuzeyinden giren Irak güçleri yolları üzerindeki Yahudi yerleşimlerini ele geçirerek Netanya'ya kadar ilerlemişler, İsrail güçleri karşı saldırı yaptılarsa da Irak güçleri mevzilerini korumuşlardır. 14 Mayıs'ta kuzeyden işgale başlayan Suriye güçleri Taberiye gölünün güneyinde bulunan Samakh'a kadar ilerlemişlerdir. 21 Mayıs'ta İsrail güçlerini buradan çıkmaya zorlandıktan sonra 6 Haziran'da tekrar saldırıya geçseler de 10 Haziran'da durdurularak savunma pozisyonuna sabitlenmişlerdir.³⁸

11 Haziran'da ilan edilen ve 28 gün süren ateşkes sırasında İsrail, silah ambargosuna rağmen amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan eğitim, organizasyon ve silah eksikliklerini tamamladı, askeri gücünü aldığı göçlerle 30-35,000'den 65,000'e yükseltti. İlk ateşkes sürecinde Araplar sınırları ne olursa olsun bir Yahudi devletin varlığını reddetmeye devam ederlerken, Yahudiler ise taksim sınırlarını görmezden gelen hatta hükümsüz kabul eden, yeni yerler ele geçirmeye çalışan ve askeri güçlerini arttırmaya odaklanan yaklaşımla hareket ettiler.³⁹ Ateşkes sürecinin kendi lehine bir sonuç üretmeyeceğini anlayan ve saldırı yapabilecek kapasitesi olduğuna ikna olan İsrail, 9 Temmuz'da saldırıya geçti, hızlı ve güçlü bir darbeyle inisiyatifi bir daha Araplara geçmeyecek şekilde tekeline aldı.⁴⁰

36 Benny Morris, *Righteous Victims*, s. 189, 215, 223.

37 Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War 1948*, (Oxford: Osprey Publishing, 2002), s. 62.

38 Kenneth M. Pollack, *Arabs At War: Military Effectiveness, 1948-1991*, (Nebraska: University of Nebraska Press, 2004), s. 448-457.

39 Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict*, s. 64; Benny Morris, *1948*, s. 269-271; Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 37.

40 Ahron Bregman and Jihan El-Tahri, *The Fifty Years War: Israel and The Arabs*, (London: Penguin Books, 1998), s. 55-57.

Savaşın 8-18 Temmuz 1948 tarihleri arasındaki 2. aşaması, 8 Temmuz'da ateşkesin uzatılmasından bir gün önce Mısır güçlerinin İsrail'in güneyindeki Negba'ya saldırılarıyla başladı. İsrail'in üç cepheden başlattığı saldırı 18 Temmuz'daki ateşkese kadar sürerken, Mısır Negba'yı ele geçirmek üzere 12 Temmuz'da tekrar saldırdıysa da başarılı olmadı. Bunun üzerine dikkatini izole durumdaki Yahudi yerleşim yerleri üzerine verdiyse de buraları ele geçiremedi.⁴¹

Arap güçlerinin 10 Temmuz'da harekete geçmesi üzerine, İsrail güçleri Kudüs ve Tel-Aviv arasındaki koridoru genişletmek ve güvenliğini sağlamak için kilit konumda olan Lydda ve Ramla'ya saldırı düzenleyerek ele geçirdi. Böylece planlanan amaçlara ek olarak daha ileri aşamada toprağa nüfuz edilmiş oldu ve Yahudi yerleşim yerleri ile onların askeri güçleri rahatlatıldı.⁴² 15-16 Temmuz'da Latrun'un ele geçirilmesi için İsrail güçlerince saldırı düzenlendi hatta 18 Temmuz'da başlayan ikinci ateşkese rağmen 20 Temmuz'a kadar Latrun'u ele geçirme çabaları devam etti, ancak başarılı olunamadı.⁴³

Kudüs'ün eski şehir kesimini ele geçirmek için İsrail güçleri 8 Temmuz'da harekete geçtiler ancak başarısız oldular. 16-18 Temmuz arasında Aşağı Galile bölgesinin tamamı ele geçirilirken Doğu Galile'de Suriye güçleri yenilgiye uğratılamadı. Tel-Aviv'i Hayfa'ya bağlayan yolun güvenliği için Hayfa'nın güneyine 18 Haziran ve 8 Temmuz'da yapılan saldırıların başarısız olması üzerine, daha geniş kapsamlı şekilde 24 Temmuz'da bir hareket yapılarak bu bölge ele geçirildi.⁴⁴

18 Temmuz-15 Ekim 1948 tarihleri arasında ilan edilen ikinci ateşkeste BM'nin yoğun diplomatik çabalarıyla, Negev'in Ürdün ile Mısır arasında pay edileceği, Ürdün'ün Lydda ve Ramla'yı ilhak edeceği, Kudüs'ün uluslararasılaştırılacağı, Galile'nin tümünde bir Yahudi devleti kurulabileceği önerisini içeren yeni bir taksim planı ileri sürüldü.⁴⁵ Plan taraflarca reddedilirken İsrail, 22 Eylül 1948'de çıkardığı bir kanunla (*Area of Jurisdiction and Powers Ordinance, 5708-1948*) savaşın başından beri ele geçirdiği toprakları İsrail'e ilhak etti.⁴⁶

Savaşın 3. aşaması, 15 Ekim 1948-10 Mart 1949 arasına denk gelmektedir. Bu dönemde, 22 Ekim'de yürürlüğe giren 3. ateşkes Arap Özgürlük Ordusu'nun Lübnan sınırındaki Manara'ya yaptığı saldırıyla bozuldu. Yoğun

41 Alfred A. Knopf, *A History of Israel From Zionism To Our Time*, (New York: Knopf, 1976), s. 330; Chaim Herzog and Shlomo Gazit, *The Arab-Israeli Wars: War and Peace in The Middle East*, (London: Vintage, 2005), s. 86.

42 Spiro Munayyer, "The Fall of Lydda", *Journal of Palestine Studies*, C. 27, No. 4, Yaz 1998, s. 80-98.

43 Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict*, s. 64.

44 Benny Morris, *1948*, s. 116.

45 Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict*, s. 76.

46 John Norton Moore, *The Arab-Israeli Conflict*, (New Jersey: Princeton University Press, 1991), C. 4, Part I, s. 661.

baskı altında kalan İsrail güçleri 24 Ekim'de başlatılan karşı saldırıyla rahatlatıldı, tüm Galile bölgesi ele geçirildi ve Arap güçleri Lübnan içlerine çekilmek zorunda bırakıldı. İsrail, 15 Ekim'de İngilizlerin Mısır ve Ürdün'e bırakmayı düşündüğü güneydeki Negev bölgesindeki Mısır güçlerini çıkararak ele geçirmek üzere bir saldırı başlattı. Hızla ilerleyen İsrail güçleri Mısır ordusunu 22 Ekim'de Negev, Beersheba ve Ashdod'dan çıkardı. 28 Ekim'de ise İsrail güçleri Mısır toprağı olan Sina Yarımadası'na girerek Umm Katef ve Abu Ageila'yı ele geçirdi.⁴⁷

İsrail, 1949'da Mısır'la 24 Şubat'ta, Lübnan'la 23 Mart'ta, Ürdün'le 3 Nisan'da ve Suriye'yle 23 Temmuz'da ayrı ayrı ateşkes anlaşması imzaladı. Geline nokta İsrail, çatışmalar sonucu taksim planıyla kendine önerilen toprağın yaklaşık 1/3 fazlasını ele geçirerek, İngiliz mandası altında bulunan Filistin topraklarının %78'ini kontrol eder duruma geldi. Henry Cattan İsrail'in savaş sonundaki toprak kazancını, 26,323 km²'lik Filistin toprağının 20,850 km²'si olarak ortaya koymaktadır.⁴⁸ İsrail'in toprak genişlemesi sonucu Filistinli Arapların %70'i yerlerinden oldu. Yerlerini kaybedenler İsrail'e göre 500,000, Araplara göre 900,000, BM'ye göre 726.000 olurken, İsrail'de 160-170,000 Arap kaldı.⁴⁹

Ben Gurion, Arap devletlerinin bu sonucu kabul edecekleri ve İsrail Devleti'nin devamlılığını isteyecekleri inancında değildi.⁵⁰ Ancak sonuç itibarıyla, Ben Gurion'un savaşın başında esas aldığı, mümkün olduğunca kısa zamanda ele geçirilen topraklarda en çok yerleşim yeri kurulması, göçün hızlandırılması ve silah üretim kapasitesinin artırılması hedefleri gerçekleştirilmiş oluyordu.⁵¹ Aynı zamanda savaşı da tanımlayan bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin İsrail'e maliyeti ise Filistin'deki nüfusunun %1'ine denk gelen 5,682 kişiydi.⁵²

3. Bağımsızlık Savaşı'nın Stratejik Boyutu

Stratejinin, "hangi siyasi amaçla ve nasıl bir mücadele" sorularına cevap olmasından, askeri güç ile siyasi amaç arasındaki köprüyü oluşturmasından, savaş başlamadan taktik seviyedeki operasyonların sonuçlarına karar verilmesi arayışında olmasından ve geleceği öngörmeyi amaçlayan birçok korelasyonu barındıran bir faaliyet olmasından müteşekkil tanımsal kapsamı, Filistin'deki Yahudi toplumunun Bağımsızlık Savaşı ile birlikte okunduğunda, Yahudi-

47 Efraim Karsh, *The Arab-Israeli Conflict*, s. 64, 68.

48 Henry Cattan, *The Palestine Question*, (London: Faver and Faber, 1987), s. 69.

49 John W. Amos, *Palestinian Resistance: Organization of A National Movement*, (New York: Pergamon Press, 1980), s. 7.

50 David Tal, "David Ben-Gurion's Teleological Westernism", *Journal of Modern Jewish Studies*, C. 10. No. 3, Kasım 2011, s. 354.

51 David Ben Gurion, *Israel: A Personal History*, (Tel Aviv: American Israel Publishing Co., 1971), s. 55, 299.

52 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 254.

lerin savaş boyunca esas aldıkları stratejinin, Yahudilerin Yalnızlığı, Arapların Düşmanlığı ve Beka Arayışı, Savaşın Gerekliliği ve Barışın Anlamsızlığı, Toplumun Savaşla İlişkilendirilmesi, Toprakların Yahudileştirilmesi ve Büyük Aktörlerle İlişkiler bileşenlerinden oluştuğu söylenebilir. Bileşenlerin hem tek başlarına hem de birbirleri arasındaki ilişkiler bağlamında stratejiye katkı sağladıkları, birinin diğerine göre daha önemli olmadığı, siyasi şartlara, çatışmanın seyrine ve konjonktürel bağlama göre değişen dozlarda kompozisyon içinde yer aldıkları, süreç incelemesinden edinilen bir izlenimdir.

3.1. Yahudilerin Yalnızlığı

İsrail'in söylemine göre, Yahudiler tarih boyunca hep yok edilmek istenmiş, değişen sadece aktörler olmuştur.⁵³ Tarihsel açıdan geçmişte Asurluların, Babililerin, Makedonların, Romalıların, çeşitli Avrupa ülkelerinin, Rusya'nın ve özellikle de Nazi Almanyası'nın Yahudilerin varlığını ortadan kaldırmaya yönelik tutumları ile dinsel açıdan Eski Ahit'in Yahudiler dışında kalanları ötekileştirmesi hatta düşmanlaştırarak İsrailoğullarını yok etmek için istişare içinde olduklarına hükmetmesi,⁵⁴ Yahudilerin tarihsel/dinsel/toplumsal olarak mevcudiyetlerini devam ettirmelerinin lokomotifleri olarak kullanılmıştır. Bu yönde oluşturulan kolektif hafıza, tarihsel yaşanmışlıklar üzerinden bir kimlik bilinci yaratmış ve o kimliğe göre de bir davranış tarzı oluşturmuştur.⁵⁵ Düşmanların Yahudileri sürekli yok etme niyetinde olması söylemi, kolektif hafızanın en temel parçası haline gelmiştir.⁵⁶ Bu kabulde yer alan düşman, affetmeyen, intikamcı ve toptan yok etmeye eğilimli olarak tasvir edilmiştir.⁵⁷

Bağımsızlık Savaşı'na giden sürece gelindiğinde, Filistin'deki Yahudi toplumunun lideri Ben Gurion'un 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hem Avrupa'daki Nazi toplama kamplarında gördüklerinden hem de Avrupa'nın bu olanlara kayıtsız kalmasından edindiği izlenimler, bu tarihsel süreçte yaşananlar üzerinden üretilen kabulleri Yahudi hafızasında tekrar doğrulamıştır. Zira ona göre, müttefikler yapabilecek olmalarına rağmen toplama kamplarını ve oralara giden ulaşım hatlarını bombalamamış, bunun ötesinde İngiltere bu zulümden Filistin'e kaçmak isteyen Yahudilere göç sınırlaması getirmiş, ayrıca güçlü dünya devletleri, özellikle uluslararası kriz dönemlerinde Yahudilerden kendilerini izole etmişlerdir.⁵⁸

53 John W. Amos, *Palestinian Resistance*, s. 11.

54 *The Old Testament*, çev. Ronald A. Knox, (London: Burns Oates and Washbourne, 1953), Yasanın Tekrarı 7:6-13, 26:19; II. Samuel 7:23; Nehemya 5:9; Mezmurlar 71:10.

55 Emmanuel Sivan, "To Remember Is To Forget: Israel's 1948 War", s. 351.

56 Israel Tal, *National Security*, çev.. Martin Kett, (Connecticut: Praeger, 2000), s. 48.

57 Ben D. Mor, "Strategic Beliefs and The Formation of Enduring International Rivalries: Israel's National Security Conception 1948-1956", *International Relations*, C. 18, No.3, Eylül 2004, s. 316.

58 Peres, Shimon Peres, "Pivotal Movements"; Efraim Karsh, *Israel: The First Hundred Years*, (London: Frank Cass, 2004), s. 15.

Gelinen noktada Yahudiler, tarihi deneyimlerinin ve karşı karşıya oldukları güvenlik sorununun kendilerine özel olduğunu kabullendiler. Böylece başkalarınıninkiyle paralellik kurulamayacak bir çatışma içinde yer aldıkları, radikal ideolojik bir düşmanlığa muhatap kaldıkları, kendilerine karşı düşmanlığın hiç azalmadığı ve azalmayacağı algısı, düşünsel dünyalarını ve eylemsel davranışlarını etkisi altına aldı.⁵⁹ Nihayetinde de çatışma sürecinde Yahudilerden başkasından yardım gelmeyeceği, holokost deneyimine dayanarak anarşik olan uluslararası ortamın kendilerini koruyacak bir yapıdan yoksun olduğu, Yahudilerin geleceğinin kaynakların kendi imkânlarıyla geliştirilmesi kapasite ve kabiliyetine bağlı bulunduğu çıkarımları doğrultusunda, stratejinin temeli oluşturuldu.⁶⁰

Kuşatılmışlık duygusu, tarihin tekerrür etmesi endişesi, Yahudi olmayanlara ilişkin korku, şüphe ve güvensizlik hali, güvenliğin bir garantörü olmayışı, yenilgiye karşı direnç gösterebilecek güçten yoksunluk, seçilmiş halk ötekileştirmesinden kaynaklanan ötekileşme ve tüm milletler bir birinden nefret ederler ama hepsi Yahudilerden nefret ederler görüşü, Yahudilerin yalnızlığının stratejideki izdüşümlerini oluşturmaktadır.

3.2. Arapların Düşmanlığı ve Beka Arayışı

Filistin toprakları söz konusu edildiğinde, tarihsel düşman imajı, Yahudiler ile amaçları arasında engel haline gelen Araplar olmuştur. Ben Gurion'un düşünce dünyası, Yahudiler ve Araplar arasındaki çatışmanın derine inen kökleri hakkında birbiriyle bağlantılı birçok inanç ve imajı barındırıyordu.⁶¹ O, Arapların Yahudilerin Filistin'deki varlığını yeryüzünden silmek istediklerini düşünüyordu.⁶² Arapların İsrail'in varlığını benimsemeyecekleri ve İsrail Devleti topraklarının Yaratıcı tarafından Yahudilere yurt kılınmasının Araplar için bir şey ifade etmediği, onun temel kabulleriydi.⁶³

Yahudilere göre, Arapların kendileriyle birlikte yaşama kapasiteleri ve istekleri bulunmuyordu. Yahudilere yönelik saldırılardan da Arap hükümetleri sorumluydular. Ayrıca, Arapların, Filistin'in Arap kalması, Filistin'e Yahudi göçünün engellenmesi, Filistin'deki Arap topraklarının Yahudilere satışının önlenmesi, Filistinlilere Filistin'de Arap varlığını güçlendirmeleri için mali

59 Gil Merom, "Israel's National Security and The Myth of Exceptionalism", *Political Science Quarterly*, C. 114, No. 3, Sonbahar 1999, s. 410, 413-414.

60 Benny Morris, *Righteous Victims*, s. 192-193; Efraim Karsh, *Israel*, s. 4.

61 Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, (New York: Palgrave McMillan, 2007), s. 30.

62 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 33.

63 Avner Yaniv, "Non-Conventional Weapons and The Future of Arab-Israeli Deterrence", *Between War and Peace: Dilemmas of Israeli Security*, Efraim Karsh (der.), (London: Frank Cass, 1996), s. 144.

yardım vaadinde bulunmaları, Filistin'de üniter bir devlet kurulması talepleri ve buna yönelik çabaları söz konusuydu.⁶⁴

Bu kabuller doğrultusunda Ben Gurion, İsrail nasıl davranırsa davranırsın Arapların barış yapmaya hazır olmadığı ve ancak İsrail'in yok edilemeyecek kadar güçlü hale geldiğine ikna olduktan sonra İsrail'in varlığını kabul etmeye rıza gösterecekleri görüşünde olmuştur. Ancak İsrail'in varlığını kabul etseler ve vatandaşlık alsalar bile, Yahudilerin arasında bulunan Araplara karşı oldukça şüpheli bakılması yaklaşımı korunmuştur.⁶⁵ Yahudi devleti içinde kalacak Arapların ister Arap devleti ister Yahudi devleti vatandaşı olsunlar bir savaş halinde 5. kol faaliyeti yürüteceklerini düşünülmüştür. Ayrıca Arap devleti vatandaşı olmaları halinde sürülebilmeleri imkanı doğacak olması İsrail'i rahatlatan bir ihtimal olarak kabul edilirken, Yahudi devleti vatandaşı olmaları halinde sadece hapse atılabilecek olmaları, düşmanlığın bertaraf edilebilmesi arayışları bakımından endişe yaratmıştır. Bu sebeple çatışmalarda ele geçirilen bölgelerdeki Arapların Yahudi devleti vatandaşlığını kabul etmeye yönelmeleri ihtimalinin ortadan kaldırılması, düşmanlık algısıyla ilişkilendirilmiştir. Düşmanlığın devamlılığı kabulü, 1949 yılında ateşkes anlaşmaları imzalanırsa da sürdürülmüştür.⁶⁶

Düşman oldukları varsayılan Arapların Yahudiler için sürekli tehdit oluşturacağı kabulü, düşman ve ona dair tanımlanan her unsurun Yahudi toplumu- na etki etme potansiyelinin devamlılığına katkı sağlayarak, ötekileştirilen tarafla mesafeyi korumuş ve istenen ayrışmayı sağlamıştır. Aynı bağlamda, ötekinin varlığının kabullenilmesi de güvenlik duygusuyla ters orantılı tanımlanmıştır. Böylece Arapların düşmanlığı kabulü, ulusal kimlik inşasının önemli bir parçası haline getirilmiştir. Bir düşmana sahip olmak, bir davanın varlığını doğrular anlamda kullanılmaya çalışılmıştır.

Düşmanın konumlandırılması, bekanın tanımlanması ve içeriğinin belirlenmesi arayışına da şekil vermiştir. Filistin'deki Yahudi toplumunun önde gelenleri, tarihsel bağlamda yaşanagelen Yahudilerin yok edilmesi isteğindeki sürekliliğin engellenmesinin, bekanın esası olduğuna karar verdikten sonra, öncelik İsrail'in yenilgisinin önlenmesine verilmiştir. Araplar yenilgiyi bir kez, iki kez telafi edebilirlerdi, Mısır on kere de yenilse bir şey olmaz ancak İsrail ona bir kez yenilirse her şey biterdi.⁶⁷ Zira İsrail kazanırsa Mısır ve Suriye halklarını yok etmek gibi düşüncesi bulunmamasına rağmen, bu ülkelerin kazanması halinde İsrail'i yok edeceklerine olan kabul tamdı.⁶⁸ Ben Gurion,

64 John W. Amos, *Palestinian Resistance*, s. 11; David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 8.

65 Benny Morris, "Moshe Sharett: In Ben-Gurion's Long Shadow", *Journal of Palestine Studies*, C. 26, No. 4, Summer 1997, s. 110; Ian Lustick, *Arabs in The Jewish State*, (Austin: University of Texas Press, 1980), s. 185.

66 Benny Morris, *1948*, s. 52; Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 32.

67 John W. Amos, *Palestinian Resistance*, s. 11; Ben D. Mor, "Strategic Beliefs", s. 317.

68 Simha Flapan, "The Palestinian Exodus of 1948", *Journal of Palestine Studies*, C. 16, No. 4, Yaz 1987, s. 17.

karşı karşıya oldukları durumu; “Bizim güvenlik sorunumuz sadece sınırlar meselesi değildir. Devletin bütünlüğü ve bağımsızlığıdır. Güvenlik var olup olmama meselesidir. Tanrı korusun, eğer savaş farklı bir şekilde biterse, sadece bağımsızlığımız ve devletimiz tehlikeye girmez, köklerimizden sökülüp yok edilebiliriz. Bizim güvenlik sorunumuz varoluşsaldır” sözleriyle tarif etmektedir.⁶⁹

Yapılan tespit sonrasında bekanın sağlanmasına yönelik olarak, Araplarla uzlaşının çerçevesinin çizilmesinde İsrail’in üstün gücü ve yarattığı etkiden yola çıkılması ilkesi benimsenmiştir. Aslında bir uzlaşma ihtimalinin, Yahudilerin Filistin topraklarının kendilerinin olmasını istemeleri ve aynı şeyin Araplar tarafından da talep edilmesi nedeniyle olası görünmediği, zaten çok önceden ortaya çıkmış bir realiteydi. Bu sorunun, taraflardan sadece birinin bekasının sağlanması şeklinde tek bir çözümü vardı.⁷⁰ Bu sebeple Yahudi toplumunun Araplarla olan ilişkisinin belirleyicisi, siyasi çözüm arayışları değil askeri çözümler olmak zorundaydı.⁷¹

Güç kullanımı üzerinden Araplara yönelik askeri çözüm yaklaşımının çerçevesinin içinde, Batılı güçlerin desteğinin alınması arayışı, ulusal özgüven duygusunun tesis edilmesi gerekliliği, tarihi gelişmeleri göz önüne alarak akılcı hamleler yapılması mecburiyeti ve siyasi amaçları gerçekleştirmek için eylem zamanlamasının dikkate alınması bulunuyordu. Askeri mücadele aşaması ise ‘çoğa karşı az’ (az olan Yahudiler, çok olan Araplara karşı) ilkesini ve düşmanlardan korkusuzluğu güçlü oldukları savına değil, başka seçeneklerinin olmadığı realitesine dayandıran ‘seçeneksizlik’ kabulünü esas alıyordu.⁷² Bu bağlamda Arapların Yahudilere karşı olan saldırganlığına güç kullanılarak cevap verilmesi ve Yahudi Devleti’nin kurulmasının Araplar üzerine yapılacak baskıyla mümkün görülmesi de, ilkelerin sahadaki uygulamasına karşılık geliyordu.⁷³

Beka beklentisinde, düşman bir çevrede askeri üstünlüğünü her an sınırlarının üzerinde ve ötesinde hissettirecek bir askeri çözüm arayışı sürece hakimdir. Süreç, ekonomik ve demografik hazırlık, askeri güçlerini düşmandan daha etkin ve hızlı olacak şekilde eğitilmesi, düşmanın sayı çokluğunun nitelikli insan gücüyle dengelenmesi, nicelik açığını kapatmak için askeri teknoloji ve hızlı organizasyon kabiliyetinin geliştirilmesi unsurlarıyla takviye edilmiştir. Sayılan unsurların birbirlerine etkin bir şekilde entegre edilmesi için de “Arap-

69 David Tal, “David Ben-Gurion’s Teleological Westernism”, s. 355.

70 Ofira Seliktar, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, s. 70; Benny Morris, *Righteous Victims*, s. 91.

71 Shabtai Teveth, *Ben-Gurion and The Palestinian Arabs: From Peace To War*, (Oxford: Oxford University Press, 1985), s. 193.

72 Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 30; Idith Zertal, *From Catastrophe To Power*, s. 224.

73 Shlomo Ben-Ami, *Scars of War; Wounds of Peace*, s. 217-220, 225-226.

ların Yahudi devletini yok edeceği” söylemi, Yahudi milliyetçiliğini, birlikliği ve ortak kaderini vurgulayacak şekilde kullanılmıştır. Amaç, varoluşun kendine olan özgüvene endekslenmesidir.⁷⁴ Etkin bir mobilizasyon ve konsolidasyon arayışının en önemli nedeni ise Yahudilerin Filistin'deki nüfusun sadece %30'unu oluşturmasıdır.⁷⁵

Araplar karşısında beka arayışı bu şekilde oluşturulurken, Filistinlilerin beka bağlamında ele alınışı farklılık göstermiştir. Filistinlilere karşı duruş, taksim planının uygulanması aşamasında takınacakları tutumu esas almış ve tam ölçekli bir savaş hali öngörülmemiştir. Çünkü Yahudiler mağlup edilebilirlik bakımından Filistinlileri çantada keklik olarak görmüşlerdir.⁷⁶ Üstesinden kolaylıkla gelinebilir oldukları kabulü nedeniyle, çatışmalar yüzünden ayrıldıkları topraklara geri dönmelerine izin vermemeyi ve geri dönüş ihtimalini ortaya çıkaracak bir formül arayışını bertaraf edebilmeyi, önemli bir beka sorunu olarak ele alma gereği duymamışlardır. Aynı paralelde Yahudiler, topraklarını elde ettikleri Filistinliler tarafından meşru tanınma arayışında olmamış, Filistinlileri ulusal bir kimlik olarak tanımamış ve bir devlet kurmaya hakları olduğu varsaymamış, onlardan rıza göstermelerini ve tabi olmalarını beklemişlerdir. Hatta onların İsrail'i tanımamasını, ortak bir Filistin yani tek devlet içinde birlikte yaşama seçeneğinin inkâr edebilmesi için bir fırsat olarak kullanmışlardır.⁷⁷

Araplar ve Filistinlilerin oluşturdukları tehdit karşısında Yahudiler, beka arayışı doğrultusunda uyguladıkları ve uygulamak istedikleri yöntemlerin değişmez çerçevesine rağmen, politikalarını yazılı biçimde kurumsal olarak ortaya koymamış ve konması için de bir birim görevlendirmemişlerdir.⁷⁸ Beka arayışına dair bu husus, gerek çatışmalar esnasında kendilerini bağlayacak bir düzenleme istememeleri gerekse daha sonra hak arayışına neden olacak belge niteliğindeki geçmişe ulaşılmasını engellemekle ilişkilidir. Oluşturulacak bir manevra sahasında, nihai sonuca (dini ve tarihi toprakların elde edilmesi) ulaşmayı zaman ve konjonktüre bırakacak esnekliğe sahip olmak, Yahudilerin beka arayışının önemli bir esası olarak kullanılmıştır.⁷⁹

Beka arayışının özünde, Araplar ve Filistinliler orada, biz burada şeklinde fiziksel ayrımı ön plana çıkaran bir talebin olduğu görülmektedir. Bu da be-

74 Avner Yaniv, “Non-Conventional Weapons”, s. 144; Stuart A. Cohen, *Israel and Its Army: From Cohesion to Confusion*, (New York: Routledge, 2008), s. 37; Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 13, 18-19, 37, 54-55, 96.

75 Meron Benvenisti, *Son of The Cypresses*, (Berkeley: University of California, 2007), s. 219.

76 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 28, 56-58.

77 Simha Flapan, “The Palestinian Exodus of 1948”, s. 17; Meron Benvenisti, *Intimate Enemies: Jews and Arabs in A Shared Land*, (Berkeley: University of California Pres), 1995, s. 31.

78 Uri-Bar Joseph, “Variations on The Theme: The Conceptualization of Deterrence in Israeli Strategic Thinking”, *Security Studies*, C. 7, No. 3, İlkbahar 1998, s. 147.

79 Mitchell G. Bard, *Will Israel Survive ?*, (New York: Palgrave McMillan, 2007), s. 138.

raberinde doğal olarak, bizim olanlar ve onların olanlar kategorizasyonunu ortaya çıkarmıştır. Onlara ait olanlar nefret duyulan, olumsuz, ele geçirilmesi ve yok edilmesi gereken şeklinde anlaşılmaya açık hale getirilmiştir. Beka arayışı, ötekinin yaşam modelini benimsemediği ve ötekine kendi yaşam modelinde yer vermediği için, kendi dünyasında içe dönüktür ve kendi değerleriyle tanımlıdır.

3.3. Savaşın Gerekliliği ve Barışın Anlamsızlığı

Ben Gurion, düşmanlığın insan hayatına verimli ve üretken bir zemin sağladığına, doğum sancısının yaratılışın ön şartı olduğuna inanmış biri olarak, savaşı, Yahudi halkının tüm dünyaya ve diaspora tarihine karşı mücadelesi olarak görüyordu.⁸⁰ Savaşın amaçları sadece taksim planının gerçekleştirilmesi amacıyla kaynaklanmamakta aynı zamanda Yahudi müşterek hafızasında ve tarihi bilincinde de kök bulmaktaydı. Bu nedenle savaş, hem Filistin topraklarındaki varoluş hem ulusal bağımsızlık beklentisinin geleceğine karar verecek mücadelenin başlangıcı hem de bir bütün olarak Yahudilerin geleceğini etkileyecek bir etmen olarak kabul edildi. Aynı paralelde, mevcut çatışma durumu da savaşmayı savunacak ve gerekliliğini ön plana çıkaracak şekilde, topyekûn savaş formunda bir savunma savaşı olarak görüldü.⁸¹

Savaşın tüm taraflar için kendi yaşam sahasını korumak ve geliştirmek anlamına gelmesi, çatışma halini çözümü olmayan sıfır toplamlı bir oyuna dönüştürdüğünden, Yahudiler açısından ortaya çıkan durum, “Araplarla anlaşmaya çalışmak, zaman kazanmak dışında önemsiz bir çaba” ifadesiyle tanımlı hale geldi. Ayrıca Araplarla yapılacak bir barış, hem Yahudilerin arzularına bir sınır getireceğinden, hem de BM tarafından tanımlanan sınırlara kesinlik kazandıracağından, bir anlaşma ortamına yanaşmadı.⁸² Ancak diğer yandan da hızla bir savaşa girişmenin Filistin’de Yahudi toplumunun geliştirilmesi ve genişletilmesi politikasına zarar vereceği realitesi kabul edildi ve kazanabilecek bir savaşın şartları oluşana değin bir savaşı başlatma arayışına girilmedi.⁸³

1948 Savaşı öncesinde savaş düşüncesinin kapsamını oluşturan iki temel belirleyici vardı. İlki, Filistinlilere karşı topyekûn savaş, ikincisi de toprakların Ürdün ile paylaşılması olan Ürdün seçeneğiydi. Ben Gurion, taksim sınırlarının silah gücüyle ortadan kaldırılmasına ve tüm Filistin’in ele geçirilmesine

80 David Ohana, *Political Theologies in The Holy Land*, (New York: Routledge, 2010), s. 29; Benny Morris, 1948, s. 311.

81 Moshe Naor, “Israel’s 1948 War As A Total War”, s. 243.

82 Ofira Seliktar, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, s. 62; Alan Hart, *Zionism: The Real Enemy of The Jews*, (Atlanta: Clarity Press, 2009), s. 100.

83 Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 13. Daha fazla toprak edinimi için çatışmanın devamlılığına ihtiyaç olduğunu düşünüldüğünden, çatışmaya girecek güçte bulunulduğundan emin olduktan sonra bunu sağlayacak olan devlet ilanında ısrar ve acele edilmiştir. Gregory Harms and Todd M. Ferry, *The Palestine-Israeli Conflict*, (London: Pluto Press, 2008), s. 96.

yönelik bir düşünceye sahip olduğundan, devletin sınırlarını çizecek tüm girişimlere dolayısıyla Ürdün seçeneğine karşı durdu ve görüşünün diğer Siyonist liderler tarafından da benimsenmesini sağladı.⁸⁴ Diğer taraftan, zaten Arapların amaçlarıyla aralarındaki engeli oluşturduğuna ikna olduğundan hem genel bir saldırıya hem de mevcut Yahudi topraklarına eklemeler yapmaya hazırlıklı olmak zorunluluk halini almıştı.⁸⁵ Bu doğrultuda 1948 Savaşı öncesinde savaş olgusuna bakış, mutlak şekilde toprak kazanımı için olmazsa olmaz konumuna taşındı. Böylece, savaş ortamında 'bizim olanlar' ile 'onların olanlar' kavramları bulanıklaştırılarak, alınabilecek her şeyin alınması amaçlandı.⁸⁶

Bu bağlamda, eğer sonuçları kazançlı olacaksa, meseleleri kriz noktasına taşımak üzere dizayn edilmiş bir öfke tepkisi yaklaşımı geliştirildi.⁸⁷ Bu yaklaşım, düşmanın tahriki üzerinden Yahudilere manevra alanı yaratacak hamleler yapmasını sağlayarak, Yahudilerin önce politik sonra silahlı yöntemlere başvurmasını kolaylaştırmayı öngörmekteydi.⁸⁸ Anılan yaklaşım bağlamında askeri güç de savunma kapasitesiyle orantılı olarak ele alınmış, yani savunma, başka unsurlara daha az yer vererek büyük ölçüde askeri güçle tanımlanmıştır.⁸⁹ Yahudilerin askeri gücü belirleyici kabul etmeleri, anlaşma ve çözümün bu şekilde mümkün olacağını düşünmeleriyle yakından ilişkili olmuştur.⁹⁰

Çatışmalar tırmanıp 1948 Savaşı'na dönüştükten sonra savaş, izole olmuş Yahudi yerleşimlerini bir araya getirmek için irtibatlarının sağlanması, devlete yeni topraklar katılması, savunulabilir sınırlar tesis edilmesi, 5. kol olarak görülen İsrail'deki Arap nüfusunun silahlı mücadele ve sürgünle azaltılması anlamına gelmiştir. Ben Gurion'a göre zaten savaş ortamı olmaksızın bu amaçlara ulaşmak imkânsızdır.⁹¹

Savaşın gerekliliği, ele geçirilen ve BM taksim planı dışında kalan yerler de dâhil olmak üzere, ele geçirilecek topraklardan çekilme olmayacağını ifade edilmesiyle pekiştirilmiştir. Bu yaklaşımın devamı olarak, Filistin sorununa güç kullanarak çözüm getirileceği, yeni bir savaşın kaçınılmaz olduğu ve diplomatik-siyasi bir çözümün mümkün görünmediği vurgulanmıştır. Siyasi bir

84 Amnon Kopeliouk, "New Light on The Israeli-Arab Conflict and The Refugee Problem and Its Origins", *Journal of Palestine Studies*, C. 16, No. 3, Spring 1987, s. 18; Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 33.

85 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 33.

86 Meron Benvenisti, *Sacred Landscape: The Buried History of The Holy Land Since 1948*, (California: University of California Press, 2002), s. 120.

87 Gabriel Sheffer, "The Confrontation Between Moshe Sharett and David Ben-Gurion", *Zionism and Arabs: Essays*, Samuel Almog (der.), (Jerusalem: Zalman Shazer Center, 1983), s. 127, 133.

88 Yosef Gorny, "Zionist Voluntarism in The Political Struggle: 1939-1948", s. 84.

89 Zaki Shalom, *Ben-Gurion's Political Struggles 1963-1967*, (New York: Routledge, 2006), s. 91.

90 Simha Flapan, *Zionism and the Palestinians*, (London: Croom Helm, 1979), s. 142-144.

91 Benny Morris, *1948*, s. 397-398; Jonathan Cook, *Blood and Religion*, (London: Pluto Press, 2006), s. 107.

amaca silah yoluyla ulaşmak için çaba gösterildiğinden, savaşın ve sorunların diplomatik yollarla sona erdirilmesi, toprak tavizini gerektireceğinden amaca uygun görülmemiştir. Ayrıca, Filistinli mültecilerin evlerine dönüşüne izin verilmeden ve 1947 taksim planı hatlarına geri çekilinceye kadar Arapların İsrail'in meşruiyetini tanımayacağı bilindiğinden ve bu taleplerin yerine getirilme imkânı olmadığından, barış ihtimali zaten bir seçenek oluşturmamıştır.⁹²

Bunlara ek olarak, Arap liderlerinin hem barış istemediği düşünüldüğünden hem de barışa eğilimli olabilecek olanların da karşı duramayacakları güçlü bir iç baskı altında buldukları kabul edildiğinden, barışın bir seçenek olarak ele alınması imkânı yoktu. Bu bağlamda, barış kavramına güvenliğin garantisini olarak bakılmadı. Aksine varoluşsal tehdit algısıyla, dünyada savaşa izin verildiği sürece, savaş, gerçekçi bir seçenek olarak kabul edildi.⁹³ Gelişen nokta itibarıyla da üzerinde çalışılabilir bir barış taslağı geliştirilmedi ve 1948 Savaşı'nın yarattığı toprak ile demografiye ilişkin statüko hiç tartışmaya açılmadı.⁹⁴ Bunun yerine, savaş sırasında ve sonrasında Yahudilerin Filistin topraklarında varlıklarını sürdürmeleri için ABD'deki Yahudilerin siyasi ve ekonomik desteği, stratejik olarak, Araplarla yapılacak barıştan daha değerli görüldü. Böylece "savaş yok, barış yok" ifadesi genel geçer yaklaşımı oluşturdu.⁹⁵

Bu toplamda, siyasi beklentilerin savaş bağımlısı olduğu, siyasi amaçların askeri başarılarla birlikte kurgulandığı ve başarı kazandıkça çıtanın yükseldiği esnek bir planlama görülmektedir. Planlamada düşmanın yenilmesi veya güç kullanımı üzerinden davranışında değişiklik oluşturulması asgari talep olurken, ideal olan düşmanın yok edilmesi şeklinde belirginleşmektedir. Barış, amaç ve seçenek durumunda olmamış, savaşı takviye etmek için zaman kazanma manevrası rolü oynamıştır.

3.4. Toplumun Savaşa İlişkilendirilmesi

Savaşın hem varoluşun hem de siyasi amaçlara ulaşmanın yapı taşı olarak konumlandırılması, Yahudi toplumunun da bu yönde harekete geçirilmesini kaçınılmaz kılmıştır. Öncelikli olarak, sıfır toplamlı oyun kabulü bağlamında, çatışmanın çözümsüzlüğü ve kaçınılmazlığı güvenlik politikasına dönüştürülmüş ve Yahudi toplumu bu seçeneksizliğe inandırılmıştır.⁹⁶ Ayrıca ikinci bir Holokost etkisi hedeflenerek, Yahudiler aleyhindeki her türlü olumsuz yaklaşım, ulusun savaşa hazırlığının kolaylaştırılması doğrultusunda kullanıl-

92 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 281, 474; Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 32.

93 David Tal, "David Ben-Gurion's Teleological Westernism", s. 355.

94 Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 14, 54; Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 32.

95 Alan Hart, *Zionism*, s. 100; Neil Lochery, *Why Blame Israel?*, s. 43.

96 Avi Shlaim, *The Iron Wall: Israel and Arab World*, (New York: W.W. Norton, 2001), s. 18, 36-39, 97.

mıştır.⁹⁷ Bu paralelde savaş süresince genel yaklaşım, toplumun düşünsel alt yapısında, olmak ya da olmamak mücadelesi yaratılması, ulusal mobilizasyonun sağlanması, seçeneksizliğin kabulü üzerinden toplumun hemen reaksiyon üretecek yüksek gerilim seviyesinde tutulması olmuştur.⁹⁸

Savaşma isteği ve gerekliliğini besleyecek toplum desteğinin kazanılmasının önemi nedeniyle, devlet otoritesi ve merkezi güç, artan bir şekilde ulusal birliğin sosyal ve siyasal anlamda güçlendirilmesi için kullanılmıştır. Yahudi toplumu etkin ve kapasiteli bir bürokrasiyi işletebilen yapısıyla, ulusal kaynakları harekete geçirmekte zorlanmamıştır. Aynı paralelde toplumsal organizasyonlar ekonomik faaliyetlerle birlikte tanımlandığı için kaynak kullanımının etkinliği, güvenlik politikalarının üretimi için elverişli alt yapıyı desteklemiştir.⁹⁹

Toplumun savaşla harmanlanması sürecinde Filistin topraklarında kurulan Yahudi devletine kimlik ve anlam kazandırılması maksadıyla, Bağımsızlık Savaşı'na da ayrı bir siyasi/toplumsal kimlik ve anlam yüklenmiştir. Bu savaş, Filistin'deki Yahudilerin diasporadaki Yahudilerden ve onların kültüründen ayrı olduğunun vurgulanması için Yahudi savaşı (*Jewish War*) değil İbrani savaşı (*Hebrew War*) olarak adlandırılmış, burada savaşanlar da 2. Dünya Savaşı'nda savaşan Yahudi askerlerinden (*Jewish Soldier*) ayırt edilmek için İbrani askeri (*Hebrew Soldier*) olarak ifade edilmişlerdir. Böylece Filistin toprağı için yapılan savaş, özel bir kimliğin başlangıcını da oluşturmuştur.¹⁰⁰

Savaşı ve toplumu bir araya getiren çabanın, her Yahudiye davanın bir askeri olarak tanımladığı ve tüm toplumu silah arkadaşlığı bağlamında bir araya getirerek hem milliyetçi duyguların hem de güvenlik kavramının hayatın her aşamasında bulunmasının sağlandığı görülmektedir. Böylece savaş, Filistin'deki Yahudiler özelinde tüm Yahudilerin savaşı haline de getirilerek, 'savaşan bir ulus' yaratılması amaçlanmıştır. Kendine has değerler üzerinden yaratılan ve bu uğurda savaşan fedakâr bir toplum tesis edilmesinin amaçlandığı ve Filistin'e özel bir Yahudi milliyetçiliğinin güçlendirilmeye çalışıldığı süreçte gözlemlenebilmektedir.

3.5. Toprakların Yahudileştirilmesi

Ben Gurion için savaş, sadece küçük Yahudi devletinin bekası için önemli değildi, savaş aynı zamanda Filistin'i fethetme, sahip olma ve yerleşme anlamı taşıyordu. Siyonist hareketin 60 yıldır Filistin'i kolonileştirme çabasının ye-

97 Donald Neff, *Warriors For Jerusalem*, (Vermont: Amana Books, 1988), s. 116; John Cooley, *Green March, Black September*, (London: Frank Cass, 1973), s. 161.

98 Alan Dowty, *Israel-Palestine*, (Cambridge: Polity Press, 2005), s. 293-296.

99 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 243; David Tal, "David Ben-Gurion's Teleological Westernism", s. 124-125.

100 Uri Cohen, "Unrevealing The Wars of 1948", *Jewish Social Studies*, C. 18, No. 3, İlkbahar/Yaz 2012, s. 121.

tersiz kaldığını söyleyen Ben Gurion, Filistin'in Yahudileştirilmesinin savaşın tarihi bir fırsat olarak kullanılmasyla başarılacağını kabul etmişti.¹⁰¹ Bu doğrultuda, savaş görüntüsü altında yerel nüfusun %80'inin yerinden edilerek Yahudi devletine yaşam sahası açılması için askeri planlar geliştirildi.¹⁰² A, B, C planları Yahudilerin kendileri için istedikleri topraklarda çoğunlukta olan Filistinlilerle nasıl başa çıkılacağına dair iken, Plan D onları bu topraklardan göndermeye yönelik olarak hazırlandı. Plan dahilinde zorunlu transferi destekleyen ve gayri ahlaki bulmayan Ben Gurion, transfer için en uygun ortamın savaşla birlikte sağlanacağını öngörerek, planı bu yaklaşımla birlikte okudu.¹⁰³

Filistinlilerin gönderilmesi devletin yaşam sahasına kavuşması için hayati önemdeydi. Zira 1947 yılında Yahudiler tarihi Filistin'in %5'ini, sonradan İsrail'e dönüşen toprağın ise %7'sini kontrol eder durumdaydılar.¹⁰⁴ 1948 yılına gelindiğinde ise İngiliz manda yönetimi altında bulunan Filistin topraklarında Yahudilerin sahip olduğu pay sadece 1,700 km² idi, oysa anlamlı bütünlüğü olan bir devlet kurmak için 15,000 km² toprağa ihtiyaçları vardı.¹⁰⁵ Ayrıca, Arapların yaşadığı bölgeler İsrail'in geleceği için tehdit olarak görülüyordu.¹⁰⁶ Ben Gurion'un düşüncesinde devlet fikrinin ve niteliğinin oturmasıyla, transferin gerekliliği, geri dönmelerine izin vermeyecek şekilde sürgün fikrine dönüştü. Gerçeklerin bilerek yanlış betimlenmesi üzerinden de Filistin coğrafyasındaki Arapların demografik durumlarının güç kullanılarak dönüştürülmesi yöntem olarak benimsendi.¹⁰⁷

Bu gereklilikler bağlamında siyonist liderler ve subaylardan oluşan 11 kişilik bir grup, 10 Mart 1948'de Filistinlilerin ülkenin geniş bir kesiminden sistematik olarak sürülmesi yönünde hazırlık yapılmasına ilişkin olarak, savaş Arapların başlattığı, çatışmaları kaybederek kaçtıkları ve geri dönüşlerine izin verilmeyeceği tezini esas alan askeri emirleri ilgili birimlere gönderdi.¹⁰⁸ Tasvir edilen bu amaç-yöntem ilişkisi doğrultusunda, Filistin topraklarının Yahudileştirilmesi uygulamasının askeri aşaması da Yahudi yerleşimlerinin büyük bir zincir ve ağ halinde birbirine bağlanması ve sınırdaki, Negev'deki, sahillerdeki, Kudüs kori-

101 Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 45; Nur-eldeen Masalha, "On Recent Hebrew and Israeli Sources For The Palestinian Exodus, 1947-1949", *Journal of Palestine Studies*, C. 18, No. 1, Sonbahar 1988, s. 126.

102 Jonathan Cook, *Disappearing Palestine*, (London: Zed Books, 2008), s. 102.

103 Ilan Pappé, "The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 36, No. 1, Sonbahar 2006, s. 6-7; Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 26.

104 Oren Yiftachel, "Creeping Apartheid in Israel-Palestine", s. 15.

105 Walid Khalidi, "Reconquista of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 39, No.1, Sonbahar 2009, s. 26.

106 Mordechai Bar-On, *In Pursuit of Peace: A History of The Israeli Peace Movement*, (Washington D.C: United States Institute of Peace, 1996), s. 4-5.

107 Nur Masalha, "A Critique on Benny Morris", *The Israel-Palestine Question*, Ilan Pape (der.), (New York: Routledge, 1999), s. 188.

108 Ilan Pappé, "The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine", s. 6.; Ahron Bregman, *Israel's Wars, 1947-1993*, (New York:Routledge, 2000), s. 20.

dorundaki ve diğer tüm stratejik noktalardaki yerleşimlerin, askerlerin bünyesinde barındırıldığı türden yerleşim yerleri olması üzerine oturtuldu.¹⁰⁹

Operasyonel sürecin devam ettiği esnada birbirlerine muhalif olsalar bile, Filistin'deki Yahudi siyasi ve askeri çevreleri, Arapsız bir Yahudi devleti arzusunda ve onları tahliye zorlayacak güç kullanma yöntemleri konusunda uzlaşa içinde olmuşlardır. Ayrıca, savaş sırasında amaç edinilen topraklar üzerinde yer alan Filistinlilerin izlerinin silinmesi de bu uzlaşa çerçevesinde stratejik seviyede önemsenmiştir.¹¹⁰

1948 Savaşı'nda ele geçirilen toprakların %65-75'i Arapların mülkiyetinde bulunduğundan, Arapların gelecekte haklarını savunmaları için belge olabilecek herhangi bir dokümanın oluşturulmasından kaçınılmıştır.¹¹¹ İsrail topraklarında Filistinlilerin barınacağı kamplar kurulmasına izin verilmezken, Filistinlilerin yaşadığı bölgelerde Yahudi yerleşimlerinin bulunması yaklaşımı benimsenmiştir. Mültecilerle ilgili İsrail kanunlarında resmi bir statü tanımlaması yapılmamış, onlarla ilgili resmi bir birim oluşturulmamış ve mevcut Arap köylerinden toprak kiralamalarına izin verilmemiştir.¹¹²

Filistin topraklarının Yahudileştirilmesi, toprak tavizi vermek bir yana mevcudun ötesinde kazanmayı hedefleyen bir arayış olduğundan, Ben Gurion, taksim planındaki sınırları beğenmediği gibi 1949 ateşkes anlaşması sonrasında ulaşılan noktayı da beğenmemiştir.¹¹³ Bu toplam içinde, Filistin topraklarındaki yerli nüfusun Filistinliler değil, Araplar olarak tanımlanmasının, onları Arap devletleriyle ilişkilendirip gidecekleri yeri göstermekle ilgili olduğu dikkat çekmektedir.

3.6. Büyük Aktörlerle İlişkiler

Ben Gurion, her savaş ve çatışmanın hem cephede hem de tarihte yazılacağını bilen ve buna göre hareket eden bir realizme sahip bir lider olarak,¹¹⁴

109 Don Peretz, *Israel and Palestinian Arabs*, (Washington D.C: Middle East Institute, 1958), s. 156.

110 Nur-eldeen Masalha, "On Recent Hebrew and Israeli Sources For The Palestinian Exodus, 1947-1949", s. 125; Ghazi Falah, "The 1948 Israeli-Palestinian War and Its Aftermath: The Transformation and De-Signification of Palestinian Cultural Landscape", *Annals of Association of American Geographers*, C. 86, No. 2, Haziran 1996, s. 257.

111 Ilan Peleg, "Israel As A Liberal Democracy: Civil Rights in The Jewish State", *Review Essays in Israel Studies*, State University of New York Press, Albany, 2000, s. 69.

112 Alexander Bligh, "Israel and The Refugee Problem: From Exodus to Resettlement, 1948-1952", *Middle Eastern Studies*, C. 34, No. 1, Ocak 1998, s. 142.

113 Gordon Elliott Rayfield, *The Righteous Executioners: A Comparative Analysis of Jewish Terrorists of 1940s and Palestinian Terrorists of 1970s*, City University of New York, 1980, s. 159 (Yayımlanmamış Doktora Tezi); Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 54.

114 Benny Morris, "Making History: Israeli President Shimon Peres Reflects on His Mentor, His Peace Partner and Whether The State of Israel Survive", *Tablet Magazine*, 26 July 2010, <http://tabletmag.com/jewish-news-and-politics/40409/making-history> (Erişim Tarihi 23.01.2015)

büyük aktörlerle ilişkileri bu hassasiyet çerçevesinde ele almıştır. Filistin'deki Yahudiler İngiltere'yi buradan çıkarabileceklerine inanmıyorlardı ve aslında böyle bir girişimleri de yoktu. İngiltere'nin Siyonizmin gereklerine göre hareket etmesi halinde müttefik olarak kabul edilebileceği gerçeğine rağmen, asıl amaç ABD'yi müttefik haline getirip, onun üzerinden İngiltere'yi etki altına almaktı. Bu sırada İngiltere rahatsız edilmeli, ancak kısıktılmamalıydı. Aksi halde İngiltere, Filistin'deki Yahudi toplumunu ezebilir ve amaca ulaşılmasını güç kullanarak engelleyebilirdi. O nedenle *Irgun*'un yapacağı saldırılar, dünyanın ilgisini çekecek boyutu aşmayacak dozda, olayların dünya kamuoyu tarafından görülebilir hale getirilmesini sağlayacak formda planlandı. Bir nevi, bu saldırılara davanın gündeme getirilerek savunulması görevi verildi. Saldırı dozu konusunda dikkat edilen bir başka husus da Yahudi silahlı mücadelesinin terörizm, şiddet ve uluslararası izolasyona evrilmesinin önlenmesiydi.¹¹⁵

Yahudilerin kendi kaderlerini belirleyebilmeleri için önce İngiltere'nin devre dışı bırakılmasına ihtiyaç vardı; çatışmanın şekli ve yönünün belirlenmesinde bu aşama stratejik başlangıç noktasını oluşturuyordu. Bu kapsamda genel strateji; 1) Amerikan Yahudilerinin harekete geçirilerek Washington'un baskı altına alınması, ABD'nin de Londra'ya baskı uygulamasının sağlanması; 2) ABD Yahudilerinin fonlarıyla Avrupa'dan yoğun yasadışı Yahudi göçünün gerçekleştirilmesi; 3) İngilizlerin zavallı, zulme uğramış Yahudilerin Filistin'e gelişini engellediği yönünde propaganda yapılması; 4) Yeni seçilen ABD Başkanı Harry Truman'ın desteğini kazanmak için Biltmore Programı üzerine tesis edilmiş bir taksim planının formüle edilmesi; 5) *Irgun* ve *Lehi* örgütlerinin hali hazırda devam eden İngiliz karşıtı silahlı eylemlerinin yanı sıra, İngiltere'nin Filistin topraklarından ayrılmasına yönelik diğer arayışlar üzerine oturtulmuştu.¹¹⁶

Yahudilerin amaçlarına yönelik müttefik arayışı ve İngiltere ile ABD'den beklentileri kendi siyasi amaçlarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda olmuştur. Bunun ötesinde ve Batı konsepti dışında bir müttefik arayışı olmamıştır.¹¹⁷ Batıya özellikle ABD'ye yaklaşma bağlamında, ABD'den askeri yardım talep edilmiş ve ABD görevlileri, bölgesel savunma planlarını İsrail üzerine yapmaları için davet edilmiştir.¹¹⁸ Ancak askeri müttefiklik yapısı içinde ABD'nin yanında yer alınmak istense de hareket özgürlüğüne kısıtlama getirecek her türlü şarta karşı olunmuştur. Bu nedenle, ABD tarafından yapılan güvenlik paketi teklifi reddedilmiş, sadece silah anlaşmasına yeşil ışık yakılmıştır.¹¹⁹

115 Gordon Elliott Rayfield, *The Righteous Executioners*, s. 152-154; Efraim Karsh, *Israel*, s. 24.

116 Walid Khalidi, "Reconquista of Palestine", s. 34-35.

117 Joel Beinin, *Was The Red Flag Flying There: Marxists Politics and The Arap-Israeli Conflict in Egypt and Israel 1948-1965*, (Los Angeles: California University Press, 1990), s. 172.

118 Peter L. Hahn, *Caught in The Middle East*, (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2004), s. 77.

119 Livia Rokach, *Israel's Secret Terrorism: A Study Based on Moshe Sharett's Personnel Dairy and Other Documents*, (Massachusetts: AAUG, 1986), s. 44.

Yahudilerin Filistin coğrafyası üzerindeki siyasi beklentileri ve düşman kabulleri nedeniyle Ortadoğu'da bir müttefik arayışına girmediği, hem meşruiyetini hem de amaçlarına ulaşmak için gerekli desteği ve yardımı Batıda aradığı, süreçte izlenebilmektedir. Aynı süreçte Arapların kendi davalarını Batılı çevrelerde savunmakta Yahudiler kadar başarılı olamadıkları görülmektedir. Arapların bulunulan coğrafyada kendi mevcudiyetlerini doğal bir hak olarak görmelerinin ve bunun Batı tarafından da kabul edileceğini düşünmelerinin, Yahudiler karşısındaki zafiyetleri olduğu söylenebilir. Yahudilerin 2. Dünya Savaşı sonrasındaki dünyadaki ve Ortadoğu'daki konjonktür ile hakim aktörün kim olacağını iyi okumuş olmalarının bu farkı yarattığı söylenebilir.

4. Bağımsızlık Savaşı'nın Taktik Boyutu

Taktik, bir stratejiye ulaşmak için seçilecek yöntemin ne olduğu sorusuna cevap aramaktır. Bu çerçevede, savaşa ilişkin unsurları ve araçları, belli bir amaca ulaşmak için etkinlikle kullanma ve yönetme sanatı olarak tanımlanabilir. Daha dar askeri anlamda ise özellikle düşmanla temas anında askeri güçleri savaş alanında sevk etmek ve operasyonları organize etmek şeklinde ifade edilebilir. Filistin topraklarında bir Yahudi yurdu kurulması arzusu siyasi bir hedef olarak ortaya konduktan, askeri yöntemlerle amaca ulaşma arayışına sabitlenildikten ve stratejinin çerçevesi dini, tarihi, siyasi ve konjonktürel kabullerle çizildikten sonra, sahadaki uygulama aşaması da bu kabullere göre şekillendirilmiş ve araç-amaç ilişkisi tanımlanmıştır.

Taktik aşamanın esaslarının oluşumu savaşın epey öncesine dayanmaktadır. Daha sonra Filistin'deki Yahudi toplumunun lideri olacak olan Ben Gurion, 1906'da Filistin'e geldikten sonra, Yahudilerin mevcudiyetinin yerel unsurlara karşı savunulmasını amaç edinen, "Judea kan ve ateşe bulandı, Judea kan ve ateşten yükselsin" ilkesini benimseyen, 1909'da Yahudi yerleşimlerini korumak için kurulan Bar-Giora grubunun *Hashomer* (gözcü) yapılanmasını, Yahudi silahlı unsuru olarak müşahede etmiştir.¹²⁰ Bu savunma esaslı durum altında bile Ben Gurion, başlarda sıfır toplamlı yaklaşıma eğilim göstermemiştir. O, Yahudi egemenliği arttıkça Arapların topraklarından taviz verme konusunda hemfikir olacaklarını farz etmiştir. Ancak, 1910'lara gelindiğinde askeri gücün işlevini daha iyi görmeye başlamıştır. Bu farkındalık döneminde 'embriyonik caydırma teorisi'ni geliştirmiştir. Teoriye göre, askeri gücün Arapların Filistin topraklarındaki Yahudi yerleşimlerini fiziki olarak yok etmesini engelleyebilmesi ve onları toprak tavizine zorlaması öngörülmüştür. Bu aşama, Ben Gurion'un gelecekteki muhtemel çatışmayı olasılık şeklinde ele alan, üzerinde karar verilmiş ve planlanmış bir sürece sabitlenmediği ve Araplarla bir çatışma halinde bile işbirliği elde edilebileceği ihtimali gördüğü bir

120 Ian S. Lustick, "Changing Rationales For Political Violence in The Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, C. 20, No. 1, Sonbahar 1990, s. 56.

dönemdir.¹²¹ Ancak zaman ilerledikçe, Araplara yönelik indirgemeci olmayan yaklaşımının, güvenlik konuları daha fazla ön plana çıkmaya başlayınca farklılaştığı ve güvenliğin morali yüksek tutarak ya da dua ederek değil, makineli tüfekle sağlanacağını altını çizme konumuna taşındığı görülmektedir.¹²²

1920-1929 arasındaki Arapların Yahudi topluma yönelik saldırıları, 1929 ve 1936-1939 yıllarındaki Filistinlilerin Yahudilerin Filistin topraklarında bulunmalarından duyduğu memnuniyetsizliğin ve kendi topraklarına sahip olma isteğinin açığa vurulduğu eylemler, Yahudilerin yerel Araplara karşı duruşunu netleştirmiştir. Tırmanmada gelinen noktada belirleyici köşe taşı, daha organize bir Yahudi silahlı savunma birimi olarak *Haganah*'ın 1920'de kuruluşu olmuştur. 1946 yılına kadar *Haganah*'ın taktik hazırlığı, yerel halk tarafından başlatılan ayaklanmalarla mücadele etmekle sınırlıdır. Askeri planlar karşı tarafa saldırılar yapılması esasına göre hazırlanmış olsa da amaç, Yahudi toplumunun güvenliğini pasif savunma yöntemleriyle garanti altına almakla mahdut kalmıştır.¹²³

Haganah'ın yanı sıra Filistin'deki Yahudilerin güvenliğine ilişkin olarak faaliyet yürüten *Irgun* (1931) ve *Lehi* (1940) örgütleri de suikast, resmi kuruluşlara, ulaşım ve haberleşme altyapısına saldırı yoluyla Filistin'deki Yahudi toplumunu harekete geçirmeyi ve kendilerine olan güveni tesis etmeyi amaç edinmişlerdi. Ancak bu örgütlerin silahlı faaliyetlerinin tamamını bir stratejinin planlanmış gereği olarak yürüttüklerini söylemek zordur. Faaliyetler bazen stratejinin gereği olarak bazen de ani gelişen fırsatlar ve hedefler doğrultusunda uygulanmıştır.¹²⁴ Bu örgütlerin stratejik arayışlara katkısı, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Araplar ile Yahudiler arasındaki sorunun gevşeme göstermesi nedeniyle Yahudi fraksiyonları arasında görüş ayrılıklarının ortaya çıkması olasılığının önlenmesi aşamasında olmuştur. Bu süreçte Arap suç çetelerinin Arapları ve Yahudileri hedef aldıkları küçük birkaç olay abartılarak, Araplara karşı orantısız misillemelerle taraflar arasındaki çatışma halinin devamlılığı sağlanmıştır.¹²⁵ Çatışmaya duyulan ihtiyaç hem amaçlara ulaşabilmek için gerekli ortamın oluşturulması hem de toplumsal konsolidasyonun güçlendirilmesi anlamında önemsenmiştir.

Çatışmalarda ilk reaksiyon ve reaksiyonun düşman üzerinde bırakacağı caydırıcı-moral bozucu etki, askeri uygulamaların bir bileşeni olarak konumlandırıldıktan sonra, çatışmada gerekli olan şeyin acımasız ve güçlü bir tepki olduğu belirlenmiştir. Zamanlama, vuruş noktası ve kayıplar konusunda

121 Ofira Seliktar, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, s. 66.

122 Nur Masalha, *Expulsion of The Palestinians: The Concept of Transfer in Zionist Thought, 1882-1948*, (Beirut: Institute for Palestinian Studies, 1992), s. 107-108.

123 David Tal, "Between Intuition and Professionalism", s. 889-890.

124 Gordon Elliott Rayfield, *The Righteous Executioners*, s.158- 159.

125 Saleh Abdel Jawad, "The Arab and Palestinian Narratives of The 1948 War", *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*, Robert I. Rotberg (der.), (Bloomington: Indiana University Press, 2006), s. 82.

bir kesinliğe ihtiyaç olduğu, aksi takdirde reaksiyonun etkisiz kalacağı öngörülmüştür. Eylem sırasında ise suçlu ve masum ayrımı önemsenmemiştir.¹²⁶ Arapların sadece gücün dilinden anlayacağı, Yahudi askeri gücü ve caydırıcılığının Yahudi devletinin ortaya çıkışını ve devamlılığını sağlayacağı, gücün korunmasının barıştan daha önemli olduğu, ancak askeri güçle elde edilebilecek caydırıcılığın Arapları barışa zorlayabileceği, Yahudi halkının kurtuluşunun (devletleşme) sahada fiili gerçekler yaratılarak başarılacağı kabulleri, çatışma sürecinin ayrılmaz unsurları haline getirilmiştir.¹²⁷

Böylece, “düşmanla diyalogu sadece savaş meydanında mümkün gören” bir anlayış süreci etkisi altına aldıktan sonra, silahlı yapılar saldırgan karakterde düzenlenmeye başlanmış, kibbutzlarda günlük yaşam düzeni tarımsal ve askeri amaçlara hizmet edecek şekilde yeniden kurgulanmıştır.¹²⁸ Yahudi şehir ve köylerinin liderleriyle, çatışmalar sırasında sivillerin ihtiyaçlarının karşılanması hususundaki organizasyonun en iyi şekilde yapılmasını sağlamak için doğrudan ve sürekli bir iletişim kanalı kurulmuştur. Bu düzenlemelere paralel olarak, diğer taraftan da çatışma hattında ve karma nüfusa sahip şehirlerdeki silahsız Arapların yerlerini terk etmeye başlamalarıyla, bu alanlar yerel *Haganah* komutanlarınca Yahudi mültecilerin yerleşimine açılmaya başlanmıştır.¹²⁹

Toplumsal organizasyon faaliyetleri çatışmaya ilişkin planlamalarla birlikte ele alınmıştır. Çatışma durumunun ani gelişen imkânlar ve hedefler kapsamında çıkarılarak planlı bir amaca yönlendirilmesi ve siyasi beklentilerin askeri yöntemler üzerinden sahaya etkin bir şekilde aktarılması, Plan C ile sağlanmıştır. Planda, Arap direncini başlangıç aşamasında kırmayı sağlayacak, yenilerinin baş göstermesini engelleyecek ve Arap kitlelerini destek vermekten caydıracak saldırı esaslı bir taktik benimsenmiştir. Bu çerçevede, cezalandırıcı tarzda misilleme saldırılarına önem verilmiştir. Saldırıların mümkün olan en geniş bölgeyi etkileyecek şekilde uygulanması öngörülmüş, saldırı bölgeleri olarak Arapların kendilerini güvende hissetmelerine engel olacak şekilde geri bölgelerdeki zayıf noktalar ve bağlantı kesimleri seçilmiştir. Hedefler, siyasi askeri ve ekonomiye ilişkin Arap figürlerinin yanı sıra bu bağlamda değerlendirilen maddi unsurlar olmuştur.¹³⁰

Plan bağlamında yaşanan çatışmalarda *Haganah*, *Irgun ve Lehi*'in amacı Filistinlilerle savaşarak onları yenmek ve Filistin'i terk etmelerini sağlamaktır. Bu amaç, “her yer cephe”, “Filistinlilerin ulaşım ve ticaretinin tümüne saldırı” ve “başka hiçbir şeye bakmadan, geniş bir alanda, merhametsizce saldırı”

126 Israel Tal, *National Security*, s. 25-126; Jonathan Cook, *Blood and Religion*, s. 31.

127 Ben Soentendorp, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, s. 33, 36; Joseph Heller, *The Birth of Israel 1945-1949: Ben Gurion and His Critics*, (Gainesville: University of Florida Press, 2003), s. 114.

128 Henry Cattán, *The Palestine Question*, s. 315; Shlomo Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace*, s. 34.

129 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 29; Arnon Golan, “The Politics of Wartime Demolition and Human Landscape Transformation”, *War in History*, C. 9, No. 4, Ekim 2002, s. 435.

130 Walid Khalidi, “Plan Daler”, s. 20-21.

sloganlarında kolaylıkla gözlenebilmektedir. Çatışmanın bu aşamasının siyasi amaçlarla ilişkili kısmını, Ben Gurion'un "saldırıları sırasında kesin bir vuruş yapmaya hazırlanmalıyız, yani, bizim insanlarımızın onların yerini alması için ya kasabaları tahrip edeceğiz ya da yerleşiklerini süreceğiz" ifadesi tanımlı hale getirmektedir. Bu safhadaki çatışmalarda Filistinlileri kaçmaları veya sürülmeleleri ile taksim planı ötesinde toprak kazancı, beklenen askeri başarıyı oluşturduğu için, anlık gelişen durumlara karşı reaksiyon üretilmesi anlamına gelen 'gündelik güvenlik' anlayışı yeterli olmuştur.¹³¹

Plan C ile çatışmanın niteliğini belirlenirken, diğer yandan da bu gerekliliğe göre Ekim 1947 tarihinden itibaren insani ve ekonomik kaynaklar sevk edilmeye, Aralık 1947'den itibaren de askeri amaçla personel hareketliliğine başlanmıştır. Bu organizasyon daha sonra devletleşmeyle birlikte Savunma Bakanlığı Askere Alma Merkezi'ne devredilecek olan, Yahudi Ajansı ve Yishuv Ulusal Komitesi tarafından kurulan Ulusal Hizmet İçin Toplanma Merkezi tarafından yapılmıştır. Ayrıca Filistin'deki Yahudi Toplumu (*Yishuv*) Ulusal Enstitüsü savunmaya ilişkin taktik detayları içeren ulusal savunma rejiminin tanıtımını yapmaya başlamış, savaş zamanında ihtiyaç duyulacak birlik ve dayanışma duygusunun güçlendirilmesi ve savaş yükünün eşit bir şekilde paylaşılması için toplum fertleri, belediye acil durum hizmetlerinde gönüllü olmaya çağırılmıştır.¹³²

Tüm bu askeri yaklaşım, yöntem ve hazırlıklar, Ben Gurion'un "harekete geçtiğimizde hiçbir şeyin bizi durdurmasına izin vermeden güçlü ve acımasız şekilde savaşmalıyız" anlayışının gerçekleşmesini kolaylaştıran bir zemin sağlamıştır. Gerçekleştirme aşamasının sahaya yansımaları Plan D olmuştur. Plan C'yi pekiştirmek için onun üzerine kurgulanan Plan D'nin taktik amacı; Yahudi devleti sahasının kontrolünü sağlamak, Yahudi yerleşimlerinin bulunduğu alanın hâkimiyetini kazanmak, sınırlar dışındaki silahlı unsurlar üzerine odaklanmak, yerleşimleri ve hayati ekonomik unsurları korumak, sınır içinde ya da dışındaki düşman üslerine ve ikmal yollarına planlı saldırılar düzenlemek, önemli noktaları işgal etmek, düşmanın cepheden saldırı düzenleme kabiliyetini kırmak ve kapasitesini sınırlamaktır. Plan D'nin temel amaçlarından biri de sınırların içi yanı sıra dışarisına da odaklanmaktır.¹³³ Her iki alana da odaklanma, Yahudi silahlı güçlerinin tüm ülkeyi veya büyük bir bölümünü ele geçirmesini ve işgalini sürdürmesini, Yahudi toplumunun ve yerleşim yerlerinin güvenliğinin sağlanması bağlamında zorunlu hale getiriyordu.¹³⁴

131 Amnon Kopeliouk, "New Light on The Israeli-Arab Conflict and The Refugee Problem and Its Origins", Şubat 1996, s. 60.

132 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 243-246.

133 Simha Flapan, "The Palestinian Exodus of 1948", s. 8; Walid Khalidi, "Plan Dalet", s. 24-26.

134 Mike Berry and Greg Philo, *Israel and Palestine: Competing Histories*, (London: Pluto Press, 2006), s. 27.

Böylesine geniş bir sahayı kontrolü altına alma gerekliliği nedeniyle, Filistinlilerin ötelenmesinin kaçınılmazlığı ortaya çıktıktan sonra, çatışma sahasının mümkün olduğunca genişletilerek onların buldukları yerleri terk etmeye güç kullanılarak zorlanmaları bir mecburiyet halini aldı. Askeri gereklilik olarak ortaya çıkan bu durum aslında, büyük ve düşman bir Arap kitlesinin ortasında Yahudi devletin yaşayamayacağı düşünülmesinin doğal bir sonucunu oluşturmuştur.¹³⁵ Entegrasyonun değil, homojen bir Yahudi yurdunun hedeflendiği şartlar altında güce başvurma yönteminin benimsenmesi, doğal olarak 'saldırgan savunma' yöntemini de taktik sürecin tanımlayıcısı konumuna taşımıştır.¹³⁶ Bu yöntemin kolaylıkla benimsenmesine etki eden bir diğer husus da askeri anlamda duyulan ihtiyacın yanında silahlı güçlerin büyük bölümünü oluşturan asker ve subayların *Haganah* teşkilatına mensup olması ve bu teşkilatın ani vuruşlar ile ilk vuran şeklindeki harekâtlara alışık olmasıdır.¹³⁷

Saldırgan savunma yönteminin şiddetlendirdiği çatışmaların savaşa evrilmesi ihtimali arttıkça, daha etkin askeri karşılık üretme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İhtiyaç karşısında benimsenen yaklaşım, maruz kalınan saldırılara karşı sert ve sınırlandırılmamış bir şekilde, hedef ayırımı gözetmeden reaksiyon gösterilerek, Arap dünyası nezdinde oluşabilecek zafiyet görüntüsüne engel olacak bir caydırıcılık tesis etmek yönünde olmuştur. Bu yaklaşımın altyapısının güçlendirilmesi için bir emir yayınlanarak, 1931 yılı sonrasında doğanların ülkeden ayrılması yasaklanmış, 1908-1932 yılları arasında doğanlar askeri hizmete çağrılmış, 19-23 yaş arası herkesin herhangi bir yer altı örgütü adres gösterilmeksizin (*Haganah*, *Irgun*, *Lehi*) milli hizmet saflarında yer alması istenmiştir.¹³⁸

Nisan 1948 itibarıyla Yahudi silahlı gücünün 50,000'i geçmesi sonrasında, Filistin köylerine yönelik olarak ara sıra yapılan saldırılar yerini geniş kapsamlı kalıcı sonuçlar doğuracak saldırılara bırakmıştır.¹³⁹ Yahudi ikmal yollarına müdahalenin önlenmesi için de Araplar tarafından iskân edilen yerler izole edilmeye başlanmıştır.¹⁴⁰ Çatışmalar sırasında Filistinlilerin buldukları topraklardan kolaylıkla kaçmalarını sağlayacak güzergahlar bırakılarak, köyün 3 yönden kuşatılması, halkın üzerine ateş açılarak kaçmalarının sağlanması,

135 Jonathan Cook, *Disappearing Palestine*, s. 26; Ari Shavit, "Survival of The Fittest", *Haaretz*, 8 Ocak 2004, <http://www.haaretz.com/survival-of-the-fittest-1.61345> (Erişim Tarihi 17.01.2015)

136 Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, (Syracusa: Syracuse University Press, 1985), s. 100, 137.

137 David Tal, "Between Intuition and Professionalism", s. 889.

138 David Tal, *The War in Palestine 1948*, s. 60-61; Joseph Heller, *The Birth of Israel 1945-1949*, s. 90.

139 Rashid Khalidi, *Iron Cage: The Story of The Palestinian Struggle for Statehood*, (Boston: Beacon Press, 2007), s. 133.

140 Arnon Golan, "The Politics of Wartime Demolition and Human Landscape Transformation", s. 435. 1948 Nisan ortasında 21.000 olan mobilizasyon yıl sonunda 100,000'e ulaşmış, Amerika, Kanada, Avrupa ve Güney Afrika'dan 4500 gönüllü Yahudi (*MACHAL*) yapılan yurt dışı faaliyetlerle savaşan saflara katılmıştır. Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 245-246.

kaçmaları için makul bir süre bırakıldıktan sonra evlere teker teker girilerek ve kaçmayanların öldürülmesi ile köy tamamen ele geçirildikten sonra köye dönmeye çalışanların da vurulması yöntemi, çatışmaların özel karakterini oluşturmuştur.¹⁴¹ Çatışmaların genel karakteri ise büyük çaplı korkutma, kuşatma uygulaması, köylerin ve yaşam alanlarının bombalanması, evlerin ve malların yakılması, evlerin tahrip edilmesi, geri dönüşü engellemek için tahrip edilen yerlerin mayınlanması, sürekli olarak kontrol altında tutulması zor olan bir nüfusu barındıran köylerin tahrip edilmesi, köylülerin direnmesi halinde silahlı unsurlardan temizlenmesi ve yerleşiklerinin Yahudi sınırlarının dışına çıkarılması uygulamalarını bünyesinde barındırmıştır. Plan D kapsamındaki bu uygulamalarla 6 ayda 750,000 Filistinlinin yarısından fazlası yerinden olmuş, 531 köy tahrip edilmiş ve 11 şehir yerleşimi boşaltılmıştır.¹⁴²

Ayrıca aynı amacı tamamlamak üzere büyük ölçekteki Yahudi güçlerinin Filistin köylerine saldırı düzenleyeceği yönünde propaganda yapılmış ve söylentiler çıkarılarak, “ayrısız iyi olur” etkisi yaratılmıştır. Araplara yönelik yapılan radyo yayınlarında, “öldürmeye öldürmekle, tahribata tahrip etmekle cevap verileceği, başkalarının suçlarının bedelini ödeyecek olan masum insanların öleceği misillemeler için üzüntü duyulacağı” ifadelerine yer verilerek, yaratılacak korku üzerinden kaçışın sağlanması amaçlanmıştır.¹⁴³ Yahudilere yönelik propaganda faaliyetinde ise düşmanın zayıf yönlerine yapılan saldırıların ve sonucunda elde edilen taktik kazançların kamuoyunu etkileyecek şekilde kullanılmasına önem verilmiştir.¹⁴⁴

Çatışma sürecinde ihtiyaç duyulan askeri kazanımların elde edilmesiyle ilgili taktik aşamayı tamamlayan önemli bir husus da yerel halkın transfer edilmesi emirlerinin verilme şeklidir. Açık veya yazılı sürgün emri verilmesinden kaçınılmış, komutanların ne yapılması gerektiğini anlamaları tercih edilmiştir. Bu şekilde istenen sonucu üretecek bir ortam yaratılarak, askeri yetkilerin bu durumdan vazife çıkarmaları beklenmiştir. Ayrıca yerel halkın yerlerinden sürülmesiyle sonuçlanan askeri operasyonlar esnasında ortaya çıkan yüksek can kayıplarına neden olanlar cezalandırılmamış ve meseleler yok farz edilerek, kapatılmıştır.¹⁴⁵

141 “Another Deir Yasin?”, *Journal of Palestine Studies*, C. 14, No. 2, Kış 1985, s. 207-212.

142 Ilan Pappé, “The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine”, s. 6-7.

143 Amnon Kopeliouk, “New Light on The Israeli-Arab Conflict and The Refugee Problem and Its Origins”, s. 22; Walid Khalidi, “Why Did The Palestinians Leave, Revisited”, *Journal of Palestine Studies*, C. 34, No. 2, Kış 2005, s. 49.

144 Baruch Kimmerling, “The Social Construction of Israel’s National Security”, *Democratic Societies and Their Armed Forces: Israel in Comparative Context*, Stuart A. Cohen (der.), (London: Frank Cass, 2000), s. 223.

145 Benny Morris, *The Birth of Palestinian Refugee Problem, 1947-1949*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), s. 292; Ari Shavit, “Survival of The Fittest”.

Ben Gurion, savaş öncesinde buraya kadar tasvir edilen tehdit karşısında şekillenen askeri durumu, güvenlik sorununun bulunduğu kaotik bir ortamda yerleşimlerin huzuru ve güvenliği hususunda duyulan derin endişe olarak betimlemiştir.¹⁴⁶ Ancak savaş durumunun gerçek anlamda ve hukuki bir meşru müdafaya karşılık gelmediği ve güvensizlik ortamının belirleyicisinin salt düşman olmadığı, “savaş bize toprak kazandıracaktır, bizim olanlar veya bizim olamayanlar barış dönemi kavramlarıdır ve savaş esnasında anlamını yitirecektir” ve “kazandığımız her karış toprağa sahip olacağız” ifadelerinden anlaşılmaktadır.¹⁴⁷ Yahudilerin beklentisinin daha fazla toprak olduğu bir ortamda, Filistinlilerin büyük ölçüde savunma üzerine kurulu bir yapıya sahipken, Yahudilerin iyi organize edilmiş, hazırlıklı ve saldırgan yöntemi benimsemiş bir yapıya sahip olmaları, talep ettiklerini elde etme kararlılığının bir diğer göstergesi olarak savaş öncesi taktik süreci tanımlamıştır. Gelineen noktada, bir Arap saldırısına dayanıp, onu geri püskürtüp, galip gelecek güce ulaşıldığına ikna olunmuş, ancak bunun ciddi kayıplara ve travmalara yol açacağı da kabul edilmiştir.¹⁴⁸

14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti'nin ilan edilmesiyle başlayan Arap ordularının ileri harekâtıyla, toplumlar arasındaki çatışma cephe savaşına evrilmiştir. Savaşın başarıyla yönetilmesi ve sonuçlandırılabilmesi için ilk gereklilik, ülkenin savunma derinliği yoksunluğu nedeniyle, savaşı düşman toprağına taşımak olmuştur. Bunu gerçekleştirmek için tüm sınırlar cephe olarak belirlenmiş ve askeri harekâtlar, hızlı, sonucu belirleyici ileri bir hamleyle savaşı düşman toprağına taşımak tarzında uygulanmaya başlamıştır. Bu yaklaşım, “savunmacı stratejinin saldırgan yöntemlerle ifası” şeklinde güvenlik anlayışının da merkezine yerleştirilerek, operasyonel planlamalarda “saldırı üzerinden savunma” aksiyomunu temel başvuru yöntemi haline getirmiştir.¹⁴⁹ Saldırı yönteminden beklenti, kararlı bir vuruş, vuruş noktasının tahribi ve daha fazla toprak edinimi için yerleşiklerinin sökülüp atılması olmuştur.¹⁵⁰

Aksiyomu tamamlamak üzere, İsrail Ulusal Konseyi tarafından 19 Mayıs 1948'de acil durum ilan edildi ve 1936-39 yıllarındaki Arap isyanına karşı Manda yönetimi tarafından çıkarılan Acil Durum Düzenlemeleri uygulamaya sokuldu. Daha önce uygulanan rıza ve gönüllülük esaslı askeri düzenleme ve sevkler, merkezi olarak yapılmaya başlandı. Göçmenler hem sosyal mobilizasyon sistemine hem de orduya enjekte edilerek, hem cephede hem de cephe

146 Havatzelet Yahel and Ruth Kark, “Israel Negev Bedouin During The 1948 War: Departure and Return”, *Israel Affairs*, C. 21, No. 1, Ocak 2015, s. 53.

147 Meron Benvenisti, *Sacred Landscape*, s. 120.

148 Nur-eldeen Masalha, “On Recent Hebrew and Israeli Sources For The Palestinian Exodus, 1947-1949”, s. 124; Benny Morris, *1948*, s. 176.

149 Janice Cross Stein and Raymond Tanter, *Rational Decision Making: Israel's Security Choices 1967*, (Columbus: Ohio University Press, 1976), s. 124.

150 Ahron Bregman, *Israel's Wars*, s. 13.

gerisindeki faaliyetlerde düşman karşısındaki insan kaynağı ihtiyacını karşılayacak şekilde organize edildi.¹⁵¹

Askeri gücün bu denli konsantre edilmeye çalışılmasının temel nedenleri; Arapların yalnızca güç kullanımından anlayacakları ve kazanımın sadece güç kullanımı yoluyla sağlanabileceği kabulü ile Arapların gerçek kapasitelerini bilmedikleri için onların propagandalarını bütünüyle gerçek olarak almaları, hazırlıklarını buna göre yapıp, reaksiyonlarını da yine buna göre icra etmeleri olmuştur.¹⁵² Bu nedenler askeri uygulamalara, savaşta sadece askeri kapasitesini yok etmekle düşmanın düşmanlığından vazgeçmeyeceği, topraklarının ele geçirilmesinin düşmanın yenilgisinin ispatı olduğu, düşmanın saldırganlığını kaybedinceye kadar tam moral çöküntüsüne uğraması için askeri güç ve toprak kaybetmesinin kaçınılmaz olarak uygulanması gerektiği şeklinde yansımıştır.¹⁵³

Düşmana dair bu kabullerin paralelinde, Yahudi cephesinde taktik aşamaya dair beklentiler, devletin topraklarının, iletişim/lojistik güzergahlarının ve ihtiyaç duyulan kritik noktaların güvenliğinin sağlanması, düşman üslerinden İsrail Devleti'nin içindeki hedeflere erişimi sağlayan yolların bloke edilmesi ve civarlarındaki düşman köylerinin tahrip edilmesi, Yahudilerin hakimiyetindeki toprakların bütünlüğünün temin edilmesi, bu toprakların fiziki temasının tesis edilmesi ve korunması yoluyla kuşatılma riskinin azaltılması olarak belirlenmiş ve uygulanmıştır. Askeri uygulamalarda vurulan hedefleri, Arap güçleri ile devlet sınırları içinde ve yakınında kalan Arap köyleri oluşturmuştur.¹⁵⁴

1948 Savaşı sırasında kabuller ve beklentiler doğrultusundaki askeri uygulamalar, Filistinlilerin Yahudi yaşam alanlarının ilerisine ötelenmesi ve topraklarının elde edilerek genişlemenin sağlanması ve düşman üzerinde caydırıcılığın tesis edilmesi bağlamında ele alınabilir.

Yeni toprakların ele geçirilmesi son derece önemliydi. Yeni topraklar, gelecek göçler için hem tarımsal üretim yapılmasında kullanılacak hem de göçmenlerin yerleşecekleri alanlar olacaktı. Ancak Yahudiler ele geçirdikleri topraklardaki Arap nüfusu kontrol altında tutacak nüfus ve askeri kapasiteye sahip olmadıklarından, onların sürülmesi ve geri dönüşlerinin önlenmesi, aynı zamanda askeri bir gereklilik durumundaydı. İşte bu gerekliliklerin icrası için, yani, topraklarından ayrılan Arapların geri dönüşünün engellemesine ve diğer Arap ülkelerine yerleştirilmesine yönelik olarak, askeri faaliyetin sonrasında onu tamamlamak üzere bir yasal düzenleme olarak tanımlanabilecek

151 Moshe Naor, "Israel's 1948 War As A Total War", s. 244; Ahron Bregman, *Israel's Wars*, s. 24.

152 Yoav Gelber, *Palestine 1948: War, Escape and The Emergence of Palestinian Refugee Problem*, (Eastbourne: Sussex Academic Press, 2006), s. 137; Joseph Heller, *The Birth of Israel 1945-1949*, s. 114.

153 Israel Tal, *National Security*, s. 48.

154 Simha Flapan, "The Palestinian Exodus of 1948", s. 9; Walid Khalidi, "Plan Dalet", s. 18-19; Joseph Heller, *The Birth of Israel 1945-1949*, s. 141-142.

“Ex-Post Facto Transfer Planı” hazırlandı. Plan, terk edilmiş Arap köylerinin imha edilmesini, Arapların topraklarını işleminin engellenmesini ve geri dönmeleri için propaganda yapılmasını içeriyordu.¹⁵⁵ Planın amacına hizmet edebilmesi için çatışmaların devamlılığına ihtiyaç vardı. Çatışmaların durması halinde yerlerinden ayrılanların geri dönmeye kalkması ve Yahudilerin bunu ancak aşırı güçle engelleyebilecek olması, bunun da sorunu uluslararası anlamda Yahudiler aleyhine büyüteceği göz önüne alınarak, çatışmaların bir şekilde devamlılığı taktik olarak tercih edildi.¹⁵⁶

Çatışmaların devamlılığının gerekliliği, saldırgan savunma anlayışı bağlamında, her Arap saldırısına kararlı bir darbeye karşılık verilmesi, onlara ait yerlerin tahrip edilmesi ya da yerlerini ellerinden alarak onların sürülmesi şeklinde yerine getirildi.¹⁵⁷ Çatışmada amaç, meşru müdafaayı aşarak fetih ve işgale dönüştürüldü. Sınırlar konusunun açık uçlu bırakılmasında Yahudi tarihinde ve Tevrat'ta sınırlara ilişkin bir çok tanımlama olması ve kesin bir sınırın bulunmaması ölçü alınarak, askeri, siyasi, konjonktürel ve diplomatik imkanlar dahilinde varılabilecek son nokta devletin sınırları olarak öngörüldü.¹⁵⁸

Çatışma durumunun devamlılığı toprak edinimine eşitlendikten sonra, Ben Gurion'un “sınır boyundaki Arap köylerinden yerleşimlerimiz için gerekli olanları alacağız, aldıklarımızın Araplara geri dönmelerine izin vermeyeceğiz” ifadesi, taktik aşamayı tanımlar hale geldi.¹⁵⁹ Savaş öncesi toprak edinimi yaklaşımının devamı niteliğinde olan bu kabul, Taberiyeden 19 Nisan'da, Hayfa'dan 22 Nisan'da, Yafa'dan 29 Nisan'da, Safad'dan 10 Mayıs'ta, Ramle ve Lydda'dan 12 Temmuz'da, Beersheba'dan 21 Ekim'de ve Batı Galile'den Ekim 1948 boyunca çok sayıda Filistinli sürüldü.¹⁶⁰ Benny Morris'in İsrail ordusu İstihbarat Şubesi belgelerinden aktardığına göre Filistin'deki Arapların %70'i yerlerini Yahudilerin askeri saldırıları sonucu kaybetti.¹⁶¹

Çatışmaların doğal sonucu olarak halkın buldukları yerleri kendi istekleriyle terk etmelerinin yanı sıra, İsrail, boşaltmayı düşündüğü Filistin köylerinin yerleşiklerinin gidebileceği güvenli bölgeler ve güzergâhlar gösterme yöntemini, onları korkutarak buldukları yerleri terk etmeye ikna etme me-

155 Arnon Golan, “The Transfer to Jewish Control of Abandoned Arab Lands During The War of Independence”, s. 410.

156 Simha Flapan, “The Palestinian Exodus of 1948”, s. 17.

157 Nur Masalha, *Expulsion of The Palestinians*, s. 176-177.

158 Tom Segev, *1949: The First Israelis*, (New York: Owl Books, 1998), s. 6.

159 Shulamit Carmi and Henry Rosenfeld, “The Time When The Majority in The Israeli Cabinet Decided ‘Not to Block The Possibility of The Return of The Arab Refugees’ and How and Why This Policy Defeated”, *Land and Territoriality*, Michael Saltman (der.), (Oxford: Berg, 2002), s. 56.

160 Henry Cattan, *The Palestine Question*, s. 52.

161 Benny Morris, “What Happened in History”, *Journal of Palestine Studies*, C. 15, No.4, Yaz 1986, 181-182, s. 181.

oduyla birlikte kullanmıştır.¹⁶² Bu yöntemi tamamlamak üzere İsrail güçleri, Filistinlilerin yerlerini terk etmelerine neden olan askeri yöntemlerinin yanı sıra, ister gerçek isterse söylenti şeklinde olsun tecavüz faktörüne, Filistinlilerin panik halinde kaçışının önde gelen sebeplerinden biri olarak uygulamalarında yer vermiştir.¹⁶³ Ayrıca kaynakların İsrail güçleri tarafından ‘mini katliamların’ gerçekleştirildiğini anlatabilecek birçok Filistinli bulunduğuunun altını çizmesi, İsrail’in taktik tercihlerini açığa çıkarmaktadır.¹⁶⁴

Yeni gelen göçmenler ele geçirilen yerel halkın evlerine yerleştirilirken, Filistinlilerden boşalan veya boşaltılan yerlere dönüşlerin önlenmesi için burarlarda hemen iskanı sağlayacak şekilde diğer Yahudi siviller sevk edilmiştir.¹⁶⁵ Ayrıca çatışmalar nedeniyle yer değiştirmek zorunda kalan Yahudileri barındırmak için de Filistinlilerin yerleşim alanları güç kullanılarak boşaltılmıştır.¹⁶⁶ Yahudi savunma ağının güvenliğini sağlamlaştırmak için sürekli olarak güç bulundurulamayan veya Yahudi yerleşimcilerle yeniden iskân edilemeyen Arap köyleri tahrip edilmiştir. Eğer mümkünse, yerleşikleri sürülen yerlerin yakın çevrelerinin de işgal edilmesi yeğlenmiştir.¹⁶⁷

İsrail güçleri, askeri operasyonların sona ermesi sonrasında köylerine dönen yerel halkı askeri terminoloji çerçevesinde ‘sınır ihlalcisi’ (*infiltrator*) olarak nitelerek, onları bölgeden uzaklaştırmayı ve yerel halkın yaşam alanlarını terk etmediği yerlerde sıkı askeri rejim uygulayarak, onların hayatlarını katlanılmaz kılmayı taktik seviyede uygulamıştır.¹⁶⁸ Topraklarını terk edenlerin geri dönüşüne izin verilmemesi ise kararlı fiili bir uygulama olarak hayata geçiril-

162 Elias Srouji, “The Last Days of Free Galilee: Memories of 1948”, *Journal of Palestine Studies*, C. 33, No. 1, Sonbahar 2003, s. 56.

163 Nur-eldeen Masalha, “On Recent Hebrew and Israeli Sources For The Palestinian Exodus, 1947-1949”, s. 132. Bu husustaki delillendirme tanıkların ifadelerine dayanmakta, konu ile ilgili askeri arşivlere erişim İsrail tarafından engellendiğinden belgeyle ispatı henüz mümkün değildir. Meghan E. Warren, *Taboo: Martial Rape in Israel and Occupied Territories*, (Washington D.C: Georgetown University, 2011), s. 25 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

164 Emile Touma, “The Political Coming-of-Age of The National Minority”, *Journal of Palestine Studies*, C. 14, No. 2, Kış 1985, s. 74.

165 Ahron Bregman, *Israel’s Wars*, s. 13; Ghazi Falah, “The 1948 Israeli-Palestinian War and Its Aftermath”, s. 261.

166 Arnon Golan, “Redistribution and Resistance: Urban Conflicts During and Following The 1948 War”, *Journal of Modern Jewish Studies*, C. 1, No.2, 2002, s. 119.

167 Amnon Kopeliouk, “New Light on The Israeli-Arab Conflict and The Refugee Problem and Its Origins”, s. 22.

168 Emile Touma, “The Political Coming-of-Age of The National Minority”, *Journal of Palestine Studies*, C. 14, No. 2, Winter 1985, s. 75; İsrail’in savaş sırasında işgal ettiği ve içinde Filistinlilerin kalmayı seçtiği bir şehri yönetim tecrübesini yaşadıkları ilk yer Hayfa’dır. Burada onlara yerel hizmetlerin asgari devam edeceği ancak siyasi konularda bir garanti verilemeyeceği bildirilmiştir. Ayrıca gidenlerin dönüşüne izin verilemeyeceği, silah taşıyanlar hariç diğerlerinin güvenliklerinin, insani haklarının korunacağı ve ordunun gerekli kamulaştırmaları yapacağı vurgulanmıştır. Yoav Gelber, “Israel’s Policy Towards Arab Minority, 1947-1950”, *Israel Affairs*, C. 19, No. 1, Ocak2013, s. 53-54.

miştir. Geri dönmeye çalışanlar, 'ateşkes sınırlarını ihlal edenler' olarak kabul edilerek, sızma yapan gerillalarla aynı kategoride değerlendirilmişlerdir.¹⁶⁹

Sınır ihlalleri, öncelikle yerlerinden ayrılanların tekrar geri dönerek eski yerlerine yerleşme faaliyeti olarak görüldüğü ve bu da 'geri dönüşe hayır' politikasıyla çeliştiği için engellenmesi gereken ve ciddi güvenlik riski addedilen bir eylemdi. Yerel halkı bundan alıkoymak ve caydırmak için pasif manada tutuklama ve para cezası uygulaması yapılırken, sızmaya karşı ana önlem ordu, polis, yerel silahlı güçler, gümrük ve askeri valinin ofisinden ekiplerin katıldığı müşterek bir arama ve takip faaliyeydi. Ordu bölgeyi kuşatıp kaçış güzergâhlarını kapatıyor, askeri idarenin ekibi yerel halkı topluyor, polis ve yerel silahlı güçler aranan kişileri tespit ediyor, polis ve gümrük görevlileri kaçak malları ortaya çıkarıyordu. Kimlik kartı ya da gerekli izin belgelerini gösteremeyenler ya tutuklanıyor ya sınır ötesine geri gönderiliyor ya da daha ileri sorgulama için götürülüyorlardı.¹⁷⁰

Sınır ihlallerinin dönemin İsrail güvenlik anlayışında ve taktik uygulamalarında esas uygulama bulduğu alan, caydırıcılığın tesis edilmesiydi. Bu anlayışta Arapların İsrail ile savaşmak için farklı yollar aradıkları (sınır ihlalleri, sızma girişimleri ve sınır ötesi gerilla saldırıları) düşüncesi hâkimdi. Bunun üstesinden güç kullanımıyla gelerek hem sınırdan yapılan saldırıları ve sızmaları engellemek hem de İsrail'in bir güvenlik sorununun çözümü konusunda içte ve dışta itibar kazanmak amaç edinilmişti. Böylece istenmeyen bir savaşın önlenmesi, uzun süren yıpratma savaşlarında gücün karşı tarafça anlaşılmasının sağlanması, savaşın kaçınılmaz olduğu durumlarda pazarlık zemini oluşturulması ve politik avantajlar sağlayacak askeri başarılar elde edilmesi mümkün kılınmaya çalışılmıştır.¹⁷¹

Uygulama aşamasında, saldırılar olduğu sürece misilleme operasyonlarının meşru müdafaa olarak görülmesi ilkesi benimsenerek, yoğun ve ezici operasyonlar ulusal güvenlik gerekçesiyle meşrulaştırılmıştır. Amaç, saldırılardan sorumlu tutulan Arap hükümetlerine karşı İsrail'in kendi güvenliğini sağlamak başlığı altında, devam edecek saldırıların bedelinin ağır olacağını göstermek olmuştur. Etkinliği arttırmak için de Araplar ile Filistinliler arasında misillemele muhatap olma konusunda bir ayırım yapılmamıştır.¹⁷²

İsrail'in 1948 Savaşı'ndan elde ettiği önde gelen çıkarım, güvenliğin tartışmasız olarak birinci, göç meselesinin de ikinci önemli konu olduğudur. Göç, ülkenin iş ve askeri gücünü en kısa zamanda takviye etmenin tek yolu olduğundan,

169 Benny Morris, *Righteous Victims*, s. 272-273.

170 Yoav Gelber, *Palestine 1948*, s. 68-69.

171 Janice Cross Stein, *Rational Decision Making*, s. 102-103; Israel Tal, *National Security*, s. 51-52.

172 İsrail misilleme eylemleri, misilleme faaliyeti ve tehdidi yeterince güçlü ve güvenilirse olursa, rasyonel bir düşman saldırgan eylemlerine son verecektir veya kaçınacaktır ilkesini benimsemiştir. John W. Amos, *Palestinian Resistance*, s. 11.

toprak edinimlerinin bile güvenliğe olan katkısı göçten daha az görülmüştür.¹⁷³ Askeri anlamdaki deneyimler de davanın haklılığının (Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması ve vaat edilmiş topraklar) ve saldırgan savunmanın temel olarak kabul edilmesi, savaşı düşman toprağına taşıma yaklaşımının benimsenmesi, saldırı üzerinden çatışmanın inisiyatifinin elde tutulması, tüm ulusal kaynakların harekete geçirilmesi, stratejik derinliğe karşı alan savunmasının bir yöntem olarak kullanılması ve çatışmanın her aşamasında tam güce başvurulması olmuştur.¹⁷⁴ Bu çıkarımlara ulaşılmasında, Arapların tüm taleplerini reddeden, taviz vermemeyi benimseyen ve şartlar oluşunca onlara karşı saldırgan politikayı savunan bir güvenlik yaklaşımının süreci yönetmesinin etkisi büyüktür.¹⁷⁵

1948 Savaşı'ndan sonra İsrail, edinilen deneyim ve çıkarımlar doğrultusunda, saha hâkimiyetini güçlendirmek için ordusunu tüm ateşkes sınırları boyunca konuşlandırmıştır. Bu uygulama sonrasında sınırlarda yaşanan çatışmalarda İsrail'in amacı, düşmanın moralinin bozulması ve İsrail halkının kendine güveninin sağlanmasıdır.¹⁷⁶ Savaşın sonuçları Arap devletleri bağlamında ele alındığında, 1949 ateşkes hattının İsrail için tehlikeli olduğu ve bunun girişilecek yeni bir savaşla ortadan kaldırılması görüşünün zihinlerdeki yerini aldığı görülmektedir. Filistinliler bağlamında ele alındığında ise, Arap işgali olmasa bile, yerel Filistin güçleri felce uğratıldığı için İsrail güçlerinin Filistin topraklarında ilerlemesinin zaten mukadder olduğu, savaş durumunun bunu yapabilmek ve meşruiyet elde edebilmek için taktik avantaj olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.¹⁷⁷

Filistin içlerine doğru askeri yöntemlerle elde edilen topraklar yine askeri yönetim tarzıyla kontrol altında tutulmuştur. Taksim planı hatlarının ötesinde kalan ve savaşta ele geçirilen Arap bölgelerinde askeri bir rejim kurularak, buralara İsrail tarafından başlarında bir üst askeri vali olacak şekilde askeri valiler atanmıştır. Bu valiler, askeri yönetimin bir parçası olmanın yanı sıra, bir Arap liderliğinin ortaya çıkmasının önlenmesi, Arap azınlığın bir çatı altında organize olmasının engellenmesine yönelik siyasi izleme faaliyetleri yapılması ve Arap ekonomisinin Yahudi devletine bağlı kalmasının temin edilmesi görevleriyle teçhiz edilmişlerdir.¹⁷⁸

173 Michael N. Barnett, *Confronting The Cost of The War*, (New Jersey: Princeton University Press, 1992), s. 155-156.

174 Mordechai Bar-On, *In Pursuit of Peace*, s. 4; Israel Tal, *National Security*, s. 121-122; David Ben Gurion, *Israel*, s. 134.

175 Ilan Peleg, "Israel As A Liberal Democracy", s. 67.

176 Israel Tal, *National Security*, s. 123-125.

177 Ilan Peleg, "Israel As A Liberal Democracy", s. 67; Walid Khalidi, "Plan Dalet", s. 19.

178 Ronnie May Olesker, *The Value of Security vs. The Security of Values: The Relationship Between The Rights of Minority and The Security of Majority of Israel*, (Massachusetts: The Fletcher School of Law and Diplomacy, Nisan 2007), s. 34-35 (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ancak işgal edilen bölgelerde işgalden sonra merkezi askeri idarenin kurulması bu bölgelerdeki organizasyonun yapılması için yetersiz kalınca, müşterek politikayı şekillendirecek bölümler arası koordinasyonu sağlayacak bir komite kurulmuştur. Yoav Gelber, *Palestine 1948*, s. 58-59.

Bağımsızlık Savaşı'nın taktik boyutu, askeri yöntemle mümkün olduğunca fazla toprak edinilmesine ve Yahudi olmayan yerel halkın bu topraklarda mümkün olduğunca az kalmasının sağlanmasına odaklanmıştır. Çatışmanın icra şekli olan saldırgan savunma, bir yandan az zamanda çok edini mi sağlarken, diğer yandan da ortak tehdit ve ülkü doğrultusunda toplumsal konsolidasyona katkı vermiştir. Taktik aşamada düşman, salt olgusal güvenlik tehdidi oluşturan unsur değil, Yahudilerin beklentisinin önünde engel şeklinde yer alması ihtimali bulunan her şey olarak ele alınmıştır. Siyasi beklentilere askeri araçlarla ulaşılırken, savaşan bir toplum da yaratılmıştır.

5. Sonuç

Bağımsızlık Savaşı, 'savaş devlet kurar' kabulünü doğrulayarak, Yahudilerin sadece atalarının yurduna dönmelerini değil, aynı zamanda diaspora büyüklüğündeki bir cemaati ulus boyutunda bir yapıya nitelikli olarak indirgeyerek, orada yeni bir anlam kazanmalarını ve siyasi bir güç haline gelmelerini sağlamıştır. Böylece yeni bir müşterek gurur duygusu, Yahudi aidiyeti ve kimliği oluşturmuştur. İsrail Devleti kurulmadan önce Yahudiler, sorunla karşılaşma ihtimalleri nedeniyle kimliklerini gizlemek zorunda kalmışlardır. Devletleşme süreci bu durumu tersine çevirerek, kimliklerini saklamaktan ziyade savaşarak açığa vurmak ve varlıklarını ispat edecekleri yeni bir siyasi ve sosyal aşamayı şekillendirmiştir. Ulusal kimliğin yeniden yapılanması, Filistin coğrafyasında var olma arayışının sergilendiği çatışma döneminde üretilen askeri reflekste ve kimlik-güvenlik-öteki ilişkisinde izlenebilmektedir.

Savaşabilecek güçte ve özgüvende olma hali, Yahudi kimliğini sağlamlaştırmış ve İsrail'i tüm dünyadaki Yahudilerin temsilcisi ve savunucusu haline getirmiştir. Bağımsızlık Savaşı sırasında ve sonrasında artık Yahudi olanların Yahudi olmayanlara tabi olmaları gerekmediğinden, ulusal kimliğe geleceğe yönelik anlam kazandırılması ve onun üzerinden var olma ve varlığını devam ettirme politikasının tesis edilmesi süreci başlamıştır. Bir Yahudi devleti için öngörülen gerekliliklerin siyasi amaca dönüştürülmesi, devletin kurulmasına yönelik engelleme girişimlerinin güvenlik problemi olarak ele alınması, siyasi beklentilere askeri çözüm arayışı ve bu arayışın sahadaki uygulama şekli, bu sürecin tanımlayıcısı konumundadır. Sonuç odaklı hareket edildiğinden, amacı gerçekleştirecek her yöntemin olağan ve ahlaki kabul edilmesi de sürecin bir rutini olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devletleşmeye götüren savaşa ilişkin stratejik/taktik anlayış ve uygulamalar ile Yahudi geçmişine dair kabuller, Yahudi toplumunun kendine ait iç dünyası bağlamında, Bağımsızlık Savaşı sürecinin temel şekillendiricileri olmuşlardır. Anılan sürecin ve onu şekillendiren unsurların tamamının sadece Yahudilere ait faraziye ve eylemlerden oluşmadığı, Filistin coğrafyası ve uluslararası konjonktürle ilgili realitelerin bulunduğu ve bunların da sürece etki ettiği vurgulanmalıdır. Burada altı çizilmesi gereken önemli husus, Yahudilerin dışsal bu etkileri kendi sistematiklerine ve duygu/düşünce dünyalarına göre okuma,

kabullenme ve uygulamaya aktarma eğilimi göstermiş olmalarıdır, ki bu da belirleyici çerçeveyi yine Yahudi kabulleri istikametine yaklaştırmıştır.

Bu çerçevenin Yahudi toplumunun savaş ile olan ilişkisine etkin bir şekilde yön verdiği, süreçte izlenebilmektedir. Geçmişte derin kökleri bulunan kabuller, değerler ve beklentilerle inşa edilen mücadele, böylelikle daha kabullenilebilir ve uğruna fedakârlık yapılabilir hale getirilmiş, mücadele edilmemesinin ise yok oluşa eşitlenmesi kolaylaşmıştır. Bu bağlamda Filistin'deki Yahudiler, Arapların tıpkı Asurluların, Babillilerin, Mısırlıların, Romalıların, Haçlıların, İspanyolların, Sovyetlerin ve Almanların sahip olduğu Yahudi düşmanlığına sahip olduklarına kendilerini inandırmışlar ve/veya siyasi amaca ulaşılabilmesi için, Yahudi siyasi ve askeri figürleri tarafından inandırılmışlardır.

Tarih boyunca diğer milletler tarafından örselenmiş olmak, saldırganlık, kızgınlık, kırılma, zayıflık duygularını canlı tutmuştur. Sürekli kırılma ve korkuya atıf yapan yaklaşım, felaket beklentisinde bir siyaset/toplum düşüncesinin önünü açtığından ve güvenlik kavramını anlamlandırdığından, refleksler de buna göre gelişmiş ve en kötü senaryo, karar alma süreçlerinde ilk başvuru noktası haline gelmiştir. Sonucunda da “bunun bir daha olmasına izin vermeyeceğim” şeklinde, bir çeşit tepkisel tünel görüşü oluşmuştur. Bütün kötülüğün ötekine izafe edilerek, onun olumsuzlanması kolaylaştırılmıştır. Yahudiler dışındakilerin kötü olduğu algısı, var olma ve varlığını sürdürmeye yönelik karar alma süreçlerinin belirleyicisi yapılırken, tarihi derinliği bulunan korkular, Yahudi olmayanları kontrol etme ve boyun eğdirme davranışına aktarılmıştır. Sonuç olarak, kendilerinin yeterince acı çektikleri kabulü, onları empati yapmak yerine, birilerinin acı çekmesi gerekiyorsa bunların kendileri olmayacağı noktasına sürüklemiştir.

Aynı bağlamda, “başkası bize yardım etmeyecek, yalnızız” ve “tüm dünya bize karşı, herkes bizi yok etmek istiyor” şeklindeki çıkarımlar, Yahudi olmayanlara karşı ortaya konan reaksiyonel davranış tanımlar konumdadır. Düşmanlarla çevrili olma fikrine sabitlenme, savunma davranışının niteliği üzerine vesayet kurmuştur. Tüm zamanlarda geçerli olan Yahudi karşıtlığı düşüncesi, sadece kendilerine ait bir ülkede güvende olacakları kabulünü güçlendirirken, bu ülkenin Filistin topraklarında tesis edilmesi arayışı, çatışmayı kaçınılmaz kıldığı için, yine “herkes bizi yok etmek istiyor” duygu durumuna geri dönülmesinin önünü açmıştır. Geçmişe yapılan vurgu, sadece devletin var olma felsefesine değil, gelecek nesillere bırakılacak düşünsel mirasına da katkı sağlamıştır.

Geçmişe bağımlı çıkarımlar üzerinden üretilen güvenlik arayışı, doğal olarak kendileri dışındakilere karşı duyulan güvensizlikle süreci tanımlama eğilimi göstermiştir. Bu eğilim, Yahudilerin savunma refleksini ve güce başvurma davranışını kolaylıkla haklı çıkarma arayışlarını da yönetmiştir. Var olma arayışının geçmişten taşıdığı değerler ve semboller, geçmişten geleceğe bir zaman köprüsünün kurulabilmesi ve toplumsal birliktelik bağlamında çarpan değe-

rinin arttırılması için savaş döneminin mitleri, sembolleri ve figürleriyle üst üste örtüştürülmeye ve birlikte okunmaya çalışılmıştır. Savaşçı kimliği hem kahramanı hem de masumu barındırmıştır. Kahraman içe karşı konsolidasyon aracı olurken, masum da dışa karşı askeri eylemleri meşrulaştırma aracı rolünü üstlenmiştir.

Yahudilerin dışa kapalı bir toplum olması ve tarihsel süreçte mit hale gelen çatışmaların dini inanç içerisinde yaşatılmasına, tasvir edilen bu duygu durumunun korunmasına ve kendi içinde tekrar üretilmesine katkı sağlamıştır. Yahudilerin hep kurban seçildikleri, düşmanları karşısında hep meşru müdafaa halinde bulunan masumlar oldukları ve göze göz diş diş bir mücadele içinde oldukları duygusu, kendilerini sürekli beka konumunda tanımlamalarına yol açmıştır. Yapılan tanımlama, sadece kendilerini betimleme anlamı taşımamaktadır. Savunmada olduklarının ve güvenlik durumunun Yahudilere özel şartlar taşıdığına başkaları tarafında da kabul edilmesini bekleyerek, şiddet araçlarına başvuran reaksiyonel davranışlarının meşru görülmesini ve bunun kendilerini çevreleyen sorunlu coğrafya bağlamında değerlendirilmesini talep etmektedirler.

Zaman içinde düşman değişmekle birlikte reaksiyon korunmuş ve kolektif hafızanın değişmesine izin verilmemiştir. Geçmişle bağlantılanan beka algısı, yaklaşık 2000 yıl sonra gerçek bir savaşta sürece dâhil olduğu için, bu savaşın ele alınması ve yürütülmesiyle yakından ilişkili olmuştur. Taşınan kabuller geleceğe doğru uzanan bir silahlı mücadele anlayışına katkı sağlarken, Yahudi karşıtı tarihi geçmişin siyasetin merkezine oturtulması ve düşman algısının canlı tutulması, bireyin ve toplumun yönünün çizilmesine de etki etmiştir. Çizilen yönde savaşa dair algıları, dini, siyasi, askeri ve toplumsal bağlamda kurgulayan ve yöneten iki kavram ön plana çıkmaktadır, ötekileştirme ve düşman. Bu iki kavramın bir birini besleme dozları, şiddet araçlarına yönelimin boyutu üzerinde de etkindir.

Var olma mücadelesinin geri dönülmez bir biçimde Filistin topraklarında tutunabilmeyi sağlaması ve siyasi beklentileri gerçekleştirecek toplumsal konsolidasyonu tesis edebilmesi için, düşman ihtiyacı katalizör işlevi görmüştür. Oluşturulan bu tez-antitez ilişkisindeki düşman, hem algısal hem de olgusal boyuttadır. Geçmişten getirilen potansiyel üzerinden abartılarak üretildiği ve aşırı etnosentrik karakterde olduğu için algısaldır; başka bir topluma ait toprakları elde etmeyi hedeflediği ve onların da topraklarını koruyacakları için olgusaldır. Sadece Yahudi karakterinde bir yaşam sahasını kabul edilebilir bulmak, ötekini ve konjonktürel gerçekleri algısal boyutta önemsememe anlayışını beraberinde getirmiştir. Böylece ötekinin kendilerinden ayrıştırılması, Yahudilere göre gerçekçi güvenlik politikası olarak anlamlandırılmıştır.

Bu politikada Yahudiler dışındakilerin güvenliği yok farz edilmiş, Yahudi devleti fikrine karşı olan tüm kesimler düşman olarak kategorize edilmiştir. Ötekinin düşmanlaştırılması ve ona karşı askeri mücadele yürütülmesi yö-

nünde sistematik olarak beslenen düşmanın varlığı duygusu, Filistin'de bir Yahudi yurdu düşüncesinin benimsenmesinden itibaren etkin siyasi/askeri uygulamalar ve sonuçlar doğuracak şekilde kullanılabilir bir zemin bulmuştur. Düşman üzerinden kendini tanımlama yaklaşımının siyasi amaç için fayda ürettiği, süreçte gözlemlenebilmektedir.

Arap devletlerinin bir Yahudi devletinin varlığını inkâr etmeleri ve çatışmayı tercih etmeleri, tarihsel korkuları canlı tuttuğu gibi bu korkuları yavaşmanın ne kadar gerekli olduğu konusunda da Yahudileri ikna etmiştir. Oluşan endişe hali, Filistin coğrafyası bağlamında tanımlı beka mücadelesini, bir Yahudi-Arap savaşının sonucuna indirgemıştır. Böylece, Yahudi düşünce dünyasında bulunan döngünün kalıcı hale gelmesi ve toplumsal geleceğin bir savaş beklentisi/hazırlığı üzerine kurgulanması kolaylaşmıştır. Başka seçeneğin olmadığı bağlamında temellendirilen savaş düşüncesi, milliyetçiliğin konsantrasyonunu artırarak toplumsal içe dönüşü hızlandırmış, güvenlik kaygıları etrafında farklı siyasi görüşleri bir araya getirmiş ve fedakarlık yapmaya hazır homojen bir ulus yaratılmasına katkı sağlamıştır.

Anılan bağlamda fedakarlıktan kastedilen, amaca giden yolda Yahudilerin ölmeye ve öldürmeye hazırlıklı olmasıdır. Ayrıca savaş düşüncesi, daha sonraki nesillerin savaşan ve fedakârlıkta bulunan atalarını örnek alacakları ve ülkeleri için fedakârlık yapmaları beklenen bir anlayışa da katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, sürdürülebilir ve kontrol edilebilir bir yok olma endişesi, devletin geleceğini tesis etmek üzere toplumu siyasi bir amaca kanalize etmek için konsolidasyon aracı olarak konumlandırılmıştır. Yine aynı bağlamda endişenin olmadığı bir durum, güvenlik zafiyeti olarak, hatta yok oluşun başlangıcıymış gibi sunulmuştur.

Genel anlamda güvenliğin kavramsallaştırılmasında ve savaşın parametrelerinin belirlenmesinde geçmişe yapılan referanslara yer verilmesi, çatışma halini güvenliğin reel bir belirleyicisi değil, daha ziyade kurgulanan ideolojinin bir parçası haline getirme etkisi göstermiştir. Böylece, askeri ihtiyaç ve gerekliliklere göre reaksiyon yerine, her duruma ideolojik amaçlarla tanımlı aynı reaksiyonun verilmesi anlayışının önü açılmıştır. Bu anlayış, çatışmacı davranışın süreklilik kazanması, algısal sonuca ulaşılan kadar durulmaması, taviz verilmemesi ve verilecek tavizin güvenlik açığı olarak değerlendirilmesi sonuçlarını da üretmiştir.

Çatışma hali, Filistin topraklarının ve burada yaşayan yerel halkın üzerinde tam bir hâkimiyet arayışı üzerine kurulmuştur. Bu nedenle, Yahudiler lehine sıfır toplamlıdır. Çatışmanın stratejik/taktik çerçevesi, “alamadığımız her şey Filistinlilere gidecektir” anlayışı doğrultusundadır ve toprak/egemenlik kazancını hedeflediği için, doğası gereği tez-antitez ilişkisine tabidir. Diğerleri üzerinde egemenlik oluşturma isteği, ötekileştirmeyi çatışmanın gerekliliği ve kaçınılmazı yapmıştır. Zincirin bir sonraki halkası olan ötekini düşmanlaştırma yaklaşımı ise ona karşı hazır olunması ihtiyacını tetiklemiş, onun üzerinde

üstünlük sağlayarak kendine yönelecek düşünce, vasıta ve eylemi engelleme yaklaşımını ortaya çıkarmış ve sürekli olarak reaksiyonel çizgide bulunulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Ötekinin hikâyesini dinlemek hiçbir zaman önemsenmemiş, kendi hikâyesini ona dikte etmek temel arayış olmuştur. Böylece ötekinin yenilgisi üzerinden bir var olma anlayışının tesis edilmesi kolaylaşmıştır. Bu anlayışın devamı, Filistinliler ve Araplara karşı yapılan savaşın kazanılmasının onların haklarının rahatlıkla inkâr edilebilmesini sağlayacağı şeklinde kendini göstermiştir. Düşman üzerinde egemenliğin çatışma yoluyla sağlanması, egemenlikten vazgeçilmesini veya pazarlık konusu yapılmasını zorlaştırırken, vazgeçilmemesini ise meşrulaştırmıştır.

Ötekinin olumsuzlanması güçlendirildikçe Yahudi toplumunun daha fazla içe dönüşü de sağlanmıştır. Düşmanlar tarafından çevrelenmişlik endişesi, çatışmanın getirdiği kaotik ortam ve sürekli yüksek tutulan gerilimin etkisinden yararlanılarak, sadece kendi iç dünyasından beslenir hale gelen Yahudi toplumunun birliktelik ve özgüven seviyesi ileriye taşınmaya çalışılmıştır. Konsolidasyonun çatışmadan beslenmesi, çatışmaya daha fazla kanalize olan ve güvenlik şemsiyesi altında buluşan bir toplum yapısının da önünü açmıştır. Çatışma halinin toplum hayatındaki devamlılığı, tehdit ve düşman algısının sürekli pekiştirilmesiyle yakınlık göstermektedir.

Genel anlamda çatışma hali, savaşacak kabiliyet ve donanımda bir toplumun oluşturulmasında ve talep edilen toprağın ele geçirilmesinde bir katalizör olarak kullanılmıştır. Çatışma hali ve uygulamaları, aynı zamanda Bağımsızlık Savaşı'nın verilme şeklini ve felsefesini de oluşturmuştur. Bahse konu felsefe, seçeneksizlik üzerinden savaşın kaçınılmazlığını, Yahudi yaşam sahasındaki veya bu sahayı etkileyen unsurlara yönelik tehdit-risk bağlamında algısal/olgusal kavrayışlarını, bunlardan hareketle karşı eylem üretilmesini ve her türlü edinimin korunmasını içermektedir. Aynı kapsamda, Yahudilerin kendi imkân ve kapasitelerinin harekete geçirilmesi esas alındığından, edinilen başarılar özgüven duygusuna katkı sağlamıştır.

Bu felsefede çatışma davranışı da inisiyatifi ele almak, hedefe ulaşmak için sürekli eylem halinde bulunmak, işgal edilen bölgeyi sürekli olarak elde tutmak ve düşman unsurların yekvücut olmalarını engellemek olarak şekillenmiştir. Ancak çatışma üzerinden Yahudi toplumunu daha güçlü ve etkin yapma arayışı, aşırılığı beraberinde getirmiştir. Bu da daha ileri ötekileştirme, düşmanlık ve güç kullanımını mücadele sahasına taşımıştır. Böyle bir mücadele sonucu kurulan devletin de egemenlik sahasındaki tüm dini ve etnik unsurlara eşit yaklaşan İsrail Devleti milliyetçiliğini değil, dinsel/etnik odaklı Yahudi milliyetçiliğini gelecek ülküsü olarak benimsemesi olağan hale gelmiştir.

Toplumsal düzeyde kabullenilen çatışma hali ve davranışı, var olma mücadelesini büyük ölçüde güç kullanımıyla tanımlanabilir hale getirmiştir. Aynı

paralelde çatışmanın sürekliliğinin kabulü de güvenlik sorununa çözüm arayışının güç kullanımı ekseninde kalmasına katkı sağlamıştır. Zincirin bir diğ er halkası olan askeri güç kullanımının sonucu elde etmedeki etkinliği ise bu uygulamaya sabitlenilmesini kolaylaştırmış, “güce sert ve hemen başvurmak sorunu çözebilir, hatta çözmelidir” yaklaşımı, Bağımsızlık Savaşı sürecinde sıklıkla görünür hale gelmiştir. Yahudiler bu yaklaşımın esasını oluşturan hızlı hareket etmenin ve gücü yaymaktan ziyade düşmanın bir bölgesine yoğunlaştırarak sonuç almanın, kendilerine saha hâkimiyetini sağlamakta, düşmanın moralini bozmakta ve stratejik derinlik eksikliğini telafi etmekte avantaj sağladığını deneyimlemişlerdir. Daha fazla güç talebinin bu deneyimin bir sonucu olarak oluştuğu, süreçte gözlemlenebilmektedir.

Güç kullanımının niteliği ve dozu, bir güvenlik eşiğinin oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Daha fazla gücün mümkün olduğunca meşru bir şekilde kullanılabilmesi için düşmanca eylemler ve karşı reaksiyonun oluşması arzulanmıştır. İsrail düşman kayıplarını, kendi zayıflığının bir neticesi olarak orantısız güç kullanma zorunluluğuyla ilişkilendirirken, savunmada zafiyet görüntüsü vermemek için saldırgan nitelikte bir askeri davranış benimsenmiş, caydırıcılık düzeyinin sürekli korunması için asimetrik reaksiyon üretilmesi ve misillemelerde orantısızlığın esas alınması rutini oluşturmuştur. Sürekli güç kullanma alışkanlığı, her ihtimale karşı potansiyel tehditlere de yönelik bir hak olarak algılanmasının önünü açmıştır. Böylece savaş üzerinden kurulmuş bir devlet yapısında güç kullanımı, güvenlik politikasında vazgeçilemez ve eksiltilemez bir bileşen olarak, daha kolay yer bulmuştur.

Yahudilerin güce veya gücü kullanma tehdidinde başvurmasının stratejik ve taktik seviyedeki amacı, inisiyatifin karşı tarafa geçmesine izin vermemek, kendi varlığını diğerinin üzerinde üstün ve kabul edilir sağlamak ile hedeflerinin önünde engel olarak duranların davranışında değişiklik oluşturmaktır. Siyasi amaç ise devlet inşasını mümkün olduğunca hızlandırmak, rehinden henüz kurtarılmamış olarak addedilen Yahudi topluma ait görülen toprakları ele geçirmek ve Filistin coğrafyasında süreklilik gösteren bir yayılma sağlamaktır. Yahudilerin Filistin coğrafyası bağlamında öteki ile birlikte bir gelecek planlamak veya onları Yahudileştirmek gibi bir amacı olmadığı düşünülüğünde, güç kullanımının sahadaki amacının, onları yok etmek veya ötelemek anlamına geldiği, yani Yahudi devleti topraklarında mümkün olduğunca az Arap kalmasının sağlanması olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kitle devletin geleceği için tehdit olarak görüldüğünden, sürülmeleri güvenlik sorununun basitleştirilmesi ve çözülebilir hale gelmesi anlamına da gelmiştir.

Güç kullanımı düşmanı yıpratırken, Yahudileri bir arada tutan bir araç işlevi görmüştür. İsrail Devleti'nin silahlı çatışmaya dayalı olarak kurulması, Yahudi varlığını korumak adına ölmek ve öldürmek fikrine yakın kalınmasını sağlamıştır. Bu da militarizm ve dolayısıyla güç kullanma anlayışının toplumsal yaşam düzenine dönüştürebilmesinin önünü açmıştır. Güce başvurmak milliyetçi gruplar tarafından memnuniyetle karşılandığından, bir yandan mil-

liyetçilikle güç kullanımı arasında diğer yandan da güç kullanımı ile ulusal bütünlük ve güvenlik anlayışı arasındaki bağlantıyı oluşturmuştur. Düşman-güç kullanımı-konsolidasyon-güvenlik zincirinin kurulması için, gerek devletleşme öncesinde gerek sonrasında tüm çabaların güç maksimizasyonunun sağlanmasına yönelik olduğu söylenebilir.

Güç maksimizasyonunun temel hedefi, Yahudi toplumunu güvenlik odaklı olarak bir araya getirmek ve bu monoblok yapıyı korumak, tehdit/risk değerlendirmesini beka odaklı yapmak ve askeri araçları düşmanı barışa zorlamak değil, en azından yenmek en ideali de ötelemek veya yok etmek için kullanmak olmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için taviz vermeye yanaşmayan, savaşa dair etik değerlere sınırlı olarak tabi olan, sonuç odaklı, realist, reaktif, tüm imkânları süratle ve etkin bir şekilde seferber edebilecek kapasitede, öncelikli çıkarları garanti altına alıp geliştirebilecek kabiliyette, ötekının düşüncesini en az seviyede dikkate alan, Yahudi toplumunun kendi kendini savunmasını talep eden, İsrail'in uluslararası pozisyonunu müşterek olarak dış politika ve savunma politikası üzerine oturtan, fiili durumlar yaratıp saha avantajını lehine çevirebilen bir siyasi duruş benimsenmiştir. Bu bağlamda merkeze alınan konunun, sadece Filistin'deki Yahudi toplumunun var olma mücadelesi ve fiziki güvenliği değil, aynı zamanda ve belki de daha önemlisi tüm dünya Yahudilerin ortak ülküsü olan İsrail toprağının elde edilmesi ve savunulması olduğu söylenebilir.

Bağımsızlık Savaşı, Yahudi devleti için genişletilmiş yeni sınırları mümkün kılmış ve ülkenin gelecek yıllarına şekil verecek beka anlayışının çerçevesini önemli ölçüde belirlemiştir. Orta ve uzun vadeli planları içermeyen gündelik güvenlik ihtiyacının nasıl uzun vadeli stratejik hedeflere çevrileceği, fiili durumlar ve kazanımlar yaratarak geri dönülmez bir sürecin nasıl başlatılabileceği ve sınırları genişletmek için ümit vaat eden fırsatların nasıl değerlendirileceği, bu savaş sırasında öğrenilmiştir. Savaş cepheyle sınırlanmamış, ideolojik beklentinin ötekine tek taraflı olarak kabul ettirilebilmesinin ve dünya kamuoyunun bu yöne kanalize edilmesinin formülleri üzerinde düşünsel mesai harcanmıştır. Bu çabada amaç, Ortadoğu haritasının İsrail'in varlığını teminat altına alacak şekilde yeniden şekillendirilmesi olmuştur.

Bağımsızlık Savaşı'nın başarısı, bir yandan sahada uygulanan askeri yöntemlerin ve bu yöntemleri amaç doğrultusunda kanalize eden siyasi prensiplerin kurumsallaşmasına, diğer yandan da güvenlik anlayışının ilkesel çerçevesine katkı sağlamıştır. Bunun sonucunda İsrail, toprak tavizi içerecek bir barış tartışmayan ve komşu devletlerin İsrail'in bir karış toprağını hak etmediğini düşünen bir çizgiye kendisini sabitlemiştir. Bu da onu, kendi değerlerine göre bir barış anlayışı olan, kendini yüksek caydırıcılıkta silahlı barış ülkesi olarak tanımlayan bir konumuna getirmiştir. İsrail Devleti'nin müşterek bilincinin, amacının, köşe taşlarının ve referans noktalarının büyük ölçüde belirlenmesi, sonraki yılların siyasi söylemlerinin ve yeni savaşların şartlarının da yönünü tayin etmiştir. Yön tayininin büyük ölçüde, savaş sırasındaki uygulamaların

deneysel başarısının stratejik planlamalara esin kaynağı olması, yeni stratejilerin de yeni taktik uygulamaları besleyerek bir savunma ve saldırı için düşünsel altyapı tesis etmesi şeklinde işlediği görülmektedir.

İsrail, Bağımsızlık Savaşı'nın formu olarak, düşmanla insani diyalogun kesilmediği, dış barışçıl müdahaleye daha fazla açık ve ilkesel çatışma kurallarının daha fazla gözetildiği sınırlı savaş yerine, topyekûn savaşı kabul etmiştir. Bu yaklaşım, sınırsız şiddeti, büyük çapta yıkımı, etnik ötelemeyi, yaşam alanlarının ve kaynaklarının tahribini, kültürel geçmişe ait eserlerin yok edilmesini daha kolay benimsenebilir kılmıştır. Zira, sayılanların yapılamadığı bir savaşın, Yahudilere Filistin coğrafyasında avantajlı yeni bir başlangıç sağlamayacağı, süreçte izlenebilmektedir. Topyekûn savaşın İsrail'e sağladığı bir diğer avantaj da Filistin-İsrail çatışmasının daha büyük bir güvenlik sorunu içinden ayrışıp, İsrail'in tek başına karşısında kalacağı ve hesap vermekte zorlanacağı bir durumun ortaya çıkmasına engel olmasıdır.

Bağımsızlık Savaşı, Arap karşıtı düşünce ve duyguları ulusun hafızasına derin izlerle işlerken, devamı gelecek siyasi beklentilerin bu yönde ilerlemesinin önünü açmıştır. Sahadaki başarısızlıklar, beklentilerin nasıl karşılanacağına, zayıf/kırılğan yönlerin tespit ve telafisine dair tecrübe olarak değerlendirilirken, başarılar, Araplar ve Filistinliler için öğrenilmiş çaresizlik yaratacak şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. Meşru müdafaa ve ulusal bağımsızlık için yapıldığına inanıldığından Bağımsızlık Savaşı, 'iyi savaş' olarak görülmüş, o savaş ve sonuçları hakkında bir şüphe ve çözülmesi gereken siyasi sorunların varlığına dair bir sorumluluk duygusu arayışı olmamıştır.

Savaş sadece askeri bir kültür, politika modeli ve etik anlayış yaratmamış, aynı zamanda buna uyumlu bir garnizon devlet, askerileşmiş bir toplum ve sivil askerlik anlayışı oluşturmuştur. Toplum siyasi, askeri, sosyal ve psikolojik olarak yeniden yapılandırılarak, Yahudi toplumunun imajı olan tüccar sınıfının, savaşabilen bir ulus ve birey figürüne dönüşmesi sağlanmıştır. Bu dönüşüm, bir yandan ülkenin öz güvenini güçlendirirken, diğer yandan da silah gücüyle sonuca ulaşabileceği kabulünü pekiştirmiş ve şahin bir kimliğin oluşmasını kolaylaştırmıştır.

Ordunun ulus inşasının, dayanışma duygusunun ve göçmenlerin sosyal uyumunun birincil aracı haline getirilmesi, edinilen askeri deneyimlerin toplumun tüm kesimine aktarılmasına ve benimsenmesine fırsat sağlamıştır. Askeri başarılar da siyasi arayış, beklenti ve düzenlemeleri askeri etkiye daha açık hale getirmiştir. Böylece, ordu etkin bir şekilde siyasete ve toplumsal dokuya nüfuz etmiştir. Savaş öncesinde, sırasında ve sonrasında şekillenen asker-toplum geçişkenliği, Yahudiler arasındaki potansiyel sosyal sorunları azaltarak, kendilerinin antitezi olan kesimler üzerine odaklanmalarına imkân vermiştir.

İsrail'in askeri anlamda kendini komşularından izole etmesi, özgüvenini sürekli güçlü olma ihtiyacıyla desteklemesi ve tehdit altında olma algısını canlı tutması, askeri konuları ön plana çıkarmış ve kaynak tahsisinde önceliğin gü-

venlik konularında olmasını mecburi kılmıştır. Öteki üzerinden tanımlı askeri meselelerin ülke gündeminin ilk sıralarını oluşturması, savunma, ekonomi ve dış işlerini yüksek politika konumuna taşımış ve siyasetteki pozisyonlarını önemli kılmıştır.

Sonuç olarak, Bağımsızlık Savaşı'nın barış değil, ateşkes anlaşmalarıyla sona ermesi ve siyasi düşüncenin 'yerleşim-toprak-ordu' üçlemesi üzerine oturtulması, devletin geleceğinin yine silah gücüyle şekillendirileceğinin işareti olmuştur.

Bibliografya

- "Another Deir Yasin?", *Journal of Palestine Studies*, C. 14, No. 2, Kış 1985, s. 207-212.
- Amos, John W., *Palestinian Resistance: Organization of A National Movement*, (New York: Pergamon Press, 1980).
- Bard, Michael G., *Will Israel Survive ?*, (New York: Palgrave MacMillan, 2007).
- Bard, Mitchell ve Moshe Schwartz, *1001 Facts Everyone Should Know About Israel*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2005).
- Bard, Mitchell G., *The Complete Idiot's Guide to Middle East Conflict*, (Indianapolis: Alpha Books, 1999).
- Barnett, Michael N., *Confronting The Cost of The War*, (New Jersey: Princeton University Press, 1992).
- Bar-On Mordechai, *In Pursuit of Peace: A History of The Israeli Peace Movement*, (Washington D.C: United States Institute of Peace, 1996).
- Beinin, Joel, *Was The Red Flag Flying There: Marxists Politics and The Arap-Israeli Conflict in Egypt and Israel 1948-1965*, (Los Angeles: California University Press, 1990).
- Ben-Ami, Shlomo, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy*, (Oxford: Oxford University Press, 2006).
- Benvenisti, Meron, *Intimate Enemies: Jews and Arabs in A Shared Land*, (Berkeley: University of California Press, 1995).
- Benvenisti, Meron, *Son of The Cypresses*, (Berkeley: University of California, 2007).
- Benvenisti, Meron, *Sacred Landscape: The Buried History of The Holy Land Since 1948*, (California: University of California Press, 2002).

- Berry, Mike ve Greg Philo, *Israel and Palestine: Competing Histories*, (London: Pluto Press, 2006).
- Bligh, Alexander, "Israel and The Refugee Problem: From Exodus to Resettlement, 1948- 1952", *Middle Eastern Studies*, C. 34, No. 1, Ocak 1998, s. 123-147.
- Bregman, Ahron ve Jihan El-Tahri, *The Fifty Years War: Israel and The Arabs*, (London: Penguin Books, 1998).
- Carmi, Shulamit ve Henry Rosenfeld, "The Time When The Majority in The Israeli Cabinet Decided 'Not to Block The Possibility of The Return of The Arab Refugees' and How and Why This Policy Defeated", *Land and Territoriality*, Michael Saltman(der.), (Oxford:Berg, 2002).
- Cattan, Henry, *The Palestine Question*, (London: Faver and Faber, 1987).
- Cohen, Stuart A., *Israel and Its Army: From Cohesion to Confusion*, (New York: Routledge, 2008).
- Cohen, Uri, "Unrevealing The Wars of 1948", *Jewish Social Studies*, C. 18, No. 3, Bahar/Yaz 2012, s. 120-135.
- Cook, Jonathan, *Blood and Religion*, (London: Pluto Press, 2006).
- , *Disappearing Palestine*, (London: Zed Books, 2008).
- Cooley, John, *Green March, Black September*, (London: Frank Cass, 1973).
- Dowty, Alan, *Israel-Palestine*, (Cambridge: Polity Press, 2005).
- Falah, Ghazi, "The 1948 Israeli-Palestinian War and Its Aftermath: The Transformation and De-Signification of Palestinian Cultural Landscape", *Annals of Association of American Geographers*, C. 86, No. 2, June 1996, 256-285.
- Flapan, Simha, "The Palestinian Exodus of 1948", *Journal of Palestine Studies*, C. 16, No. 4, Yaz 1987, s. 3-26.
- Flapan, Simha, *Zionism and the Palestinians*, (London: Croom Helm, 1979).
- Fraser, T.G., *The Arab-Israeli Conflict*, (New York: Palgrave Mc Millan, 2004).
- Gelber, Yoav, "Israel's Policy Towards Arab Minority, 1947-1950", *Israel Affairs*, C. 19, No.1, Ocak 2013, s. 51-81.
- Gelber, Yoav, *Palestine 1948: War, Escape and The Emergence of Palestinian Refugee Problem*, (Eastbourne: Sussex Academic Press, 2006).

- Golan, Arnon, "Redistribution and Resistance: Urban Conflicts During and Following The 1948 War", *Journal of Modern Jewish Studies*, C. 1, No.2, 2002, s. 117-130.
- , "The Politics of Wartime Demolition and Human Landscape Transformation", *War in History*, C. 9, No. 4, October 2002, s. 431-445.
- , "The Transfer to Jewish Control of Abandoned Arab Lands During The War of Independence", *Israel: The First Decade of Independence*, S. Illan Troen, Noah Lucas (der.), (Albany: State University of New York Press, 1995).
- Gorny, Yosef, "Zionist Voluntarism in The Political Struggle: 1939-1948", *Jewish Political Studies*, C. 2, No. 1-2, Bahar 1990, s. 67-104.
- Gurion, David Ben, *Israel: A Personal History*, (Tel Aviv: American Israel Publishing Co., 1971).
- Hahn, Peter L., *Caught in The Middle East*, (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2004).
- Harms, Gregory ve Todd M. Ferry, *The Palestine-Israeli Conflict*, (London: Pluto Press, 2008).
- Hart, Alan, *Zionism: The Real Enemy of The Jews*, (Atlanta: Clarity Press, 2009).
- Heller, Joseph, *The Birth of Israel 1945-1949: Ben Gurion and His Critics*, (Gainesville: University of Florida Press, 2003).
- Herzog, Chaim ve Shlomo Gazit, *The Arab-Israeli Wars: War and Peace in The Middle East*, (London: Vintage, 2005).
- Jawad, Saleh Abdel, "The Arab and Palestinian Narratives of The 1948 War", *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*, Robert I. Rotberg (der.), (Bloomington: Indiana University Press, 2006).
- Joseph, Uri-Bar, "Variations on The Theme: The Conceptualization of Deterrence in Israeli Strategic Thinking", *Security Studies*, C. 7, No. 3, Bahar 1998, s. 145-181.
- Karsh, Efraim, *Israel: The First Hundred Years*, (London: Frank Cass, 2004).
- , *The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War 1948*, (Oxford: Osprey Publishing, 2002).
- Khalidi, Rashid, *Iron Cage: The Story of The Palestinian Struggle for Statehood*, (Boston: Beacon Press, 2007).

- Khalidi, Walid, "Plan Dalet: Master Plan For Conquest of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 18, No.1, Sonbahar 1988, s. 3-44.
- , "Reconquista of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 39, No.1, Sonbahar 2009, s. 24-42.
- , "Why Did The Palestinians Leave, Revisited", *Journal of Palestine Studies*, C. 34, No. 2, Kiş 2005, s. 42-54.
- Khouri, Fred J., *The Arab-Israeli Dilemma*, (Syracusa: Syracuse University Press, 1985).
- Kimmerling Baruch, "The Social Construction of Israel's National Security", *Democratic Societies and Their Armed Forces: Israel in Comparative Context*, Stuart A. Cohen (der.), (London: Frank Cass, 2000).
- Knopf, Alfred A, *A History of Israel From Zionism To Our Time*, (New York: Knopf, 1976).
- Kopeliouk, Amnon, "New Light on The Israeli-Arab Conflict and The Refugee Problem and Its Origins", *Journal of Palestine Studies*, C. 16, No. 3, Bahar 1987, s. 16-24.
- Lochery, Neil, *Why Blame Israel?: The Facts Behind The Headlines*, (Cambridge: Icon Books, 2004).
- Lorch, Natanel, "Plan Dalet", *From Haven to Conquest*, Walid Khalidi (der.), (Washington: The Institute for Palestine Studies, 1987).
- Lucas, Noah, *The Modern History of Israel*, (London: Weidenfeld and Nicholson, 1974).
- Lustick, Ian S., "Changing Rationales For Political Violence in The Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, C. 20, No. 1, Sonbahar 1990, s. 54-79.
- Masalha, Nur, "A Critique on Benny Morris", *The Israel-Palestine Question*, Ilan Pape (der.), (New York: Routledge, 1999).
- , *Expulsion of The Palestinians: The Concept of Transfer in Zionist Thought, 1882-1948*, (Beirut: Institute for Palestinian Studies, 1992).
- Masalha, Nur-eldeen, "On Recent Hebrew and Israeli Sources For The Palestinian Exodus, 1947-1949", *Journal of Palestine Studies*, C. 18, No. 1, Sonbahar 1988, s. 121-137.
- Merom, Gil, "Israel's National Security and The Myth of Exceptionalism", *Political Science Quarterly*, C. 114, No. 3, Sonbahar 1999, s. 409-434.

- Moore, John Norton, *The Arab-Israeli Conflict*, C. 4, Bölüm I, (New Jersey, Princeton University Press, 1991).
- Mor, Ben D., "Strategic Beliefs and The Formation of Enduring International Rivalries: Israel's National Security Conception 1948-1956", *International Relations*, C. 18, No.3, September 2004, s. 309-329.
- Morris, Benny, "Moshe Sharett: In Ben-Gurion's Long Shadow", *Journal of Palestine Studies*, C. 26, No. 4, Yaz 1997, s. 104-112.
- , "What Happened in History", *Journal of Palestine Studies*, C. 15, No.4, Yaz 1986, s. 181-182.
- , *1948: A History of The First Arab-Israeli War*, (New Haven: Yale University Press, 2008).
- , *Righteous Victims: A History of The Zionist-Arab Conflict, 1881-1999*, (New York: Knopf, 1999).
- , *The Birth of Palestinian Refugee Problem, 1947-1949*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1989).
- , *The Road To Jerusalem: Glubb Pasha, Palestine and Jews*, (New York: I.B. Tauris, 2003).
- Munayyer, Spiro, "The Fall of Lydda", *Journal of Palestine Studies*, C. 27, No. 4, Yaz 1998, s. 80-98.
- Naor, Moshe, "Israel's 1948 War As A Total War", *Journal of Contemporary History*, C. 43, No. 2, Nisan 2008, s. 241-257.
- Neff, Donald, *Warriors For Jerusalem*, (Vermont: Amana Books, 1988).
- Ohana, David, *Political Theologies in The Holy Land*, (New York: Routledge, 2010).
- Olesker, Ronnie May, *The Value of Security vs. The Security of Values: The Relationship Between The Rights of Minority and The Security of Majority of Israel*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Massachusetts, Nisan 2007.
- Pappe, Ilan, "The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, C. 36, No. 1, Sonbahar 2006, s. 6-20.
- Peleg, Ilan, "Israel As A Liberal Democracy: Civil Rights in The Jewish State", *Review Essays in Israel Studies*, (Albany: State University of New York Press, 2000).
- Peretz, Don, *Israel and Palestinian Arabs*, (Washington D.C: Middle East Institute, 1958).

- Pollack, Kenneth M., *Arabs At War: Military Effectiveness, 1948-1991*, (Nebraska: University of Nebraska Press, 2004).
- Rayfield, Gordon Elliott, *The Righteous Executioners: A Comparative Analysis of Jewish Terrorists of 1940s and Palestian Terrorists of 1970s*, Yayınlaşmamış Doktora Tezi, City University of New York, 1980.
- Rokach, Livia, *Israel's Secret Terrorism: A Study Based on Moshe Sharett's Personal Dairy and Other Documents*, (Massachussets: AAUG, 1986).
- Seliktar, Ofira, *New Zionism and The Foreign Policy System of Israel*, (Beckenham: Croom Helm, 1986).
- Shakom, Zaki, *Ben-Gurion's Political Struggles 1963-1967*, (New York: Routledge, 2006).
- Shalim, Avi, "The Debate About 1948", *International Journal of Middle East Studies*, C. 27, No. 3, Ağustos 1995, s. 287-304.
- , *The Iron Wall: Israel and Arab World*, (New York: W.W. Norton, 2001).
- Sheffer, Gabriel, "The Confrontation Between Moshe Sharett and David Ben-Gurion", *Zionism and Arabs: Essays*, Samuel Almog (der.), (Jerusalem: Zalman Shazer Center, 1983).
- Sivan, Emmanuel, "To Remember Is To Forget: Israel's 1948 War", *Journal of Contemporary History*, C. 28. No.2, Nisan1993, s. 341-359.
- Soentendorp, Ben, *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*, (New York: Palgrave McMillan, 2007).
- Shrouji, Elias, "The Last Days of Free Galilee: Memories of 1948", *Journal of Palestine Studies*, C. 33, No. 1, Sonbahar 2003, s. 55-67.
- Stein, Janice Cross and Raymond Tanter, *Rational Decision Making: Israel's Security Choices 1967*, (Colombus: Ohio University Press, 1976).
- Tal, David, "Between Intiution and Professionalism: Israeli Military Leadership During The 1948 Palestine War", *The Journal of Military History*, C. 68, No.3, Temmuz 2004, s. 885-909.
- , "David Ben-Gurion's Teleological Westernism", *Journal of Modern Jewish Studies*, C. 10. No. 3, Kasım 2011, s. 351-364.
- , "Israel's Road To 1956 War", *International Journal of Middle East Studies*, C. 28, No.1, Şubat 1996, s. 56-81.
- , *The War in Palestine 1948: Strategy and Diplomacy*, (New York: Routledge, 2004).

- Tal, Israel, *National Security*, trans. Martin Kett, (Connecticut: Praeger, 2000).
- Teveth, Shabtai, *Ben-Gurion and The Palestinian Arabs: From Peace To War*, (Oxford: Oxford University Press, 1985).
- The Old Testament*, trans. Ronald A. Knox, (London: Burns Oates and Washbourne, 1953).
- Touma, Emile, "The Political Coming-of-Age of The National Minority", *Journal of Palestine Studies*, C. 14, No. 2, Kış 1985, s. 74-83.
- Warren, Meghan E., *Taboo: Martial Rape in Israel and Occupied Territories*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Georgetown University, Washington D.C., 2011.
- Yahel, Havatzelet ve Ruth Kark, "Israel Negev Bedouin During The 1948 War: Departure and Return", *Israel Affairs*, C. 21, No. 1, Ocak 2015, s. 48-97.
- Yaniv, Avner, "Non-Conventional Weapons and The Future of Arab-Israeli Deterrence", *Between War and Peace: Dilemmas of Israeli Security*, Efraim Karsh (der.), (London: Frank Cass, 1996).
- Yiftachel, Oren, "Creeping Apartheid in Israel-Palestine", *Middle East Report*, Middle East Research and Information Project (MERIP), No. 253, Kış 2009, s. 7-15.
- Zertal, Idith, *From Catastrophe To Power: Holokost Survivors and The Emergence of Israel*, (California: University of California Press, 1998).

İnternet

- Curtis, Michael, "Will The Real Moderate Palestinians Please Stand Up", *American Thinker*, 20 Ocak 2013, http://www.americanthinker.com/articles/2013/01/will_the_real_moderate_palestinian_s_please_stand_up.html
- Morris, Benny, "Making History: Israeli President Shimon Peres Reflects on His Mentor, His Peace Partner and Whether The State of Israel Survive", *Tablet Magazine*, 26 Temmuz 2010, <http://tabletmag.com/jewish-news-and-politics/40409/making-history>
- Peres, Shimon, "Pivotal Movements", *The Jewish Week*, 29 Kasım 2011, http://www.thejewishweek.com/special_sections/text_context/pivotal_moments
- Shavit, Ari, "Survival of The Fittest", *Haaretz*, 8 Ocak 2004, <http://www.haaretz.com/survival-of-the-fittest-1.61345>

THE POLITICAL AND ECONOMIC IMPORTANCE OF ALGERIA AND THE ROLE OF MEHMET ALI PASHA, THE GOVERNOR OF EGYPT, IN THE FRENCH INVASION OF ALGERIA

ABSTRACT

Algeria was one of the places in the Mediterranean where took place the international rivalry in 19th century, and which has not lost its importance for being a commercial and strategic base throughout history. It is understandable that Britain and France competed for particular bases in Mediterranean, as in the case of Egypt. However, the Ottoman state, which had owed its existence for a while to balance policy, lost its influence in the region. Mehmet Ali Pasha's becoming a party to the aforementioned rivalry as the Governor of Egypt is an outstanding regional matter. Mehmet Ali Pasha was one of the most prominent figures of his time. For many powerful states, he was regarded as more threatening than the Ottoman state due to the autarchy and modern army he established and the welfare he acquired thanks to his strong monopoly policy. In this study, information about the aims of Mehmet Ali Pasha, who bargained with France, Ottoman state and Britain for Algeria, which was one of the important commercial bases of the period, has been provided. For this purpose, particularly the study of Prof. Dr. Ercüment Kuran has been utilized. Moreover, a document gathered from Ottoman Archive has been put to the service for researches.

Keywords: Algeria, Mehmet Ali Pasha, France, Rivalry, Colonialism

الأهمية السياسية والاقتصادية للجزائر ودور والي مصر محمد علي باشا
في موضوع الاحتلال الفرنسي للجزائر
سيودا اوزكايا
خلاصة :

تعتبر الجزائر احدى ميادين الصراع والمنافسة الدولية في القرن التاسع عشر، بما لها من اهمية كبيرة من حيث موقعها التجاري والاستراتيجي خلال عصور التاريخ. ومع انه يمكن فهم المنافسة التي كانت موجودة بين انكلترة وفرنسا في البحر الابيض المتوسط، كما هو الحال بالنسبة لنموذج مصر، فان الدولة العثمانية التي كانت تدين في بقائها وجودها لسياسة توازن القوى، اضحت تفقد قوتها على مر الزمن. اما الشئ الرئيسي الذي كان يجذب الانتباه في المنطقة، فهو اخذ والي مصر محمد علي باشا دورا مهما وقويا في خضم حالة التنافس المنوه بها. ويعتبر محمد علي باشا أحد اهم الأسماء في تلك الفترة. وبجانب تأسيسه التفوق الكامل في مصر، وبفضل جيشه القوي وتطبيقه اسلوب الانحصار القوي، فانه اضحى بفضل الرفاه الاقتصادي الذي حققه في مصر في موضع اعتبر تهديدا لامن الدول الكبرى اكثر بكثير بالقياس الى الدولة العثمانية. وقد حاولنا في هذا البحث عرض معلومات واسعة عن طموحات محمد علي باشا الذي دخل في مفاوضات مع فرنسا والدولة العثمانية وانكلترة حول الجزائر التي كانت احد اهم المراكز التجارية في ذلك الوقت. ومع استفادتنا الكبيرة في هذا المجال من الابحاث التي قام بها البروفيسور الدكتور ارجمند كوران، فاننا استهدفنا وضع الوثائق التي استخلصناها من الارشيف العثماني امام انظار الباحثين.

الكلمات الدالة : الجزائر، محمد علي باشا، فرنسا، المنافسة، الاستعمار.

CEZAYİR'İN SİYASİ VE İKTİSADİ ÖNEMİ VE MİSİR VALİSİ MEHMET ALİ PAŞA'NIN CEZAYİR'İN FRANSA TARAFINDAN İŞGALİNDEKİ ROLÜ

ÖZ

Ticari ve stratejik üs olma bakımından tarih boyunca önemini yitirmeyen Akdeniz'de XIX. yüzyılda uluslararası rekabet alanlarından birisi de Cezayir'dir. İngiltere ve Fransa'nın Akdeniz'de belli başlı üslerde, Mısır örneğinde olduğu gibi, rekabet etmeleri anlaşılabilir bir durum olmakla beraber bir süredir varlığını denge politikasına borçlu olan Osmanlı Devleti giderek etkisini yitirmiştir. Bölgede asıl dikkat çekici olan ise Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın söz konusu rekabet içerisinde güçlü bir şekilde yerini almasıdır. Mehmet Ali Paşa, dönemin en etkili isimlerinden biridir. Mısır'da tesis ettiği mutlak hâkimiyetin yanı sıra modern ordusu, güçlü tekel uygulaması sayesinde edindiği iktisadi refah ile büyük devletlerin, Osmanlı Devleti'nden çok daha tehditkâr buldukları bir yönetici konumundadır. Çalışmamızda, dönemin önemli ticari üslerinden olan Cezayir'e dair Fransa, Osmanlı Devleti ve İngiltere ile pazarlığa girişmiş olan Mehmet Ali Paşa'nın emelleri hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu konuda başta Prof. Dr. Ercüment Kuran'ın çalışmasından faydalanmakla birlikte Osmanlı Arşivi'nden edindiğimiz belgeyi de araştırmacıların hizmetine sunmayı hedefledik.

Anahtar Kelimeler: Cezayir, Mehmet Ali Paşa, Fransa, Rekabet, Sömürgecilik.

Sevda ÖZKAYA*

* Yrd. Doç. Dr., Tarih Bölümü,
Fen-Edebiyat Fakültesi,
Kastamonu Üniversitesi.

Ortaoğu Etütleri
Volume 7, No 2,
January 2016, pp.118-127

1. Giriş

Cezayir, tarih boyunca, alan bakımından genişliğinin de tesiriyle, Afrika'da ve Akdeniz'de iktisadi ve siyasi hâkimiyet tesis etmek bakımından önemli bir üs olmuştur. MÖ. 1000 yıllarından XVI. yüzyıla kadar Fenikeliler, Romalılar, Vandallar, Bizanslılar ve Müslüman Arapların hâkimiyetinde kaldıktan sonra, Osmanlı idaresine girmiştir.¹

VII. yüzyıldan itibaren başlayan İslam fetihleri sonucu bölgede Müslüman devletlerin hâkimiyet dönemi başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti döneminde Cezayir, Tunus ve Trablus'u kapsayan bölgeye Mağrip denilmiştir. Bu eyaletlerin içinde stratejik üs olma bakımından en önemlisi Cezayir Eyaleti'di. Bölgede Osmanlı hâkimiyeti XVI. yüzyılda Oruç Reis ile başlamış ve 312 yıl devam etmiştir. Cezayir bu süre içerisinde iktisadi, siyasi, idari, askeri ve kültürel alanda gelişmeler göstermiştir.²

Osmanlı idaresinde Tunus, Trablusgarp ve Cezayir "Garp Ocakları" şeklinde adlandırılarak ayrı bir statü ile idare edilmiştir.³ Bu özel statü çerçevesinde Osmanlı hâkimiyetinde olan Cezayir, idarî bakımdan Beylerbeyiler Devri (1518-1587), Paşalar Devri (1587-1659), Ağalar Devri (1659- 1671) ve Dayılar Devri (1671-1830) olmak üzere dört farklı dönem yaşamıştır. Garp Ocakları Padişah'a bağlı olmakla beraber, genel olarak yarı bağımsız bir yönetime sahip olmuştur⁴.

Osmanlı Devleti, merkezden uzak pek çok bölgede benimsemiş olduğu idari anlayışının bir benzerini bu bölge için de geçerli kılmıştır. Bu yönetim anlayışı, söz konusu bölgelerde idarecilere geniş yetkiler tanımak, yarı bağımsız olmalarına imkân vermek anlamına gelmektedir. Akdeniz'de faaliyette bulunan ve gerektiğinde donanmasıyla yardıma gelen Cezayir Ocağı'na da sıkı bir merkezîyetçilik yerine daha serbest bir yönetim uygulanmıştır. Zira bölgede Osmanlı iktisadi ve siyasi nüfuzunun tartışma götürmez olduğu dönemlerde çok ciddi sorunlarla karşılaşılmamıştır. Bununla birlikte XIX. yüzyıla girildiğinde iktisadi ve siyasi sahada ciddi sorunlar yaşamakta olan Osmanlı Devleti, daha evvel yarı bağımsız yönetimlerden zarar görmezken, artık bu yönetim tarzının benimsendiği bölgelerde ciddi problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu problemler Osmanlı Devleti'ni özellikle dış politikasında zor durumda bırakmıştır.

1 *Osmanlı Belgelerinde Cezayir*, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 115, Ankara, 2010, Proje Yöneticisi Doç. Dr. Yusuf Sarııay.

2 Tuncay Karacan, *Cezayir'de Fransız İşgali (1830-1871)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Ankara, 2004, s. 1-8.

3 *Osmanlı Belgelerinde Cezayir*, s. V-VII.

4 *Osmanlı Belgelerinde Cezayir*, s. V-VII.

Cezayir'de de buna benzer bir durum meydana gelmiştir. Cezayir dayılarının valileri kabul etmeme ve diğer ocaklarla çatışmaya girme, Avrupa devletleriyle gerek kendilerinin gerekse Osmanlı Devleti'nin yaptığı antlaşmalara riayet etmeme gibi kural tanımaz hareketleri Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmıştır. Bu türden hareketler Osmanlı Devleti'nin dış siyasetini olumsuz manada etkilemiştir. Bu sebeple, 1718'de yapılan Pasarofça Antlaşması'yla Osmanlı Devleti, Avusturya ile Garp Ocakları arasında barış için güvence vermek zorunda kalmıştır⁵.

2. Bölgede Devletlerarası Rekabet ve Mehmet Ali Paşa'nın Rolü

Fransa ve İngiltere arasında Avrupa'daki siyasi dengeyi menfaatleri doğrultusunda belirleme gayreti ve sömürge rekabeti sürüp giderken, Fransa'da koalisyon savaşları sonucu Napolyon Bonapart tehlikesi ortadan kaldırılınca, 1815'te yapılan Viyana Kongresi'nde İngiltere'nin isteğiyle korsanlığın kaldırılmasına karar verilmiştir. İngiltere bu gelişmeyi bir fırsat olarak görmüş ve Avrupa devletleriyle anlaşarak onların tepkisini çekmeden Cezayir'e Lort Exmont kumandasında bir donanma göndermiştir (1816). Hollanda filusunun da katıldığı bu donanma Cezayir şehrini topa tutmuştur. Bunun üzerine Cezayir Dayısı İngiltere ve Hollanda ile anlaşmak zorunda kalmıştır.

Ancak Fransa Kuzey Afrika hâkimiyeti için Cezayir'i ele geçirmeyi hedeflemektedir. Zira Mısır'da yaşanan başarısızlıktan sonra en yakın hedefi Cezayir olarak görmüştür. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda giderek güç kaybetmesi Batılı devletleri harekete geçirmiştir. Mısır, Avrupalı devletlerin üzerinde planlar yaptıkları öncelikli bir bölgeydi. Bunun nedeni, Mısır'ın Fransa ve İngiltere için önemli bir geçiş noktası olmasıydı. Her iki devlet de bu ülkeyi ele geçirerek ticaret alanında büyük bir güç elde etmek istemişlerdir. Ancak Fransa'nın Mısır'ı işgal hareketi başarısızlıkla sonuçlanmış ve Napolyon bu kez hedefine Cezayir'i koymuştur.

Eğer Cezayir'i ele geçirmeyi başarırsa yeni bir sömürge elde etmeyi ve İngiltere'ye karşı Akdeniz'de üstünlüğü ele geçirmeyi, bunun yanı sıra da Akdeniz ticaretinden önemli bir pay almayı planlamıştır.⁶

Zaten Cezayir'deki Osmanlı yönetimi XIX. yüzyıla birçok sorunla girmiştir. Bu sorunların sebebi Cezayir korsanlarının faaliyetleri nedeniyle Avrupa devletlerinin tepkileri olmuştur. Cezayir bu dönemde Hollanda, Prusya, İtalya, İspanya, Danimarka ve Rusya ile savaş halindeydi.⁷

Bu sırada Cezayir Dayısı İzmirli Hüseyin Paşa adeta Fransa'nın Cezayir ile ilgili planlarını gerçekleştirmesine yarayacak zemini hazırlamıştır. Şöyle

5 Kemal Kahraman, "Cezayir Osmanlı Dönemi", İ.A. c. 7., s. 487-489, 1993, s. 488.

6 Kahraman, "Cezayir Osmanlı Dönemi", İ.A. c. 7., s. 487-489.

7 Karacan, *a.g.t.*, s.10-12.

ki; Direktuar Dönemi Fransız Hükümeti, Bacri ve Busnak adlı iki Cezayirli Yahudi tüccardan 5 milyon Frank borç para ve bir miktar hububat almıştı. Fransa krallık idaresine geçince bu borcu tanımakla beraber, ödemeyi durdurmuştur. Bunun üzerine Dayı Hüseyin Paşa, kendisine borcu olan ve tebaası durumunda bulunan bu tüccarların hakkını almak için harekete geçmiş ve bazı Fransız gemilerine el koymuştur. Bu şekilde iki ülke arasında fiili gerginlik başlamış ve 29 Nisan 1827 günü Dayı Hüseyin Paşa borçları tartıştığı Fransız Konsolosu Pierre Deval'in yüzüne elindeki yelpaze ile vurunca, bunu hakaret sayan Fransa ile Cezayir arasındaki ilişkiler kesilmiştir. Bu olayı fırsat bilen Fransa, önceden planladığı harekâtı başlatarak 16 Haziran 1827'de Cezayir'e savaş ilan etmiş ve büyük bir donanma ile Cezayir sahillerini abluka altına almıştır.⁸ Uzunca bir süre Cezayir'i denizden abluka eden Fransa bu şekilde bir sonuç elde edemeyeceğini anlayınca, Cezayir-i Garb Beylerbeyini Mehmet Ali Paşa'yı kullanarak cezalandırmayı tasarlamıştır.

Bu plan Fransa'nın ani bir kararı neticesinde ortaya çıkmamıştır. Fransa, Mısır Valisi'nin bölgedeki fikir ve teşebbüslerine dair bilgi sahibi olduğundan, bu planı daha evvelden düşünmüştür⁹. Bu teklif karşısında Mısır Valisi harekete geçmeye hazır olduğunu bildirmiştir. Daha 1826'da Fransa'nın İskenderiye Konsolosu Mısır Valisi'ne Garb Ocakları'nın işgalini tavsiye etmiştir. Üstelik Başbakan Polignac Mısır Valisi'nin hareketini meşru kılacak bir ferman elde etmek için faaliyette bulunmuş ancak Sultan II. Mahmut özellikle İngiltere ile giriştiği müzakereler neticesinde Mısır Valisi'nin işe karıştırılmamasına karar vermiştir. Üstelik Paris'teki İngiltere Büyükelçisi'nin hükümetine gönderdiği mektuba göre, Cezayir'e asker sevki konusunda Fransa Hükümeti ile Mehmet Ali Paşa arasında bir senet imzalanmıştır.¹⁰

Mehmet Ali Paşa'nın da tıpkı Fransa gibi bu harekete istekli olmasının sebebi siyasi ve iktisadidir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Mehmet Ali Paşa'nın bölgeye yönelik emelleri çok daha eski tarihlere dayanmaktaydı. Fransa'nın saldırgan tutumu neticesinde ortaya koyduğu yeni bir politika değildi. Aksine Fransa Mehmet Ali Paşa'nın niyetlerinden haberdar olduğu için işgal hareketinde kendisinden faydalanmak yoluna gitmiştir.¹¹

Paşa'nın amacı idaresi altındaki toprakları genişletmekti. Ayrıca, Sudan'dan gelen kervanlar, Mehmet Ali Paşa çok vergi aldığından Mısır yerine Trablusgarp'tan geçerek Akdeniz'e ulaşmayı tercih ediyorlardı. Mısır Valisi Cezayir-i

8 Kahraman, *agm.*, s. 487-489.

9 Mehmet Ali Paşa'nın işgalden evvel bölge hakkında fikir ve teşebbüslerine dair bkz. *BOA, HAT*, 455, 22469, (1253).

10 Ercüment Kuran, *Cezayir'in Fransızlar Tarafından İşgali Karşısında Osmanlı Siyaseti (1827-1847)*, İstanbul, 1957, s. 19-21.

11 *BOA, HAT*, 455, 22469, (1253).

Garb'ı işgal ettiği takdirde Trablusgarp ve Tunus'ta yerleşecek ve böylece Sudan kervanlarının vergisini ele geçirecekti.¹²

Ayrıca Cezayir tüm Afrika'ya yayılma noktası oluşturabilecek konumdaydı. Yani Batı Akdeniz'de stratejik bir mevkideydi.¹³ 1830'a gelindiğinde ciddi bir iç bunalım yaşayan Fransa Hükümeti, kamuoyunun dikkatini dışarı çekmek ve dışarıda saygınlık kazanmak için 14 Haziran 1830 tarihinde Cezayir'e General Burman kumandasında büyük bir donanma ve 37.000 kişilik yeni bir kuvvet göndererek, 5 Temmuz 1830 günü Cezayir'i işgal etmiştir.

Avrupa'nın sömürge alanları arasında Kuzey Afrika toprakları, hammadde kaynağı, insan gücü ve deniz ticaretinde üstünlük etme bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu topraklarda Mısır ve Cezayir'in işgali, stratejik mevkileri nedeniyle tüm Avrupa devletlerini meşgul eden hadiselerdir. 1798'de Mısır'a yerleşmek isteyen Fransa burada tutunamayınca genişleme hırsını tatmin etmek hususunda Cezayir-i Garb'da kendine uygun bir saha bulmuştur. Cezayir'in işgali Fransa'ya Akdeniz hâkimiyetini İngiltere'den almak fırsatını verebilirdi. Tabii ki bu eyaletin işgali Kuzey Afrika'da kurulacak sömürge imparatorluğunun başlangıcı olmuştur.

Fransa, bölgeyle ilgilenen diğer devletlerin tepkisini azaltabilmek için bir takım politik tedbirler de ortaya koymuştur. Doğal olarak en büyük tepkiyi İngiltere'den görmüştür. Bu sebeple İngiltere'ye karşı Rusya'yı kullanmak istemiş ve Kral X. Charles, Başbakan Polignac'ın hazırladığı planı Rusya'ya sunmuştur. Plana göre Belçika ve Lüksemburg Fransa'ya kalacak, Osmanlı Devleti ortadan kaldırılacak, Osmanlı'dan Rusya da pay alacaktı. Ancak Rusya bu dönemde Osmanlı Devleti ile savaşta olduğundan proje ile ilgilenmemiştir.¹⁴

Bunun üzerine, düşünülen bir diğer proje ise Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan yardım almaktır. Kavalalı da buna istekli olmuştur. Başlangıçta kendisi Fransa'ya yardım vaadinde bulunmuştur. İngiltere ve Rusya bu fikirden de hoşnut olmamışlar ve Fransa'nın kendisi bir sefer yapmaya karar vermiştir.¹⁵

Aslında bu fikri hayata geçirmek için oldukça uğraşmışlardır. Fransa Babıali'ye verdiği notada Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Cezayir'e müdahale etmesini istemiş ve bu müdahale karşılığında O'nu garanti altına almıştır. Cezayir yönetiminin Mısır Valisi'ne geçmesi Fransa menfaatleri açısından uygundu. Böylece kayıp vermeden Cezayir meselesi halledilecek, ekonomik ve siyasi çıkarlarını devam ettirme şansı yakalanmış olacaktı. Bunun için Polignac 1830 yılında Mehmet Ali Paşa'ya 10 milyon Frank teklif etmiştir. Karşılığında 25 bin askerle aynı anda hem Tunus hem Cezayir'e saldırmasını istemiş-

12 Kuran, *a.g.e.*, s. 21.

13 Karacan, *a.g.t.* s.18-21.

14 Kuran, *a.g.e.*, s. 21.

15 Fransa'nın müstakil olarak işgale karar vermesi hakkında bkz. *BOA, HAT*, 455, 22469, (1253).

tır. Fransa'nın Mısır Valisi ile böyle bir antlaşma içerisinde olduğunu, İngiliz Elçi Sir Gordon Babıalı'ye bildirmiştir. Bununla birlikte, İngiltere'nin buna kesinlikle muhalif olduğunu belirtilmiştir. Tahir Paşa'nın derhal yola çıkması ve önce İskenderiye'ye giderek "*Padişah'ın Fransa ile Cezayir-i Garb Ocağı arasındaki anlaşmazlığın kan dökülmeden bertaraf edilmesini irade buyurduğunu*" Mehmet Ali Paşa'ya iletmesi istenmiştir. Ayrıca bu işe askeri kuvvetle karışmaktan men olunduğunu ifade etmesi ve oradan Cezayir'e gidip Fransa'ya karşı yapılmış olan hakaretlere tarziye vermediği halde maruz kalacağı tehlikeleri Dayı'ya açıklaması buyrulmuştur.¹⁶

Aslında Mehmet Ali Paşa'nın Fransa'ya karşı eğilimi daha gençlik dönemlerine dayanmaktadır. Mehmet Ali Paşa, kendisini büyüten amcasının idam edilmesi üzerine, Leon isimli bir Fransız tüccardan yardım görmüştür. Böylece Fransa'ya hep ilgi duymuştur. Mısır'a Fransa ile mücadele etmek üzere gönderildiğinde ise iki ordu arasındaki farkı görmüş, ayrıca Osmanlı'nın acizliğine yakından şahit olmuştur. Mısır'da tam olarak hâkimiyet sağladıktan sonra ordusunu modernleştirmek için Fransa'dan yardım almıştır. Mehmet Ali Paşa'nın Suriye'yi ele geçirme gayesi bilinmekle beraber aslında Osmanlı tahtına göz diktiğine dair iddialar da bu dönemde mevcuttur. İzlediği politikalar incelendiğinde Kuzey Afrika toprakları ile ilgili planları olduğu da görülmektedir.

Avrupa devletlerinin Mehmet Ali Paşa'nın güçlenmesine gösterdikleri tepki Osmanlı'nın yıkılmasından doğacak sorunları kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmektir. Ancak hepsinin menfaatleri örtüşmediğinden ortak bir politika geliştirememişlerdir. Avrupa devletleri içerisinde Paşa'yı en çok destekleyen ise Fransa olmuştur. Fransa Cezayir'i aldıktan sonra tüm Kuzey Afrika'yı ele geçirme hareketinde Mehmet Ali Paşa'dan faydalanmayı planlamıştır.¹⁷

Mehmet Ali Paşa Fransızlar Navarin'de donanmasını yok etmiş olmalarına rağmen, Fransa ile bu dönemde bile ilişkilerini bozmamıştır. Çünkü ileriye yönelik planı Suriye'ye doğru topraklarını genişletmektir ve bunun için Fransa'ya ihtiyacı vardı. Fransa'nın da Ortadoğu'daki İngiliz-Rus etkisini dengelemek için Mehmet Ali Paşa'ya ihtiyacı vardı. Ancak bazı görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Şöyle ki; Paşa hâkimiyet alanında tamamen bağımsız olmayı hedeflemekte Fransa ise kendi koruması altında bir yönetici planlamaktaydı. Mehmet Ali Paşa Cezayir işgalinde yapacağı yardım karşılığında, dört yıl içinde geri ödenecek 4 milyon Talari tutarında kredi ve son model yirmi dört top istemiştir. Böylece savaş gemilerine sahip olacak Fransa için Cezayir sorunu bitecek, Avrupa için de korsanlığın sonu gelecekti. Ancak Babıalı'nın bu planı onaylamaması üzerine Fransa, Cezayir'e doğrudan müdahale etmeye karar vermiştir. Avusturya, Prusya ve İngiltere bu işbirliğine doğal olarak karşı çıkmışlardır.¹⁸

16 Kuran, *a.g.e.*, s. 21.

17 Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*, TTK, 2003, s. 194-200.

18 Gilbert Sinoue, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa Son Firavun*, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, 1999, İstanbul, s.

Zaten İngiltere ve Fransa'nın mücadele alanı esas itibariyle Kuzey Afrika'ydı. Napolyon'un Mısır seferi ile başlayan bu bölgedeki ilgisi daha o zaman İngiltere'yi, aynen Rusya gibi endişelendirmiştir. Rusya kuzeyden güneye Akdeniz'e inmeye çalışırken Fransa da Akdeniz'in güney kıyıları ile ilgilenmiştir. İngiltere Akdeniz'de kurduğu hâkimiyeti zedeleyecek her girişime karşı çıkmıştır.

Mehmet Ali Paşa ise hâkimiyet alanını tüm Kuzey Afrika'ya yaymak istemiştir. 10 milyon Frank'ın haricinde kara ordusunu Cezayir'e sevk edebilmek için Fransadan donanma istemiştir.¹⁹ İngiltere'nin tepkisinden çekinmesine rağmen Fransa, Mehmet Ali Paşa'nın Batı Cezayir'e saldırması için donanma isteğini kabul etmiştir. Bu sırada, yukarıda da belirtildiği gibi, Padişah II. Mahmut, Mısır Valisi'nin bu işe karıştırılmasına engel olmak için Fransa ile müzakere yapmak üzere Cezayir'e Tahir Paşa'yı elçi olarak göndermişse de Fransa işgalden vazgeçmemiştir.²⁰

Fransa nüfuzu altında olan Mehmet Ali Paşa Cezayir'i işgal ettiği takdirde, Fransa'nın Akdeniz'deki hâkimiyetinin artacağı açıktı. Mehmet Ali Paşa'nın Cezayir'i hâkimiyetine almak yönündeki fikirleri Fransa tarafından daha evvelden bilinmekteydi. Bu sebeple, Fransa işgal politikasında Mehmet Ali Paşadan faydalanmak yoluna gitmiştir. Mehmet Ali Paşa'nın niyetlerine dair Fransızca yayınlanan bir kitapta Fransa ve Paşa arasında geçen pazarlıktan açıkça bahsedilmektedir. Buna göre, Mehmet Ali Paşa, bölgenin idaresini Osmanlı Devleti'ne münasip bir vergi ödemek karşılığında ele geçirmek niyetinde olduğunu ifade etmişti. Bu düşüncesini gerçekleştirme için 1829 senesinde İskenderiye'ye bir Fransa memuru görevlendirilerek gönderilmiş ve Trablus ve Cezayir'de Mehmet Ali Paşa'nın harekete geçmesini Fransa'nın da tercih edeceği bildirilmiş, ancak Trablus valisinden de hoşnut olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Mehmet Ali Paşa'nın bu düşüncesini gerçekleştirmesinin ancak Osmanlı Devleti'nin de onayını alması, bilgi vermesi yoluyla gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde de fikir beyan etmişlerdir.

Henüz Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde olan bu bölgede, sözü geçen tarihte Osmanlı'nın varlığını göz ardı ederek Paşa'nın bir siyaset belirlemesi de doğru bulunmamıştır. Dersaadet'te bulunan Fransız elçisi durumla ilgili Saltanat'ı Seniyye'yi bilgilendirmiştir. Bu bilgilendirmenin maksadı, daha o tarihlerde söz konusu bölgenin Mısır Valisi'nin yönetimine bırakılmasını Babalı'nın onaylaması yönünde bir etki yaratmaktır. Çünkü daha önce de ifade ettiğimiz üzere bölgede Mehmet Ali Paşa'nın yönetimi Fransız menfaatlerine hizmet edecekti.

281-285.

19 BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

20 Karacan, a.g.t. s. 25.

Fransız elçisi Cezayir-i Garb'ın Paşa'nın uhdesine tevcih edilmesi durumunda, Afrika sahilinde Saltanat-ı Seniyye'nin hâkimiyetini güçlendirmeye de yok etmeye de gücü olduğunu belirterek, eğer bu bölgede Fransa menfaatlerine aykırı bir gelişme meydana gelirse buna şiddetle karşılık vermekten geri kalmayacaklarını da bildirmiştir. Devlet-i Aliye bu ihbar ve ihtarı dikkate almaya karar vermişken, İngiltere elçisi Mehmet Ali Paşa'nın gücünü artırmanın akıllıca bir politika olmayacağını anlatarak devreye girmiştir. İşgal döneminde, Sultan II. Mahmut'un İngiliz ihtarlarını dikkate aldığını görmekteyiz. İngiltere, Paşa'nın Fransa'nın himayesinde bir istiklal fikrinde olduğunu Devlet-i Aliye'ye kabul ettirmiştir. Böylece Osmanlı Devleti, Fransız elçisinin ihtarını resmen reddetmiş ve cevap vermemiştir.²¹

Ancak Fransa, bu konuda Mehmet Ali Paşa ile görüşmelerine devam etmiştir. Mısır Valisi'nin planına göre İbrahim Paşa askerinin büyük bir kısmını karadan hareket ettirecek ve bir donanma ile onları destekleyecekti²². Seferin masrafını karşılamak için de Fransa'dan on sene vade ile yüz bin kese akçe istemekteydi. Bunun yanı sıra, İskenderiye'deki Fransa Konsolosu da kara ve denizden Fransa'nın harekâtı destekleyeceğini ifade etmekteydi. Ancak daha sonra Fransa, İngiltere'nin muhalefetine rağmen müstakil olarak Cezayir üzerine sefer ve hücum etmeye karar vermiştir²³. Fransız elçisine göre Devlet-i Aliye Mehmet Ali Paşa'nın saldırgan tutumunu gerektiği gibi anlayabilseydi bunu önler ve Mehmet Ali Paşa'nın güçlenmesini engelleyebilirdi. Hatta, böylece Mekke'nin sükûtundan, Şam'ın istilasından ve Medine muharebesinden de kurtulmuş olurdu.²⁴

3. Sonuç

Akdeniz'de Fransa hâkimiyetinin artması, Cebel-i Tarık, Malta ve Korfu'yu elinde tutan İngiltere'nin Akdeniz'deki üstünlüğünün tehlikeye düşmesi anlamına gelmekteydi. Hindistan yolunun güvenliği de önemli bir sebeptir. Bu sebeplerle İngiltere iki savaş gemisini Cezayir şehri önüne göndermiştir. Babiali nihayet Mısır Valisi'ne Cezayir meselesinden el çekmesini ihtar eden bir mektup yazılmasını uygun görmüştür. Mehmet Ali Paşa verdiği cevapta böyle bir antlaşma yapmadığını ifade etmiş ve Babiali bu cevabı yeterli bulmuştur.²⁵

Cezayir birçok Avrupa devleti için tehlike arz eden bir konumdadır. Korsanlık faaliyetleri sebebiyle Avrupa'yı zarara uğratmıştır. Bu sebeple, Viyana Kongresi'nde de Cezayir dâhil tüm Garp Ocakları'na karşı tedbir alınmasına karar verilmiştir. Bu sebeple Avrupa devletleri açısından Fransa'nın Cezayir politikası önemlidir. Fransa'ya en büyük tepki tabii ki İngiltere'den gelmiştir.

21 BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

22 BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

23 BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

24 BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

25 Kuran, *a.g.e.*, s. 21-25.

Çünkü Fransa Cebelitarık'ı tehdit eder konuma gelmiştir. Cezayir'in işgali, İngiltere'nin Akdeniz'deki, Afrika'daki ve Osmanlı Devleti üzerindeki emellerini kısıtlayıcı bir gelişme olmuştur.²⁶

İşgalden sonra Fransızlar halkın direnişini kırabilmek için askeri, siyasi, dini, kültürel ve ekonomik her baskıyı deneyerek Cezayir'in İslam-Arap kimliğini ortadan kaldırmayı hedeflemişlerdir. Cezayir'de gerçek anlamda bir soykırım gerçekleştirmişlerdir. Bu soykırım neticesinde bölgede sömürü düzeni oluşturmuşlardır.

Fransızlar bölgeden Türk unsurun çıkarılmasının ardından yerli halkın kolayca idare edilebileceğini düşünmüşlerdir. Bununla beraber Cezayir'in bütününe ele geçirmeleri Emir Abdülkadir kumandasındaki direnişçilerin yenilmesine kadar sürmüştür. Kavalalı Mehmet Ali Paşa işgalde yer almamış olsa da işgal sürecinde, Osmanlı Devleti'ni Avrupa Devletleri karşısında bölgede zor durumda bırakmıştır. Fransa, Osmanlı Devleti'nin söz konusu acizliğini bölgede çıkarlarını gerçekleştirmek yönünde güçlü bir silah olarak kullanmaya XIX. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Neticede siyasi ve iktisadi manada neredeyse tüm gücünü yitirmiş olan Osmanlı Hükümeti, işgali protesto etmekle yetinmiş ve 1847'de Fransız işgalini tanıyarak Cezayir üzerindeki haklarının sona erdiğini ilan etmiştir.²⁷

Kaynakça

BOA, HAT, 455, 22469, (1253).

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*, TTK, Ankara, 2003.

Kahraman, Kemal, "Cezayir Osmanlı Dönemi", *İ.A. C. 7*, s. 487-489, 1993,

Karacan, Tuncay, "Cezayir'de Fransız İşgali (1830-1871)", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.

Kuran, Ercüment, *Cezayir'in Fransızlar Tarafından İşgali Karşısında Osmanlı Siyaseti (1827-1847)*, İstanbul, 1957.

Osmanlı Belgelerinde Cezayir, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu. 115, Ankara, 2010, (Proje Yöneticisi Doç. Dr. Yusuf Sarıay).

Sinoue, Gilbert, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa Son Firavun*, (Çev. Ali Cevat Akkoynlu), 1999, İstanbul.

²⁶ Karacan, *a.g.t.*, s. 43.

²⁷ Kahraman, *a.g.m.*, s. 489.

ULUSLARIN DÜŞÜŞÜ

Acemoğlu, D. ve Robinson, J. A., (Çev: F.R. Velioglu),
(İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2015), 496 sf.
ISBN : 9786050918120
Nurgül Sevinç*

Daron Acemoğlu ve James A. Robinson, Ulusların Düşüşü adlı eserlerinde dünyanın zengin ve yoksul ülkeleri arasındaki gelir ve yaşam standartlarındaki büyük farklılıkları konu alıyorlar. Esere Nogales kenti örneği ile giriş yapıyorlar. Nogales kenti bir çit ile Nogales Arizona ve Nogales Sanora olmak üzere ikiye ayrılır. Arizona, Birleşik Devletler'de bulunmaktadır. Hane başına ortalama gelir yaklaşık 30.000 dolardır. Yetişkinlerin büyük çoğunluğu lise mezunu iken gençlerin çoğu okula gider. Sağlıklı bir nüfusa ve uzun yaşam süresine sahiptir. Kişilerin can ve mal güvenlikleri vardır. Demokratik bir yapıya sahiptir. Oysa, Meksika'da bulunan Sanora'da hane başına ortalama gelir yaklaşık 10.000 dolardır. Yetişkinlerin çoğunun lise diploması yoktur ve gençlerin çoğu okula gitmez. Bebek yaştakilerin ölüm oranı yüksek ve sağlık koşulları yetersizdir. Suç oranı yüksek, iş kurmak risklidir. Sanora halkı sıklıkla siyasetçilerin yolsuzluklarıyla ve beceriksizlikleriyle yüzleşir. Bir kentin iki yarısının birbirinden nasıl bu kadar farklı olduğunu

sorgulayan yazarlar, bölgeler arası coğrafi ve iklimsel bir farklılığın olmadığına ve hastalık türlerinin farklılık göstermediğine vurgu yapmaktadırlar. Ek olarak, sınırın iki tarafındaki insanların geçmişlerinin ve kültürlerinin aynılığını ortaya koyan yazarlar, iki yakanın halklarının atalarının aynı olduğuna, aynı yemeklerden ve aynı müzikten hoşlandıklarına işaret etmektedirler. Sınırlar arası bu farklılıkların kaynağını sorgulayan Acemoğlu ve Robinson'a göre, bu ayrımın kaynağı Nogales Arizona'nın sakinlerinin Birleşik Devletler'in ekonomik kurumlarından yararlanıyor olmalarıdır. Ayrımın bir diğer kaynağı, demokrasinin işleyişinde pay sahibi olmalarına imkân sağlayan siyasal kurumlarının varlığıdır.

Acemoğlu ve Robinson, Birleşik Devletler'in kurumlarının ekonomik başarıya Latin Amerika'dan daha elverişli oluşunun nedenini tarihsel süreci ortaya koyarak açıklamaktadırlar. 16. yüzyılın sonlarına doğru İspanyollar, Güney Amerika'nın orta, batı ve güney kısımlarının büyük bir kısmını fethedip

* Araş. Gör., TOBB-ETÜ Üniversitesi

sömürgeleştirirler. Direnişi kontrol altına almanın en etkili yolu, yerlilerin liderlerini rehin almaktır. Bu strateji ile İspanyollar, liderin serveti üzerinde hak iddia ederek yerli halkı vergi ve yiyecek vermeye zorlarlar ve kendilerini elit sınıf haline getirirler. Bu süreçte İspanyollar, altın ve gümüş yağmacılığının ardından yerlileri sömürmek için bir dizi kurum oluştururlar: *Encommende* (şehirlere ve yaşayanlarını kendi aralarında paylaşmak), *mita* (İnkaların plantasyonları işletirken zorunlu işgücü olarak kullanılmaları), *repartimiento* (malların İspanyolların belirlediği bir fiyatla yerlilere zorla satışı) ve *trajin* (yük hayvanları yerine yerlileri yük taşıyıcı olarak kullanmak). Bu kurumlar ile yerli halkı, geçimlerini karşılayacak ölçüde bir yaşam sürmeye iterler ve kalan tüm kazancı sömürmeyi amaçlarlar. Bu kurumlar ile İspanya büyük bir servetin sahibi olurken, Latin Amerika dünyanın en 'eşitsiz' kıtası haline getirilir. Kuzey Amerika ise 16. yüzyılın sonlarına doğru İngilizler tarafından kolonileştirilmeye başlanır. İspanyollar için Meksika, Orta ve Güney Amerika'da işe yarayan model Kuzey'de işe yaramaz. İnka ve Azteklerin aksine Virginia Kızılderililerinin altını ya da değerli madenleri yoktur, bu yüzden çalışmaya ya da yiyecek getirmeye zorlanamazlar. Ekonomik açıdan varlığını sürdürebilir bir koloni için tek seçenek, yatırım yapmaları ve çok çalışmaları için kolonicilere teşvik sağlayacak kurumlar inşa etmeleridir. Maryland ve Carolina'da da benzer kurumların hayata geçirilmesi amacı, aynı nedenlerden ötürü gerçekleştirilemez. Daha fazla ekonomik özgürlük ve daha ileri siyasal haklar talep etmeye başlayan yer-

liler bir meclis kurulmasına zorlarlar. Meclis, kralın ve onun lordlarının siyasal ayrıcalıklarını kaldırır. Dolayısıyla, yazarlara göre, demokratik ilkelere dayalı bir anayasayı belirleyen ve uygulayan ülkenin Meksika yerine Birleşik Devletler olmasının nedeni açıktır.

Acemoğlu ve Robinson, Birleşik Devletler ve Meksika'daki ilerleyen yüzyıllarda da devam eden kurumsal farklılığı şöyle açıklamaktadırlar: İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan ekonomideki teknolojik atılımlar ve yenilikler Birleşik Devletler'e de yayılır. Öyle ki, 19. yüzyıla gelindiğinde Birleşik Devletler, diğer uluslardan daha yenilikçidir. 19. yüzyılın ikinci yarısında dünya ekonomisinde bir patlama yaşanır. Buharlı gemi ve demiryolu gibi yenilikler uluslararası ticarete önemli ölçüde genişleme sağlar. Birleşik Devletler'in bu yeniliklere ayak uydurması kolay olur. Ancak Meksika'daki değişim, Latin Amerika'nın çoğunu fakir kılan kurumları yalnızca bir üst aşamaya taşıyan "izleğe bağlı" değişimdir. Acemoğlu ve Robinson, "sömürge toplumunun örgütlenme biçiminin kalıcı sonuçlarının pratikteki işleyişini", bu iki ülkenin sakinlerinden, dünyanın en zengin iki adamı olan Bill Gates ve Carlos Slim'den örnek vererek sürdürüyor. Gates'in dünyanın en yenilikçi şirketlerinden biri olan Microsoft'un kurucusu olması, Birleşik Devletler Adalet Bakanlığı'nın tekel kurma suçlamasıyla Microsoft'a dava açmasının önüne geçemez. Diğer yandan, Meksika'da Carlos Slim servetini ayrıcalıklı sözleşmeler elde ederek kazanır. Meksika'nın kârlı telekomünikasyon pazarını tekelleştirir

ve Latin Amerika'nın geri kalanına uzanır. Kazancının büyük bir kısmını siyasi bağlantıları sayesinde elde eden Slim, Birleşik Devletler'de iş yapma girişiminde bulunduğu başarı gösteremez, çünkü Birleşik Devletler'in kurumları karşısında Slim'in para kazanmak için kullandığı yöntemler işe yaramaz.

Bill Gates ve bunun gibi efsanevi isimlere, Birleşik Devletler, yeteneğini tamamlayacak özgün beceriler kazanmalarına, kolaylıkla şirket kurabilmelerine, projelerinin finansmanına, vasıflı çalışanlar bulabilmelerine olanak tanır ve rekabetçi piyasa koşullarını sağlar. Dolayısıyla, bu kişiler hukukun üstünlüğüne güvenir, mülkiyet haklarının emniyetinden endişe duymaz. Acemoğlu ve Robinson'a göre, siyasal güç sınırlandırılmış ve geniş bir biçimde dağıtılmış olduğundan, refahı destekleyen ekonomik kurumlar ağı oluşabilmiştir.

Acemoğlu ve Robinson dünyada eşitsizliği gözler önüne sererken, zenginlik örüntülerindeki değişebilir nitelikteki sürekliliğe vurgu yapmaktadırlar: Günümüzün en zengin 30 ülkesinden bazıları Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda iken, en yoksul 30 ülkenin neredeyse tamamı Sahra-altı Afrika'da bulunur. 150 yıl geriye de gidilse sıralama değişmez. Bu örüntüler süreklilik gösterse de, örneğin, Amerika'da son 150 yılda görülen sıralama 500 yıl önce olduğundan tamamen farklıdır.

Acemoğlu ve Robinson, dünyadaki eşitsizliği açıklamak için ortaya atılan coğrafya hipotezinin, kültür hipotezinin ve cehalet hipotezinin temel etkenler olamayacağını, kanıt-

lar ortaya koyarak göstermektedirler. Coğrafya hipotezi, "sıcak ülkelerin doğası gereği fakir" olduğunu savunur. Bu hipotezin modern versiyonu, tropikal hastalıkların işgücü verimliliğini olumsuz etkilediğini ve ayrıca tropikal toprakların tarıma elverişli olmadığını iddia eder. Yazarlar, Nogales örneğinde eşitsizliğin coğrafya ile açıklanamayacağını ortaya koymaktadırlar. Başta dini değerlere dayanan kültür hipotezi ise, günümüzde temellerini dinin yanı sıra başka değerlere ve ahlak anlayışlarına da dayandırıyor. Acemoğlu ve Robinson ise, Nogales örneğinde çitin kuzey ve güney yanında kültürel özelliklerin oldukça benzeştiğine, dolayısıyla da eşitsizliği açıklamakta kullanılmayacağına vurgu yapmaktadırlar. Kore örneğinde ise, kuzey ve güney arasında kültürel farklılıkların çok olmasına rağmen bu iki ülkenin geleceklerinin farklılaşmasında kültürün hiçbir rolü yoktur. Yazarlara göre, Nogales ve Kore'deki kültürel farklılık, zenginlik farkının nedeni değil sonucudur. Cehalet hipotezi, "insanların ya da yöneticilerin ülkeleri nasıl zengin hale getireceklerini bilmediğini" savunur. Oysa Acemoğlu ve Robinson'a göre, "sorun cehalet olsaydı, iyi niyetli liderler ne tür politikaların yurttaşların gelir ve refahını arttırdığını çabucak öğrenir ve bu politikalara yönelirlerdi."

Kurumsal farklılıklarla dünya eşitsizliğini açıklayan Acemoğlu ve Robinson, kapsayıcı ekonomik kurumları, yalnızca elit kesim değil toplumun büyük bir kesimi için güvence altına alınmış mülkiyet hakları ve ekonomik fırsatlar sunan kurumlar olarak; sömürücü kurumları ise

toplumun belirli bir kesiminin menfaatleri için başka bir kesimin zenginliğini sömüren kurumlar olarak tanımlar.

Acemoğlu ve Robinson'a göre, siyasetin kurumları kuşatmış olmasının nedeni şudur: kapsayıcı kurumlar ülkenin refahı için iyi olabilirken, sömürücü kurumlar oluşturmak bazı insanlar ya da gruplar için daha kârlıdır. Sömürücü kurumların kimler için fayda sağladığını ise şöyle açıklamaktadırlar: "Siyasal gücü kontrol edenler, güçlerini rekabeti sınırlandırmak, pastadan alacakları payı arttırmak ve hatta ekonomik ilerlemeyi desteklemek yerine çalıp yağmalamak için kullanmayı kendileri için yararlı bulurlar."

Acemoğlu ve Robinson, ekonomik ve siyasal kurumlar arasındaki güçlü bağı, sömürücü siyasal kurumların gücü dar bir elit grupta toplaması ile açıklamaktadırlar. Ekonomik kurumlar bu elit tarafından toplumun geri kalanının kaynaklarının sömürülmesi için tasarlanır. Böylece, sömürücü ekonomik kurumlar doğal olarak sömürücü siyasal kurumlarla birlikte hareket eder. Bu yakın ilişki, çoğulculuk ve kapsayıcı ekonomik kurumlar arasında da vardır. Yazarlar ayrıca şunu da vurgulamaktadırlar: Sömürücü ekonomik ve siyasal kurumlar arasındaki yakın ilişki sayesinde kurumlar devamlılığa meyilidirler. Oysaki kapsayıcı ekonomik kurumların idaresindeki sömürücü ekonomik kurumların uzun süre varlığını koruma ihtimali düşüktür.

Acemoğlu ve Robinson, dünyanın ilk kapsayıcı siyasal kurumlar dizisinin ortaya çıkışı olarak 1688'deki Gör-

kemli Devrim'i öne çıkartmaktadır. Bu devrim çoğulcu bir toplum oluşturmak için bir altyapı niteliğindedir ve siyasal merkezleşmeyi hızlandırır. Sanayi Devrimi'nin Görkemli Devrim'den kısa bir süre sonra başlamasının rastlantı olmadığına vurgu yapan yazarlar, Sanayi Devrimi'nin dünyada eşitsizliğinin artmasına da neden olduğunu belirtmekte, bunu birçok mucidin geliştirdiği yeni teknolojilerin yalnızca bazı ülkelerde hayata geçirilmesi ile açıklamaktadırlar. Acemoğlu ve Robinson'a göre, kapsayıcı kurumlar oluşturma yolunda atılan adımlar hızlı büyümeyi tetiklerken, kapsayıcı kurumlardan ani bir şekilde vazgeçmek de benzer ölçüde bir ekonomik durgunluğa sebebiyet verebilir.

Acemoğlu ve Robinson, teknolojik gelişimin ekonomi üzerindeki etkisini Joseph Schumpeter'in 'yaratıcı yıkım' kavramı ile açıklamaktadırlar: Ekonomik büyüme ve teknolojik değişim beraberinde 'yaratıcı yıkım' getirir, çünkü yeni teknolojiler mevcut beceri ve makineleri ekarte eder. Dolayısıyla, ekonomik büyüme süreci ve kapsayıcı kurumlar siyasette ve piyasada kazananlar olduğu kadar kaybedenlerin de olmasına sebebiyet verir. Yaratıcı yıkıma karşı duyulan korku, genellikle kapsayıcı ekonomik ve siyasal kurumlara karşıtlığın temelini oluşturur.

Sömürücü ekonomik kurumların bir miktar büyüme sağlayabildiğine değinen Acemoğlu ve Robinson, bu büyümenin sürdürülebilir olmayacağını ifade etmektedirler. Ayrıca, sömürücü siyasal kurumlara dayalı büyümeyi destekleyen düzenlemeler, yapıları gereği kırılabilir ve tahribe

açtıkları. Benzer şekilde, sömürücü kurumlar sürdürülebilir teknolojik gelişmeler de gerçekleştiremezler. Bunun nedeni ekonomik teşviklerin olmaması ve yaratıcı yıkımın siyasal sonuçlarından korkulmasıdır. Çarpıcı bir örnek, Roma'da İmparator Tiberius zamanında kırılmayan bir cam icat eden ve büyük bir ödül alacağını umarak imparatora giden adamın başına gelendir. Adam, icadını imparatora gösterince Tiberius ona icattan kimseye bahsedip bahsetmediğini sorar. "Hayır" cevabını alan imparatorun emri ile adam öldürülür. Bunun gibi, teknolojik gelişimin karşısında duran elitleri tarihten örneklerle ortaya koyan yazarlar, teknolojik yeniliklerin toplumları müreffeh hale getirirken belirli bir grubun ekonomik ayrıcalıklarının yok olmasına da yol açtığını eklemektedirler.

Kölelik sistemini de ele alan Ace-moğlu ve Robinson, 17. yüzyılda Karayipler'deki şeker plantasyonu sömürgelerinin gelişmesi ile uluslararası köle ticaretinin önemli ölçüde artmış olduğunu, köleliğin Afrika'da benzeri görülmemiş şekilde önem kazandığını vurgulamaktadırlar. Güney Afrika yerleşim yeri olmaya çok uygun bir yapıya sahiptir ve geniş elmas rezervleri ile zengin altın madenlerine sahiptir. Dolayısıyla bu, Avrupalıların Güney Afrika'ya yerleşmelerini cazip kılar. Afrikalılar, Avrupalılar sayesinde yeni tüketim malları ile tanışır. Tarımda saban kullanılmaya başlanır. Üstelik Afrikalı çiftçiler bu teknolojiyi hayata geçirmeye oldukça hevesli ve hazırdır. Tarım ekonomisi geliştikçe katı kabile kurumları çökmeye başlar. Sömürücü kurumların zayıflaması ise büyük bir hızla ekonomik dinamizme yol açar.

RELIGIOUS SECULARITY: A THEOLOGICAL CHALLENGE TO THE ISLAMIC STATE

Religious Secularity: A Theological Challenge to the Islamic State,
Naser Ghobadzadeh, Oxford University Press, 2015, 267 p.
Pınar Arıkan*

Based on the lived experience of an Islamic state in Iran since 1979, Ghobadzadeh problematizes the concept of Islamic state theoretically and questions the state-religion relationship within Iranian context. Iran has been going through the first modern Islamic state experience under the rule of the clergy. Ghobadzadeh argues that the theoretical ideal of the Islamic state has been crippled with the economic, socio-political, and theological contradictions of reality, and the notion of the Islamic state has been largely contested in Iran. The systematic contestation of Islamic state by the religious reformist scholars gave rise to a counter-discourse that Ghobadzadeh names as 'religious secularity.' By the oxymoronic term 'religious secularity', Ghobadzadeh meant 'the vision for the emancipation of religion from the state' (p. 2).

The book 'Religious Secularity: A Theoretical Challenge to

the Islamic State' is composed of six chapters besides an introduction and a conclusion. In the introduction, Ghobadzadeh elaborates on the concept of religious secularity. Firstly, he clarifies the difference between the terms secularism and religious secularity. Accordingly, secularism meant "emancipation of state and economy from religion." Religious secularity, however, concerns religion itself, and implies "liberation of religion from the state" (p. 5). Ghobadzadeh identifies two components of the concept of religious secularity. These are: 1. The disadvantages of the Islamic state to religion, which stems from Iran's experience of political instrumentalization of religion by the Islamic state to justify state policy (p. 5). 2. The argument that Islam is compatible with the secular democratic state. Departing from this argument, religious secularity discourse aims to "invalidate the religious basis of the unification of religion and state and to offer

* Dr., Akdeniz Üniversitesi, ORSAM
Danışmanı

religious justification for their separation” (p. 6). Ghobadzadeh’s articulation of religious secularity does not consider ‘religious’ and ‘secular’ as separate categories. Contrary to the Judeo-Christian understanding that holds “being secular as antithetical to being religious,” the boundaries of the two categories are blurred within religious secularity (p. 7). While conflating the two terms into one, Ghobadzadeh points the necessity to disassociate religious knowledge from religion itself. Then, religious secularity is not about understanding religion itself, but understanding “the process by which human beings develop knowledge of religion in an earthly context” (p. 7). In challenging the general Western dichotomy between the religious and the secular, Ghobadzadeh affirms that “in the Islamic context, to be religious is to be secular and to be secular is to be religious” (p. 7). Religious secularity in the Islamic context does not negate the public involvement of religion and its contribution to the civil society; thus, religion has a role both in public life and in the political process. However, “it insists upon the importance of an institutional division of state from religion” (p. 8).

Regarding the historical evolution of the religious secularity discourse in Iran, Ghobadzadeh informs that it first developed by Abdolkarim Soroush in a series of articles he had written in 1989. Soroush was joined by other scholars, journalists and politicians, who became known as ‘religious reformists’ (p. 25). Since then, religious reformists have been influential in demonstrating the po-

larization between the clergy in power and their critics who engaged in a new phase of enquiry that criticized jurisprudential state in Iran (pp. 25-26). The six chapters of the book scrutinize the politico-philosophical arguments of religious reformists against the religious claims of the Islamic clerical state, and portray their endeavor to articulate to a new model of secularity.

The first chapter deals with the “question of divine versus popular sovereignty and introduces challenges to the notion that state authority in the contemporary world may be derived from divine resources” (p. 27). Firstly, the concept of sovereignty in the Shiite school is discussed. According to Twelver Shi’a understanding, “the right to govern was given by God solely to the 12 Imams, all of whom were ancestors of Imam Ali and believed to be infallible” (p. 32). However, among the 12 Imams, only Imam Ali could form a government as the fourth caliph. The governments during the time of the Imams after Ali were illegitimate, and the 12th Imam, Mahdi, who is believed to be in occultation, is expected to return to form a just government. Departing from this belief, the Twelver Shi’a scholars argued that God did not appoint a specific person to rule in the occultation era. Although Safavid era witnessed legitimization of state authority by employing Shiite thought, the politicization of clergy in modern era started with the Constitutional Revolution and led to development of theories regarding political sovereignty among the clergy. However, the politically polarized

clergy of the time fortified the view that divine sovereignty could not be exercised by an Islamic state; rather the people, who would be guided by the clergy, had the right to political authority. Ayatollah Khomeini was the first cleric who articulated the concept of an Islamic state on the basis of divine sovereignty during the occultation era. Although the people vested with the role of electing the Supreme Leader of the Islamic Republic, this role was bound to religious principle. Thus, Ghobadzadeh argues, "the Constitution and Khomeini's thought on divine or popular sovereignty vindicates the doctrine of divine sovereignty" (p. 42).

The debate on divine or popular sovereignty is a major discussion in the religious secularity discourse. In challenging the notion of divine sovereignty as the source of authority in the Islamic state, the religious reformist scholars developed three approaches. One is the jurisprudential approach advocated by Mohsen Kadivar, Ayatollah Montazeri and Hasan Yousefi-Eshkavari. They reconsidered the Islamic sources to challenge the jurists' divine authority, to develop a theory of elect against the theory of appointment, and to question the religious basis for the notion of divine sovereignty. The second approach is from a historical perspective, advocated by Mehdi Haeri-Yazdi, Kadivar, Mojtabeh-Shabasteri, Eshkevari, and Bazargan. This perspective highlighted the difference between prophecy and caliphate, portrayed Velayet-e Faqih as a recent innovation in the Shiite school, considered the prophet's role as a messenger to

demonstrate his governance as an historical fact rather than a divine mission, and analyzed the acts and deeds of the infallible Imams none of whom claimed a divine right to political authority. The third challenge has been originated from a non-jurisprudential perspective, advocated by Soroush and Mojtabeh-Shabasteri. Soroush differentiated between religion and religious knowledge and argued that governance was a non-jurisprudential issue (pp. 60-61). Mojtabeh-Shabasteri employed a hermeneutic approach to the Quran and demonstrated that there is a conversational correspondence between the text and the reader which leads to many readings to Quran according to the pre-knowledge and pre-supposition of the reader, and there cannot be a neutral reading of the holy text (p. 69).

The second chapter is about the process of rise of a jurisprudential state which Ghobadzadeh refers paradoxically as seeding secularity. He examines Khomeini's introduction of the concepts of 'absolute mandate of the jurist' and 'expedient fiqh' in the early years of the Islamic state in order to justify and legitimize the political decisions by the ruling clergy that would not be religiously justified otherwise. Khomeini's invention of these concepts as a method of governance in Islamic state to overcome the discrepancy between religious precepts and realities of governance led to the formation of a jurisprudential state. The notion of jurisprudential state has been challenged by the religious reformers as being against the spirit of religiosity since it disregards eth-

ical aspect and led them to “reclaim the non-jurisprudential dimensions of Islam” (p. 85). Religious reformists argued that the unification of religion and state reduced Islam to jurisprudence and led to hypocrisy and corruption in the Islamic community that harmed genuine religiosity (pp. 74-95).

Ghobadzadeh devotes the third chapter to the discussion of how practical consequences of the formation of a jurisprudential state has given rise to the religious secularity discourse in Iran. Titled as ‘Religious Rationale for Separation,’ the third chapter explores the religious motivations of scholars in challenging the Islamic state and the search of these scholars for “an alternative to expedient fiqh that would discharge religion from governmental responsibility” (p. 102). The religious reformists assert the necessity to differentiate religion from political ideology in order to prevent social disillusionment with religion stemming from the unrealistic expectations created by the all-encompassing Islam of the Iranian state. Religious secularity discourse, Ghobadzadeh argues, “promotes the notion that Islam does not include a blueprint for governance” (p. 116). This argument is based on two grounds: 1. The extra-religious nature of governance; 2. The unification of religion and governance that attempted to apply jurisprudential solutions to the country’s sociopolitical and economic problems expanded the functions and competency of fiqh in a way to attribute political authority to the jurists solely on the basis of their competency in fiqh that

would not be entitled to rule otherwise (p. 120).

The fourth chapter of the book explores the political construction of clericalism. The jurisprudential nature of the Islamic state in Iran bestowed the clerics a unique position in political leadership and led to what Ghobadzadeh refers as ‘clericalism.’ Shiism has essentially been an apolitical tradition. After establishment of Qom seminary in 1921, the dominant tendency among the leading Shiite clergy was in accomplice with the tradition of political quietism. Political engagement of some clergy, most notably Ayatollah Kashani and Navvab-Safavi, were marginal to the mainstream Shiism, and yet, they both did not advocate for the political leadership of the clergy as their religious right (p. 135). Ayatollah Khomeini was the first Shiite cleric who propagated the idea of the direct rule of the clergy as their “right and responsibility to ensure the implementation of Shari’a” (p. 142). The institutionalization of Khomeini’s idea sustained with the acceptance of the second draft constitution written by the Assembly of Experts in 1980. Today, the clerics occupy not only the constitutional governmental institutions but also many administrative positions in almost all state organizations, and “any discussion of clerics returning to mosques and seminaries has been totally marginalized in the official political lexicon” (p. 148).

Ghobadzadeh discusses the clerical opposition against the clericalism of the Islamic state in Iran in the fifth chapter of the book and portrays how

the anti-clerical arguments within the ranks of the clergy contributed to the discourse of religious secularity. The clericalism of the Islamic state generated “a new generation of high-ranking clerics, such as Mesbah-Yazdi, Makarem-Shirazi, Nouri Hamedani, Javadi Amoli, Sobhani, Safi-Golpayegani, who unconditionally subscribe to the politico-religious discourse constituted by Khomeini” (p. 151). However, many high-ranking Ayatollahs, such as Marashi-Najafi and Golpayegani, and Grand Ayatollahs such as Araki, Khomeini and Sistani either remained quite on the issue of the leadership of the clergy or expressed their objection. The objections against clericalism by Ayatollahs Shariatmadari and Montazeri even led to fierce conflicts between the two and the clerics in power. Ghobadzadeh further argues that not only Sunni Muslims but also the senior Shiite clerics in Iraq and Lebanon have also rejected the idea of the political leadership by the clergy, and neither Sunni and nor Shi’a Muslims have been activated to establish an Islamic state after the Iranian example (p. 169).

The last chapter of the book explores the contradictions and paradoxes of the clerical hegemony portrayed in the arguments of religious scholars who contributed to the discourse of religious secularity. Ghobadzadeh discusses Ali Shariati’s pre-revolutionary concept of ‘Islam without clergy,’ and Hashem Aghajari’s post-revolutionary lecture titled ‘Islamic Protestantism and Shariati’ where he resembles the clerical establishment in Iran and Christianity

before the Protestant Reformation (pp. 173-176). Ghobadzadeh further articulates the shortcomings of the Hawza educational system and the clergy’s financial livelihoods as the two dimensions of the governmental incompetence of the clergy. As to the educational system, decentralized structure of the seminary, outdated textbooks and teaching methods and determination to hal-low textbooks used in the seminaries, the appropriation of ‘shobha (uncertainty)’ to prevent questions addressing the accepted principles of religion, domination of fiqh in hawza education are the main criticisms of religious reformists to challenge the competence of the clergy to rule (pp. 177-181). Secondly, the criticisms of Ayatollah Motahhari and Soroush against sahm-e Imam, the direct contribution of the Shiite believers to the financial resources of the clergy, are discussed. Motahhari argued that although sahm-e Imam enabled financial independence from the government, it brought dependence on the masses that prevented the clergy to reform religion as necessary. The solution Motahhari suggested was to form “a central fund that would collect religious payments and taxes and redistribute them among the clerics” (p. 183). Soroush, however, developed a more essential approach and questioned the clergy’s making a living from religion. He suggested, “unless they pay for their education and earn their financial livelihoods through a profession distinct from their religious role, the problem cannot be solved” (pp. 184-185).

Another contradiction of the clerical hegemony in the Iranian Islamic state occurred with the appointment of Ali Khamenei to the position of Valey-e Faqih after the death of Khomeini. Originally, the political-religious position of Valeyat-e Faqih was to be occupied by a Marja-e Taqlid, the most learned clergy in religion and the most respected by the people. However, appointment of Khamenei, who had not been recognized as a marja-e taqlid at that time, contradicted with this principle. Thus, the government position of valey-e faqih gained supremacy over religious position of marja-e taqlid. This controversy not only created problems for the state-clergy relationship but also fortified the hegemony of the ruling clergy over the society. Hence, the religious reformist scholars argued for “the emancipation of Marjaiat from the state” as the solution (p. 193). Lastly, Ghobadzadeh mentions the harms that the direct intervention of the state in religious affairs has given to the reputation of the clergy. He argues that religious secularity discourse aims at “restoring the clergy’s reputation, which, from a reformist point of view, has been tarnished by their direct engagement in politics,” and “their involvement in financial, moral, and political corruption” (pp. 202-203).

In conclusion, the religious secularity discourse proposed by Ghobadzadeh as a novel concept to the literature on religion and secularism, contributes to the recent scholarship that no longer considers the validity of secularization thesis, contests the dichotomy between religion and secularism, and recognizes the reality of multiple secularisms and multiple Islamisms. In his attempt to find a middle ground between “dogmatic secularism and radical Islamism,” the writer provides an excellent account of the paradoxical contribution of the Iranian experience of Islamic state to religious reformation and secularity on the religious grounds. The religious secularity concept, by introducing religious reformist scholarship that has flourished in the Iranian context, not only challenges the minds trained in Western scholarship, but also those adhered to the ideal possibility of an Islamic state ruled by the clergy. Reconsidering the dichotomous categories, Ghobadzadeh provokes the reader to think about expansion of genuine religiosity in a secular democratic political system, where religion is liberated from state intervention.

ORTADOĞU ETÜTLERİ

Genel Hususlar

Ortadoğu Etütleri, Ortadoğu çalışmalarına yoğunlaşmış bir düşünce kuruluşu olan Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) tarafından basılı ve e-dergi olarak yayınlanan hakemli bir siyaset, uluslararası ilişkiler ve fikir dergisidir ve yılda iki kez yayınlanmaktadır.

Ortadoğu Etütleri'nin amacı, Türkiye'de sosyal bilimlerde Ortadoğu çalışmalarının gelişimini teşvik etmek ve uluslararası alanda Ortadoğu literatürüne nitelikli katkılar yapılmasına imkân sağlamaktır.

Ortadoğu Etütleri'nde yayınlanan çalışmalardaki değerlendirmeler, ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayın Koşulları

Ortadoğu Etütleri'nde yayınlanacak makalelerin, uluslararası ilişkiler bağlamında Ortadoğu coğrafyasıyla ilgili siyaset, siyasi tarih, uluslararası hukuk ve iktisat gibi konuları kapsaması beklenmektedir. Ortadoğu literatürüne katkı sağlayacak nitelikte kavramsal çerçevesi sağlam, özgün, eleştirel bakış açısı getiren, çözümlenmeli araştırma ve incelemelere öncelik verilmektedir.

Yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Derginin son sayfalarında tüm özetlerin Arapça versiyonu da yayınlanmaktadır.

Makalelerde anlatım dilinin düzgün olması, düşüncelerin doğru bir mantık örgüsü içinde ifade edilmesi, referansların uygun biçimde kullanılması, varsayımların güçlü biçimde desteklenmesi, konuyla ilgili literatüre nüfuz edilebilmiş olması gerekmektedir.

Kitap değerlendirmeleri/incelemeleri, makale biçiminde hazırlanmış olmaları halinde kabul edilmektedir. İncelenen kitabın bir kopyasının, makul bir sürede iade edilmek üzere, Editör'e ulaştırılması gerekmektedir.

Makaleler yayınlanmadan önce yazarlarla eser sözleşmesi akdedilmektedir.

Telif ödemeleri, derginin yayınlanmasından en geç bir ay sonra yapılmaktadır. Ayrıca, yazarlara dergiden 5 kopya verilmekte, derginin ulaştırılmasında fayda gördükleri kurumlar/kişilerle ilgili sundukları notlar dikkate alınabilmektedir.

Biçimsel Esaslar

- Makalelerin dili Türkçe ya da İngilizce olmalıdır. İngilizce makalelerde imla ve noktalama kuralları açısından İngiltere İngilizcesi'nin kullanılması tercih sebebidir. Yazıların uzunluğu 4000-8000 kelime aralığında olmalıdır.
- Çalışmanın hazırlanmasında takip edilmesi gereken sıra şöyledir: Başlık, öz (abstract), anahtar kelimeler, asıl metin, ekler, notlar, referanslar (kaynakça), tablolar

(başlıklarıyla birlikte müstakil sayfalarda), şekil açıklamaları (liste halinde), özet (summary).

- Öz bölümü (abstract) ortalama 150 kelime uzunluğunda olmalıdır. Türkçe makalelerin İngilizce özeti de sunulmalıdır.
- Makalelerde 6 ila 10 anahtar kelime bulunmalıdır. Türkçe makalelerin İngilizce anahtar kelimeleri de sunulmalıdır.
- Özetler (summary) 400 kelime uzunluğunda olmalı ve yalnızca İngilizce hazırlanmalıdır.
- Makale sahiplerinin, Editör aksini belirtmedikçe bir özgeçmişlerini sunmaları istenmektedir.
- Görsellerin yüksek çözünürlüklü olması ve siyah-beyaz baskıya elverişli olmaları gerekmektedir. Renkli görsellerin siyah-beyaz baskılarında ortaya çıkabilecek tutarsızlıklar dikkate alınmalıdır. Materyalin en uygun çözünürlükte olduğundan emin olunmalı ve metin içine yerleştirilmeden bilgisayar ortamında ayrı bir dosya olarak olarak iletilmelidir.
- Anadili İngilizce veya Türkçe olmayan yazarların makalelerini göndermeden önce, metinlerini dil konusunda ehil bir uzmana okutmaları ve düzelttirmeleri gerekmektedir. Yoğun dilbilgisi ve anlatım hatası olan metinler değerlendirmeye alınmamaktadır.
- Latin alfabesi kullanılan dillerde isim orijinal haliyle verilmektedir. Diğer dillerde yazılan isimler ise İngilizce veya Türkçe transliterasyonuyla kullanılmalıdır.

Dipnot Yazım Kuralları

Dipnotlar açıklayıcı olmalı ve mümkün olduğunca sık kullanılmalıdır. Dipnotlar makale içinde birbirlerini takip edecek şekilde artan rakamlar ile numaralandırılmalı ve metin sonunda yer alan ve açıklamaları içeren liste ile örtüşmelidir. Söz konusu listelerde kitap, makale ve metinlere dair verilen referanslarla uyumluluk ve isimler ile önemli sıfatların baş harflerinin büyük harf ile yazılması önemlidir. Aşağıdaki uygulamalı örneklerin dikkatle incelenmesi tavsiye edilir:

Kitaplar

Norman Stone, *Kitabın Adı*, (London: Basic Books, 2007), s. 67.

Norman Stone (ed.), *Kitabın Adı* (London: Basic Books, 2007), s. 67-9.

Norman Stone ve Sergei Podbolotov, *Kitabın Adı* (London: Basic Books, 2005), s. 99.

Takeip eden referanslar: Kıvrımlı, *Kitabın Adı*, s. 99.

Dergiler ve Makaleler

Norman Stone, "Makale Başlığı", Dergi Adı, *Cilt. #*, Sayı. # (Ay, Yıl), s. #.
Takip eden referanslar: Kırımlı, "Makale Adı", s. #.

Derleme Kitap Makaleleri

Norman Stone, "Makale Adı", Hakan Kırımlı, "Kitap Adı" (London: Crimea Publishing Co., 2000), s.100.

Resmi Belgeler

Meclis Zabıtları: TBMM Yayınları (Meclis Yayınları, 1988, V), 111.

Tezler

E. Beytullah, "The Crimean Khans' relations with the Arab Amirs", yayınlanmamış doktora tezi, Bilkent University, 1999, Bölüm 5, s.44.

Tekrarlar

Dipnotlarda uygun yerlerde "ibid." ibaresi kullanılmalı, ancak bu ibare önceki bilginin birden fazla kaynağa dayandığı durumlarda kullanılmamalıdır.

İletişim / Makale Önerileri

Makaleler yılın her döneminde ulaştırılabilir.

Önerilmek istenen çalışmalar için öncelikle Yayın Koşulları'nın dikkatle okunması tavsiye edilir.

Yazarların çalışmalarını elektronik posta yoluyla adresine göndermesi tercih edilmektedir.

Makaleler ve diğer sorular, orsaminfo@gmail.com adresinden ulaştırılabilir.

Telif Hakları

Dergideki tüm yazıların telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilip yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılmaz, yeniden yayınlanamaz.

Yazarlar dergiye sundukları makalelerine ait yayın haklarının tamamını yayıncıya devrettiklerini kabul ederler. Yazarlar makalelerini eğitim amaçlı olarak veya özel kullanım için çoğaltma hakkına sahiptirler. Ancak makale, Ortadoğu Etütleri'nin yazılı izni olmaksızın internet üzerinden yayınlanmak veya benzeri gibi yollarla çoğaltılamaz.

Ortadoğu

Analiz

“Ortadoğu’ya Açılan Pencereniz”

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مرکز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

Adres: Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Kat: 3-4
Çankaya-Ankara-TÜRKİYE
Telefon: +90 (312) 430 26 09 Faks: +90 (312) 430 39 48
Genel ağ: www.orsam.org.tr
E-posta: ortaduguetutleri@orsam.org.tr

ORTADOĞU ETÜTLERİ